

ROZVOJ VENKOVA

Blok č. 3

Obyvatelstvo, bydlení, maloobchod

Vývoj počtu světové populace

- Rok 0 300 mil.
- Rok 1000 310 mil.
- Rok 1500 500 mil.
- Rok 1750 800 mil.
- Rok 1800 980 mil.
- Rok 1900 1,6 mld.
- Rok 1950 2,5 mld.
- Rok 1980 4,4 mld.
- Rok 2010 7,3 mld.
- Rok 2016 7,4 mld.

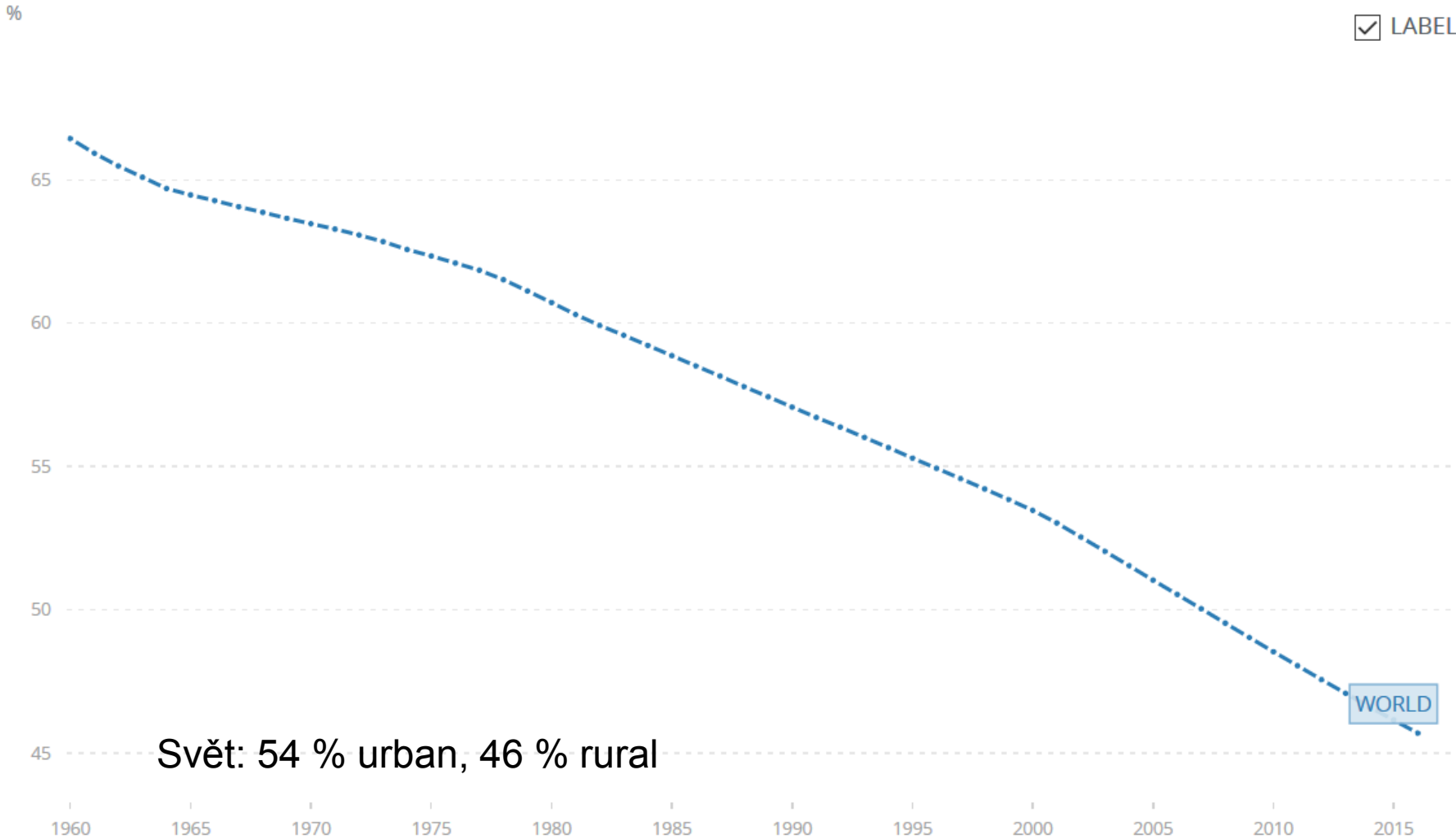
Rural population (% of total population)

World Bank staff estimates based on the United Nations Population Division's World Urbanization Prospects.

License : CC BY-4.0 [i](#)

Line Bar Map

[Share](#) [Details](#)

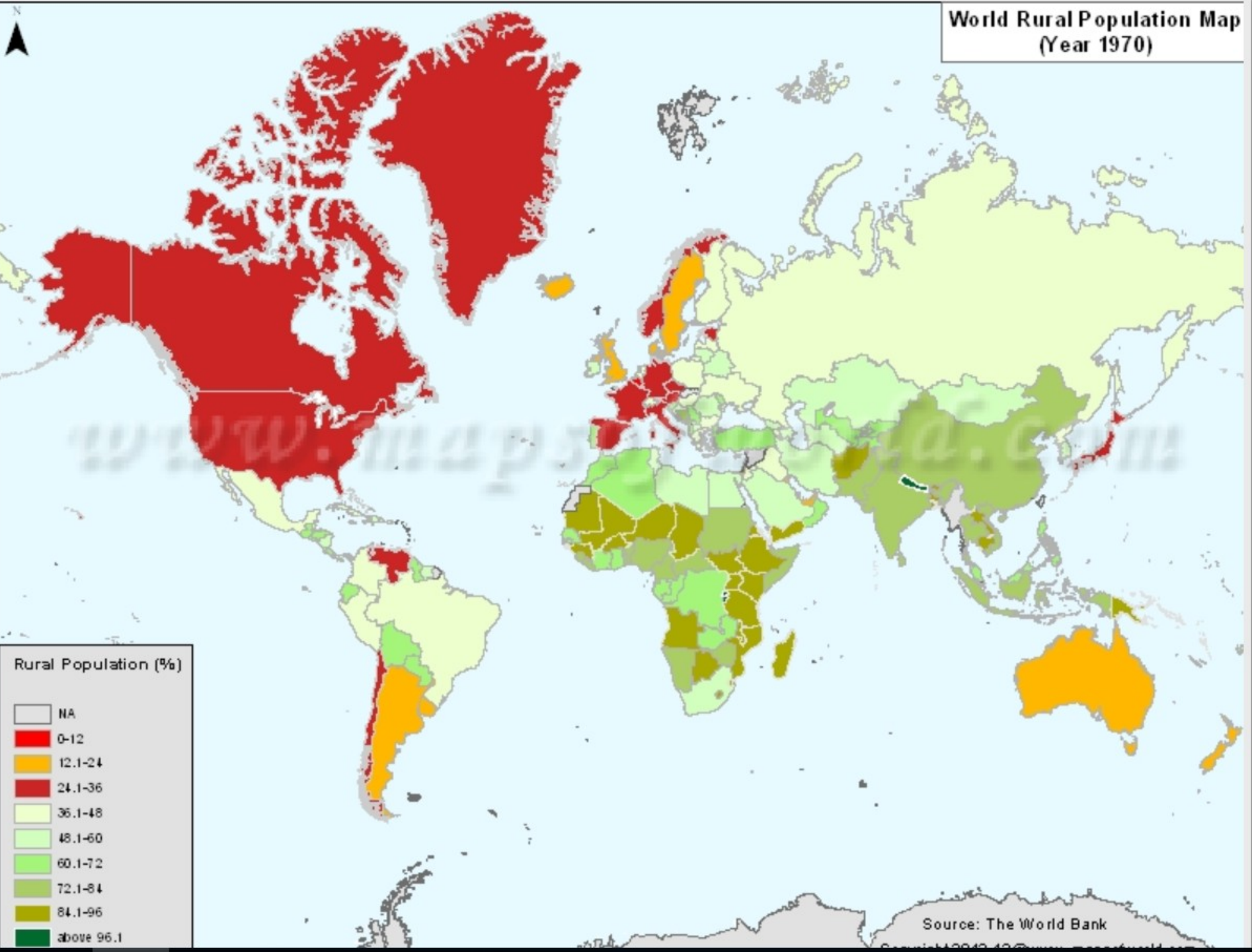
Svět: 54 % urban, 46 % rural

al Population By Country

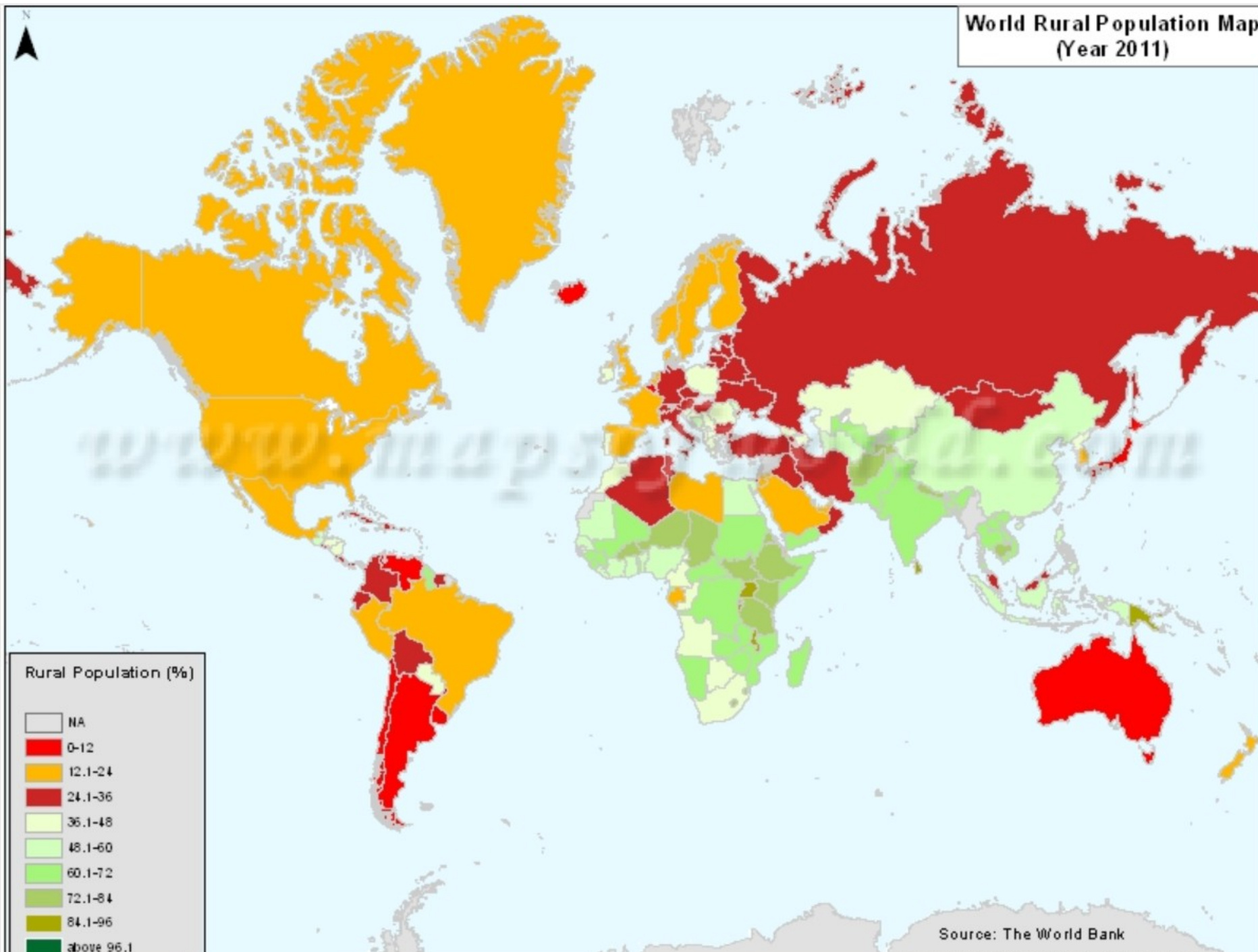
Information as a: [List](#) [Chart](#)

Country	Percentage of population
Trinidad and Tobago	91.45 %
Burundi	88.24 %
Papua New Guinea	87.02 %
Liechtenstein	85.70 %
Uganda	84.23 %
Malawi	83.90 %
Nepal	81.76 %
Sri Lanka	81.68 %
Niger	81.53 %
South Sudan	81.41 %

World Rural Population Map (Year 1970)

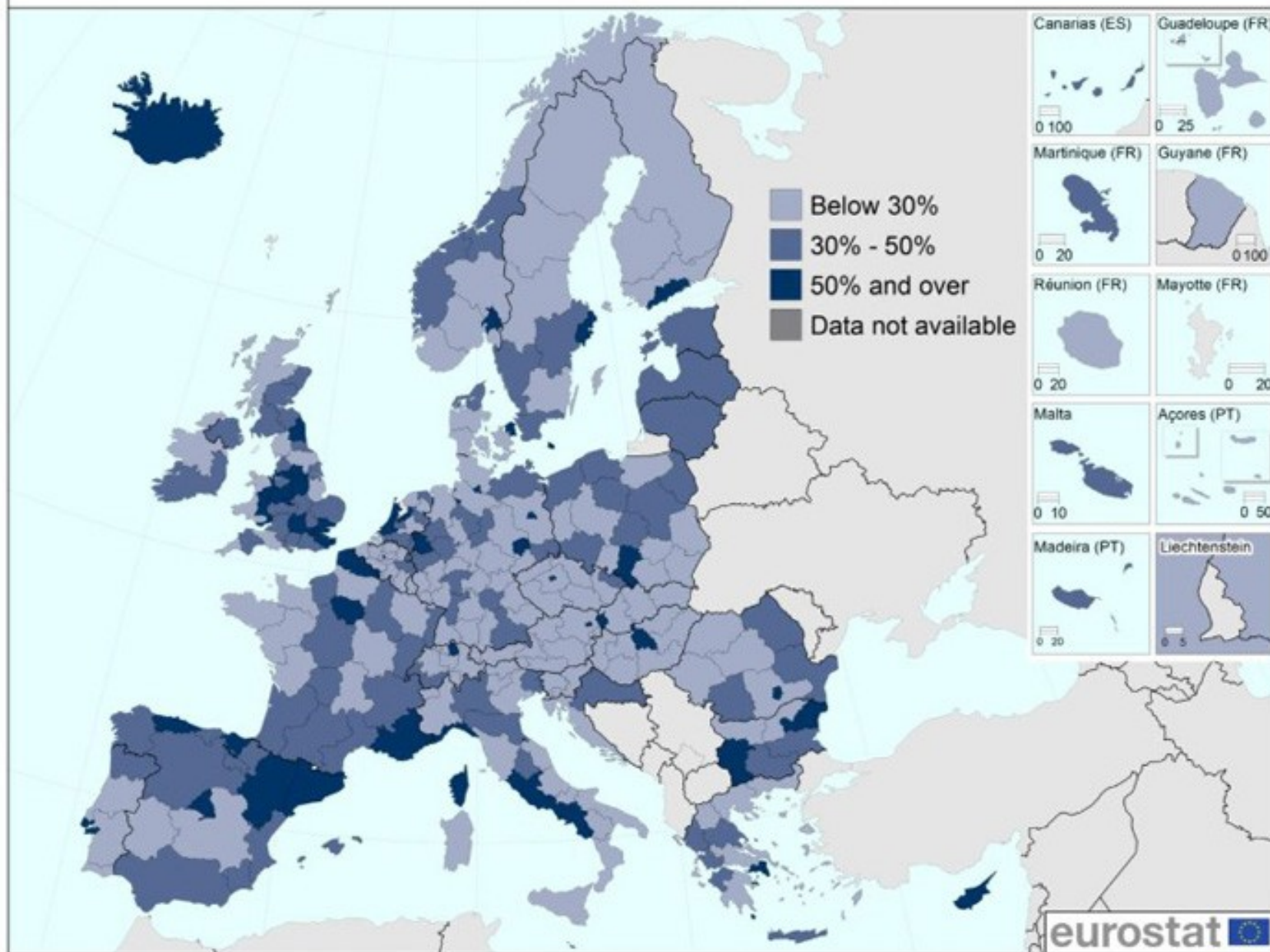

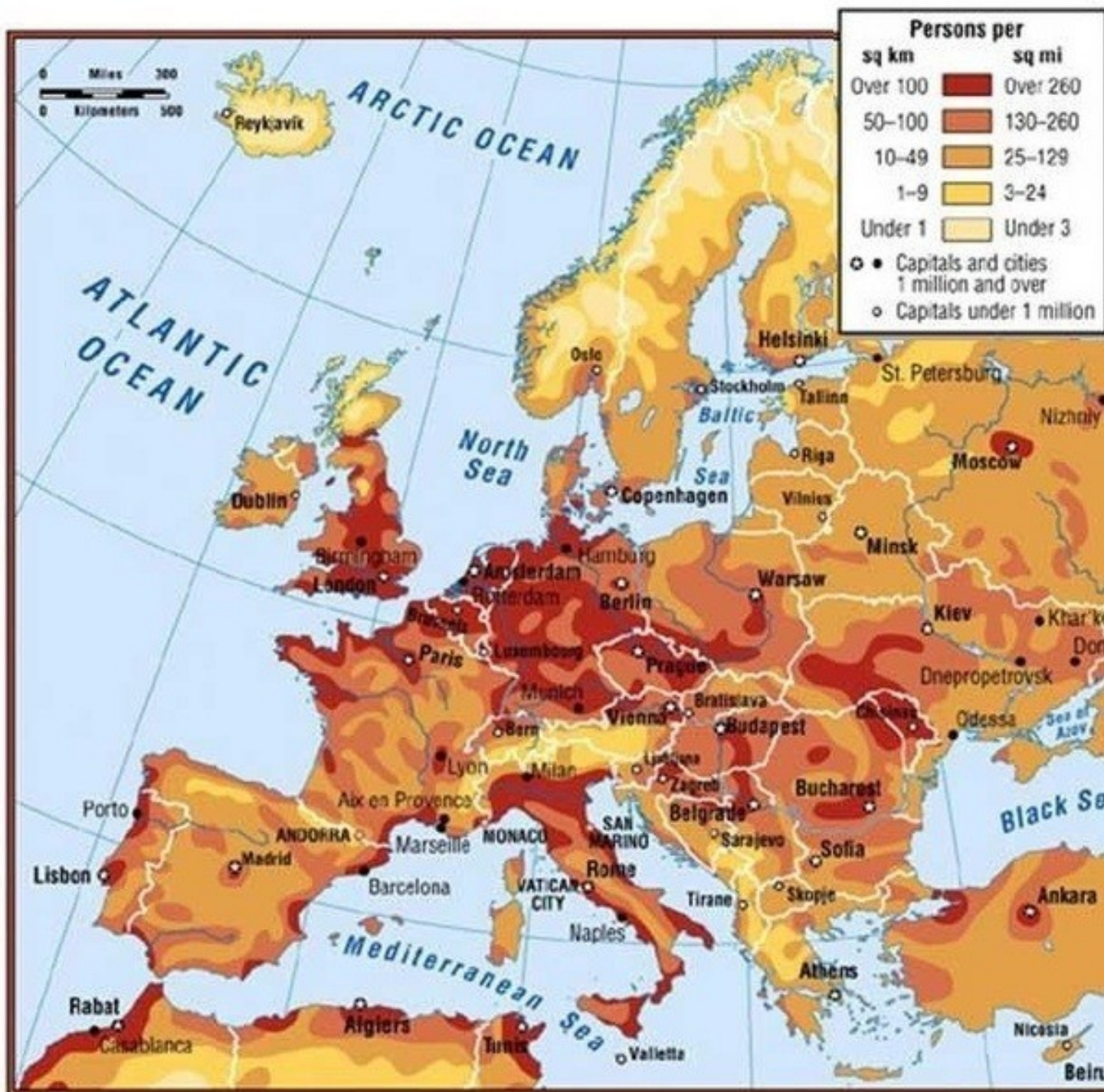
World Rural Population Map (Year 2011)

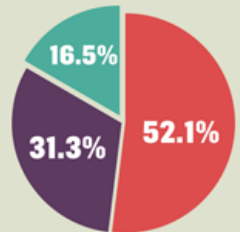
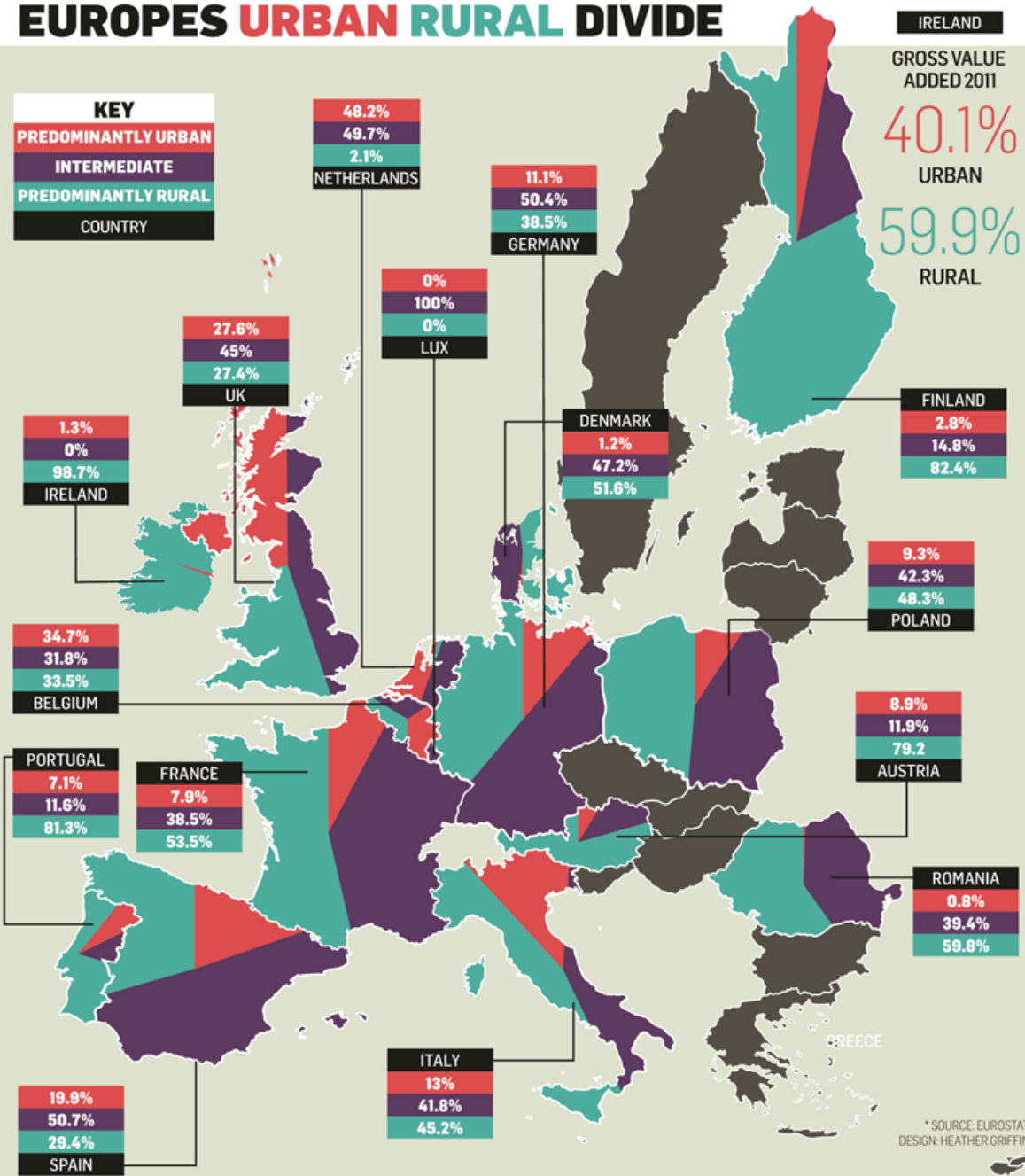
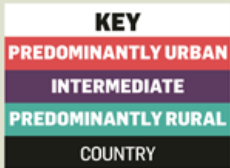
Source: The World Bank

Share of urban population at regional level, 2014

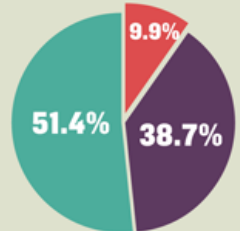

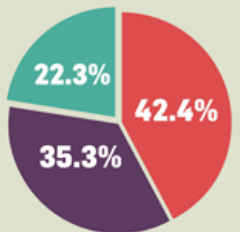
EUROPE'S URBAN RURAL DIVIDE

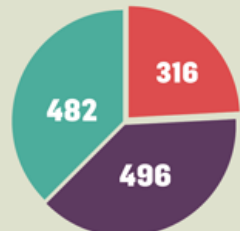
EU GROSS VALUE ADDED 2011

EU27 AREA 2011

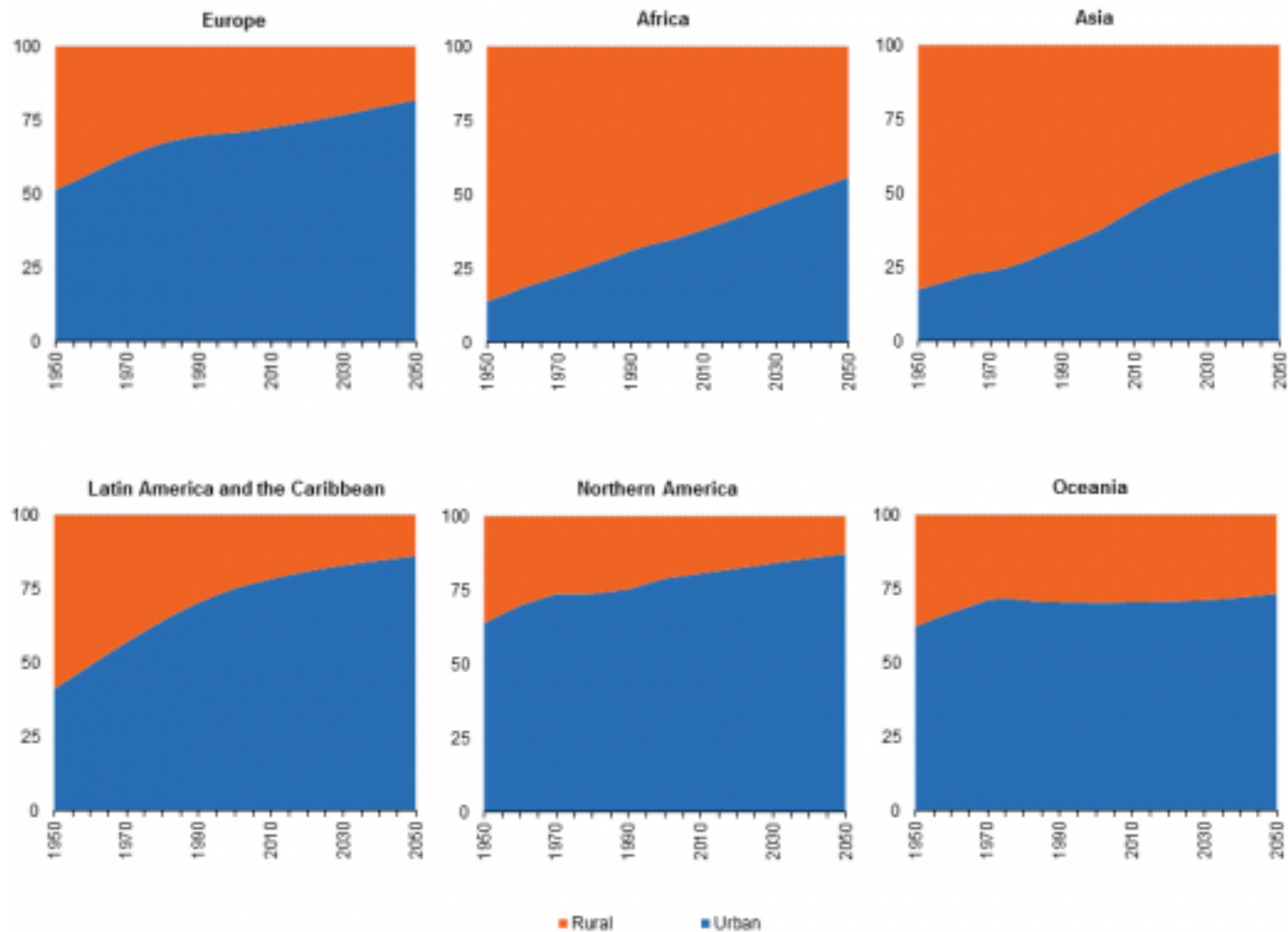

EU POPULATION 2011

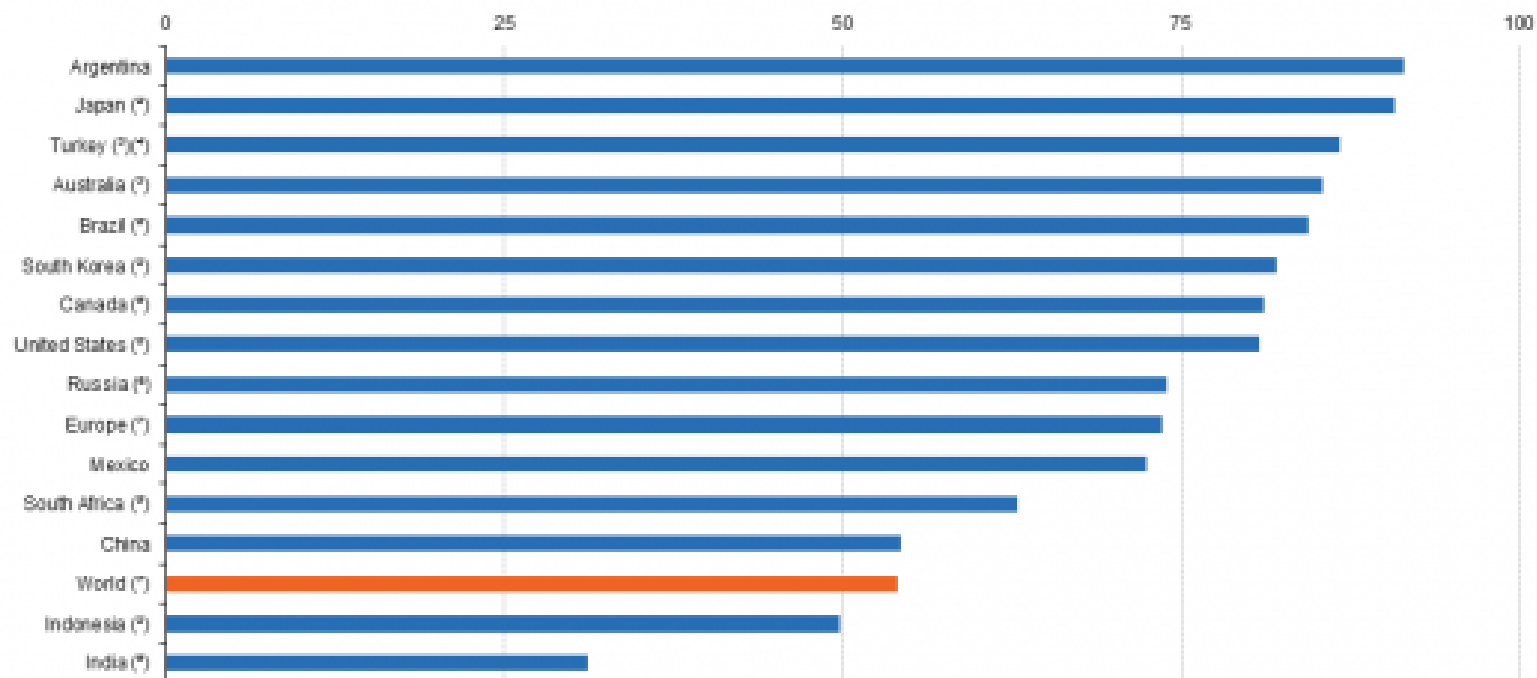
EU REGIONS

* SOURCE: EUROSTAT
DESIGN: HEATHER GRIFFIN

(*) United Nations data are based on national definitions; as such there may be a discrepancy with respect to the Eurostat data used elsewhere in this publication.

Podíl městské populace

(*) United Nations data are based on national definitions; as such there may be a discrepancy with respect to the Eurostat data used elsewhere in this publication.

(*) 2010.

(*) 2013.

(*) Estimate.

(*) 2011.

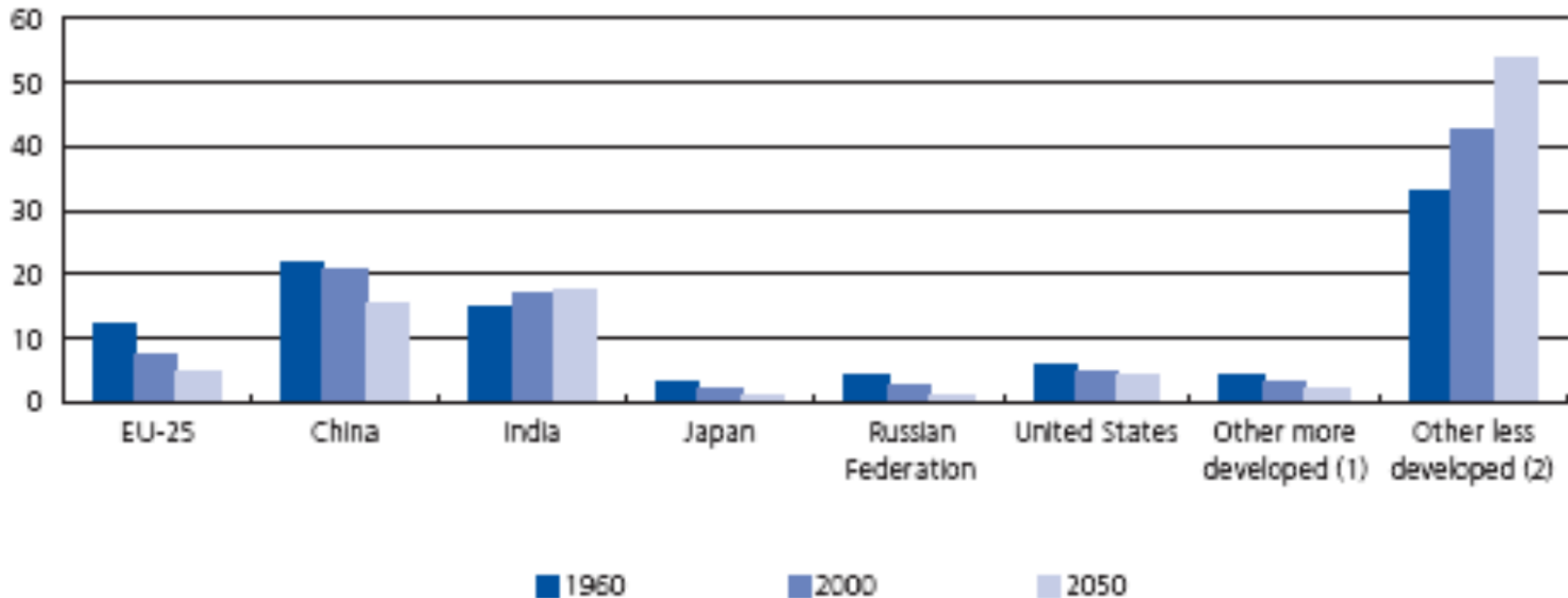
(*) 2012.

(*) 2015.

Odhad vývoje populace ve vybraných částech světa

Figure 1.7: World population

(% of total)

(1) Excluding EU-25, Japan, United States and the Russian Federation.

(2) Excluding China and India.

Source (excluding EU-25): United Nations, Population Division of the Department of Economic and Social Affairs.

Table 1.2: Population projections

(at 1 January, million)

TPS00002

	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
EU-25	458.5	464.1	467.3	469.3	470.1	469.4	467.0	463.0	457.3	449.8
EU-15	384.5	390.7	394.7	397.5	398.8	398.7	397.3	394.6	390.3	384.4
Euro area	310.2	315.1	317.9	319.4	319.7	318.9	317.1	314.3	310.0	304.4
Belgium	10.4	10.6	10.7	10.8	10.9	11.0	11.0	11.0	11.0	10.9
Czech Republic	10.2	10.1	10.0	9.9	9.8	9.7	9.5	9.3	9.1	8.9
Denmark	5.4	5.5	5.5	5.5	5.6	5.6	5.6	5.5	5.5	5.4
Germany	82.6	82.8	82.9	82.7	82.1	81.1	79.9	78.4	76.7	74.6
Estonia	1.3	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.1	1.1
Greece	11.1	11.3	11.4	11.4	11.4	11.3	11.2	11.1	10.9	10.6
Spain	42.9	44.6	45.3	45.6	45.6	45.4	45.1	44.6	43.9	42.8
France	60.2	61.5	62.6	63.6	64.4	65.1	65.7	66.0	65.9	65.7
Ireland	4.1	4.3	4.6	4.8	4.9	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5
Italy	58.2	58.6	58.6	58.3	57.8	57.1	56.3	55.3	54.2	52.7
Cyprus	0.7	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0
Latvia	2.3	2.2	2.2	2.1	2.1	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9
Lithuania	3.4	3.3	3.3	3.2	3.1	3.1	3.0	3.0	2.9	2.9
Luxembourg	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Hungary	10.1	10.0	9.8	9.7	9.6	9.5	9.4	9.2	9.1	8.9
Malta	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
Netherlands	16.3	16.7	17.0	17.2	17.4	17.6	17.7	17.6	17.5	17.4
Austria	8.1	8.3	8.4	8.4	8.5	8.5	8.5	8.4	8.3	8.2
Poland	38.1	37.8	37.4	37.1	36.8	36.5	36.1	35.4	34.5	33.7
Portugal	10.5	10.7	10.8	10.8	10.7	10.7	10.6	10.4	10.2	10.0
Slovenia	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	1.9	1.9
Slovakia	5.4	5.3	5.3	5.3	5.2	5.2	5.1	5.0	4.9	4.7
Finland	5.2	5.3	5.4	5.4	5.4	5.4	5.4	5.4	5.3	5.2
Sweden	9.0	9.2	9.4	9.6	9.8	9.9	10.0	10.1	10.1	10.2
United Kingdom	59.9	60.9	61.9	62.9	63.8	64.4	64.7	64.7	64.6	64.3
Bulgaria	7.7	7.4	7.1	6.8	6.5	6.2	5.9	5.6	5.4	5.1
Romania	21.7	21.3	20.9	20.3	19.7	19.2	18.8	18.3	17.8	17.1

Population projections involve making population estimates or producing the most plausible figures for the years to come; estimates are made using the latest available figures for the population on 1 January; in general, key assumptions are made with respect to mortality, fertility and migration by sex and by age, and ageing techniques are applied to the population pyramid from year to year.

Table 1.7: Proportion of the population aged 65 and over

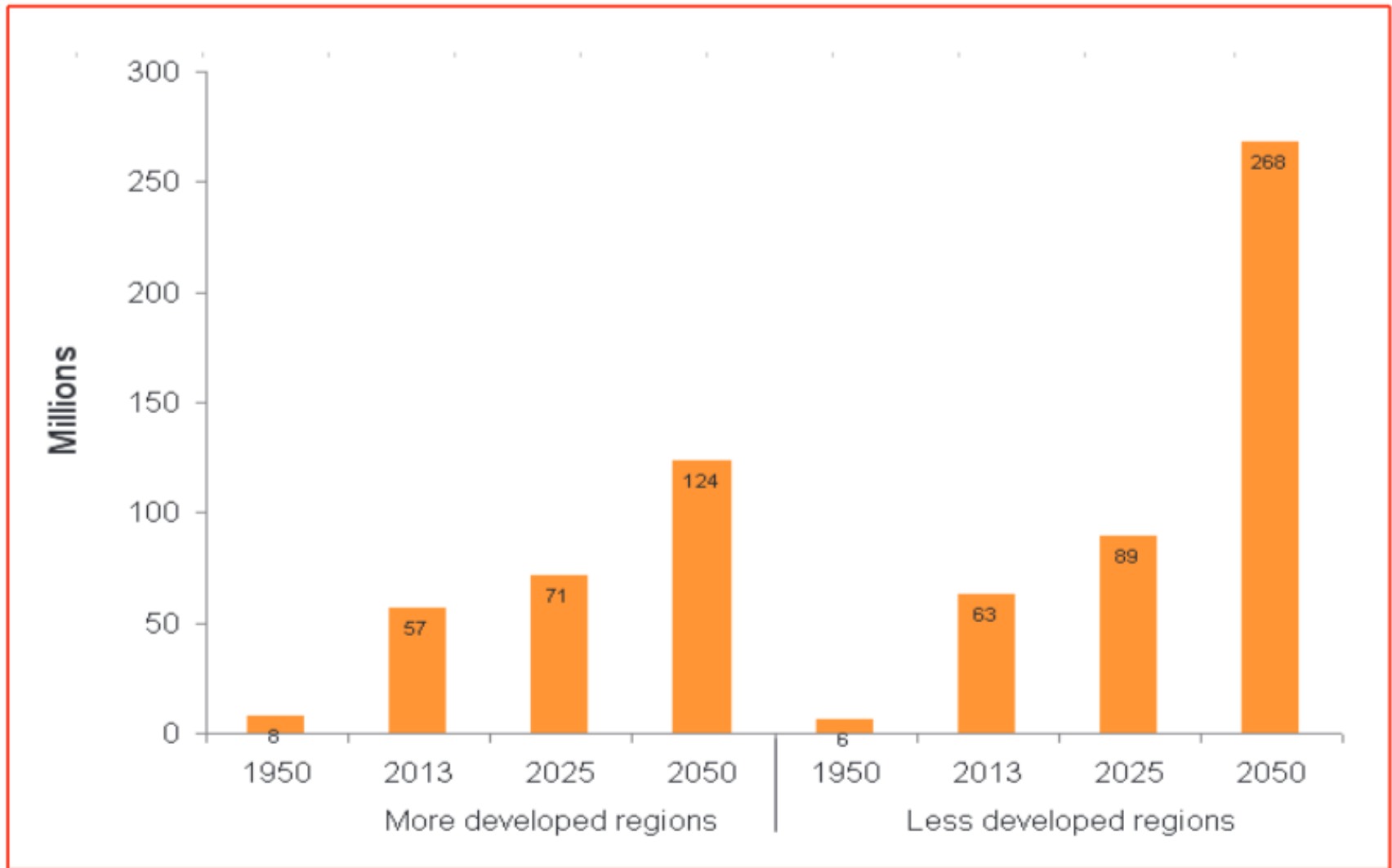
(% of total population)

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2020	2030	2040	2050
EU-25	10.0	11.7	13.5	13.9	15.7	17.6	20.7	24.7	28.3	29.9
EU-15	10.6	12.1	13.9	14.5	16.3	18.2	21.0	25.1	28.8	30.0
Euro area	10.3	11.9	13.6	14.2	16.3	18.5	21.4	25.6	29.6	31.1
Belgium	12.0	13.3	14.3	14.8	16.8	17.5	20.5	24.7	27.3	27.7
Czech Republic	9.5	11.9	13.6	12.5	13.8	15.5	20.8	23.6	26.8	31.0
Denmark	10.5	12.2	14.3	15.6	14.8	16.3	20.0	22.6	24.7	24.1
Germany	11.5	13.5	15.7	14.9	16.2	20.4	22.6	27.5	31.1	31.5
Estonia	:	11.7	12.5	11.6	15.0	16.9	18.7	21.2	23.1	25.7
Greece	9.4	11.1	13.1	13.7	16.5	18.8	21.1	24.6	29.2	32.5
Spain	8.2	9.5	10.8	13.4	16.7	17.2	19.8	24.7	31.2	35.7
France	11.1	11.1	10.7	11.4	11.2	16.8	20.7	24.2	26.8	27.3
Ireland	9.3	10.8	13.1	14.7	18.1	11.8	14.7	18.3	22.2	26.2
Italy	:	:	10.1	10.8	11.2	20.5	23.3	27.5	33.1	35.3
Cyprus	:	11.9	13.0	11.8	14.8	13.4	17.2	21.0	22.9	26.1
Latvia	:	10.0	11.3	10.8	13.7	17.4	18.4	21.3	23.5	26.1
Lithuania	10.8	12.5	13.7	13.4	14.3	16.1	17.5	21.4	24.4	26.7
Luxembourg	8.9	11.5	13.5	13.2	15.0	14.6	16.5	19.8	22.3	22.1
Hungary	:	:	:	11.0	12.1	16.7	20.3	22.3	24.8	28.1
Malta	8.9	10.1	11.5	12.8	13.6	14.2	19.4	22.4	22.5	24.7
Netherlands	12.1	14.0	15.5	14.9	15.4	14.9	18.8	22.5	24.6	23.5
Austria	5.8	8.2	10.2	10.0	12.1	17.7	20.0	25.1	29.3	30.4
Poland	7.8	9.2	11.2	13.2	16.0	13.5	18.2	22.6	24.8	29.4
Portugal	:	9.7	10.9	10.6	13.9	17.7	20.3	24.3	28.5	31.9
Slovenia	6.8	9.1	10.6	10.3	11.4	16.5	20.4	25.1	28.4	31.1
Slovakia	7.2	9.0	11.9	13.3	14.8	12.3	16.3	20.8	24.1	29.3
Finland	11.7	13.6	16.2	17.8	17.3	16.9	22.6	26.1	26.7	27.0
Sweden	11.7	13.0	14.9	15.7	15.8	18.3	21.2	23.1	24.6	24.3
United Kingdom	7.4	9.4	11.8	13.0	16.2	16.6	19.5	22.9	25.9	26.6
Bulgaria	:	:	:	:	12.4	17.8	21.7	25.6	29.2	33.5
Croatia	:	:	10.3	10.3	13.2	:	:	:	:	:
Romania	8.2	8.8	9.8	10.6	11.6	14.8	17.1	19.8	24.9	29.6
Iceland	8.0	7.9	:	10.0	10.5	:	:	:	:	:
Liechtenstein	10.9	12.8	14.7	16.3	15.3	:	:	:	:	:
Norway	10.2	11.2	13.8	14.6	15.3	:	:	:	:	:
Switzerland	10.4	11.8	14.1	15.1	15.2	:	:	:	:	:

The proportion of inhabitants aged 65 years or more as a share of the total population.

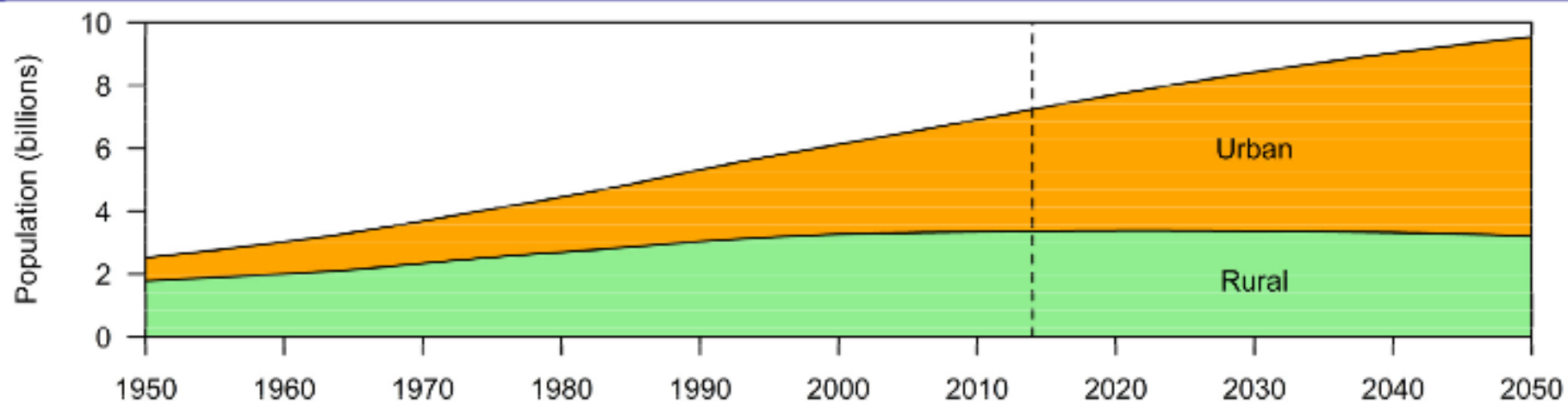
Figure 3.2

Population aged 80 years or over in the less and more developed regions, 1950, 2013, 2025 and 2050

Počet starých lidí poroste i na venkově, bude třeba jim přizpůsobovat služby, zdravotní péči, vybavenost...

Figure 1. The world's urban and rural populations, estimated for 1950-2014 and projected to 2050

Data source: United Nations (2014) *World Urbanization Prospects: The 2014 Revision*.

Vývoj venkovské populace ČR

- 70. léta – ČR: +5 %, venkov: -7 % obyvatel,
 - 80. léta – ČR: stagnace, venkov: -8 % obyvatel,
 - **90. léta – ČR: -1 %, venkov: +1 %,**
 - **2001-2011 – ČR: +2,5 %, venkov: +8 % (města 0 %).**
-
- **Stárnutí venkova probíhá oproti obecným trendům v rychlejším tempu – to ale v poslední době ne zcela platí...**
 - **Rozdíly mezi příměstským a odlehlým venkovem (vliv polohy v rámci sídelního systému, působení suburbanizace)**
 - **Migrace jako hlavní faktor prostorové diferenciacce demografického vývoje venkova**
 - **Souhrnná čísla za venkovské oblasti v situaci jejich rostoucí diverzity ztrácí reprezentativnost**

Kategorie obcí dle míry venkovského charakteru

- Vývoj počtu obyvatel, přirozený přírůstek (pro celý venkov záporný), saldo migrace i věková struktura **se zhoršují** ve směru od venkovských obcí I. kategorie **směrem k extrémně venkovským obcím.**

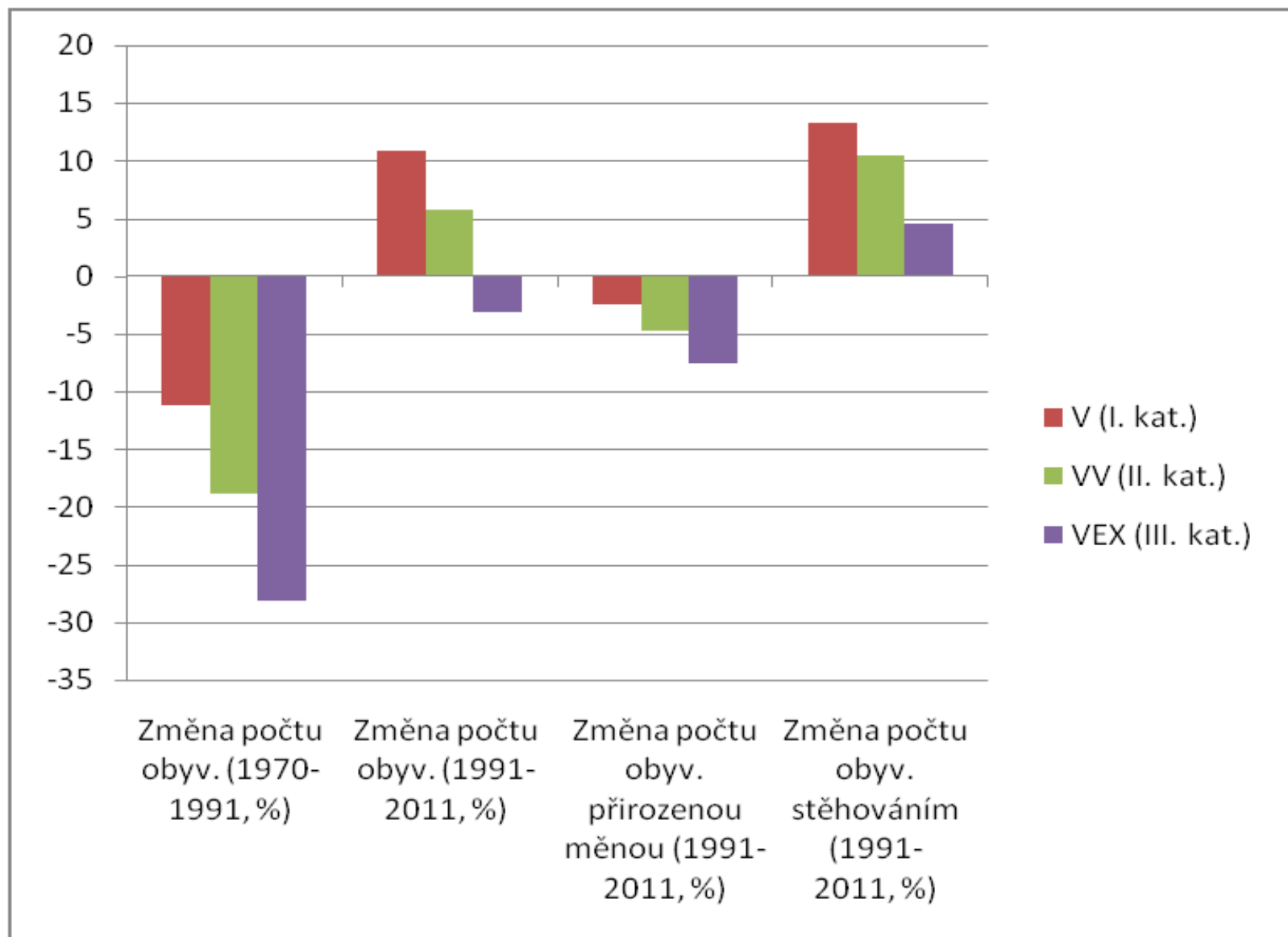
Pro venkov jako celek v roce 2011 platí příznivější věková struktura než pro města,

ALE

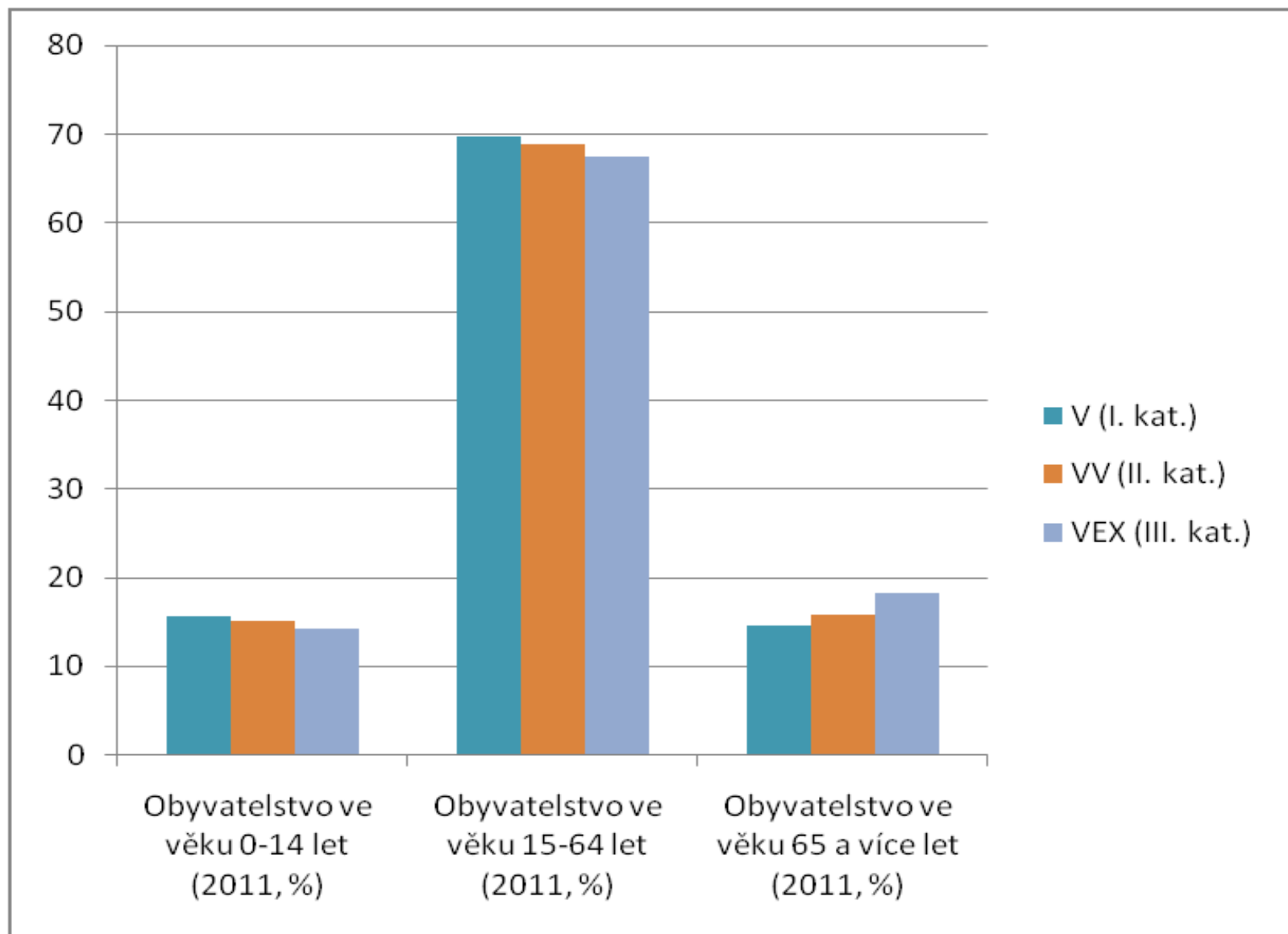
extrémně venkovské obce jsou stále nejstarší kategorií obcí celé ČR:

- dětská složka **14,3 %** (nižší podíl pouze města s 20 tis. a více obyv.),
- nejvyšší proporce post-produktivních **18,3 %**,
- nejnižší proporce produktivního obyvatelstva **67,4 %**,
- nejvyšší průměrný věk **42,4 let**,
- nejvyšší index stáří **128,5**,
- nejvyšší index ekonomického zatížení **48,3**.

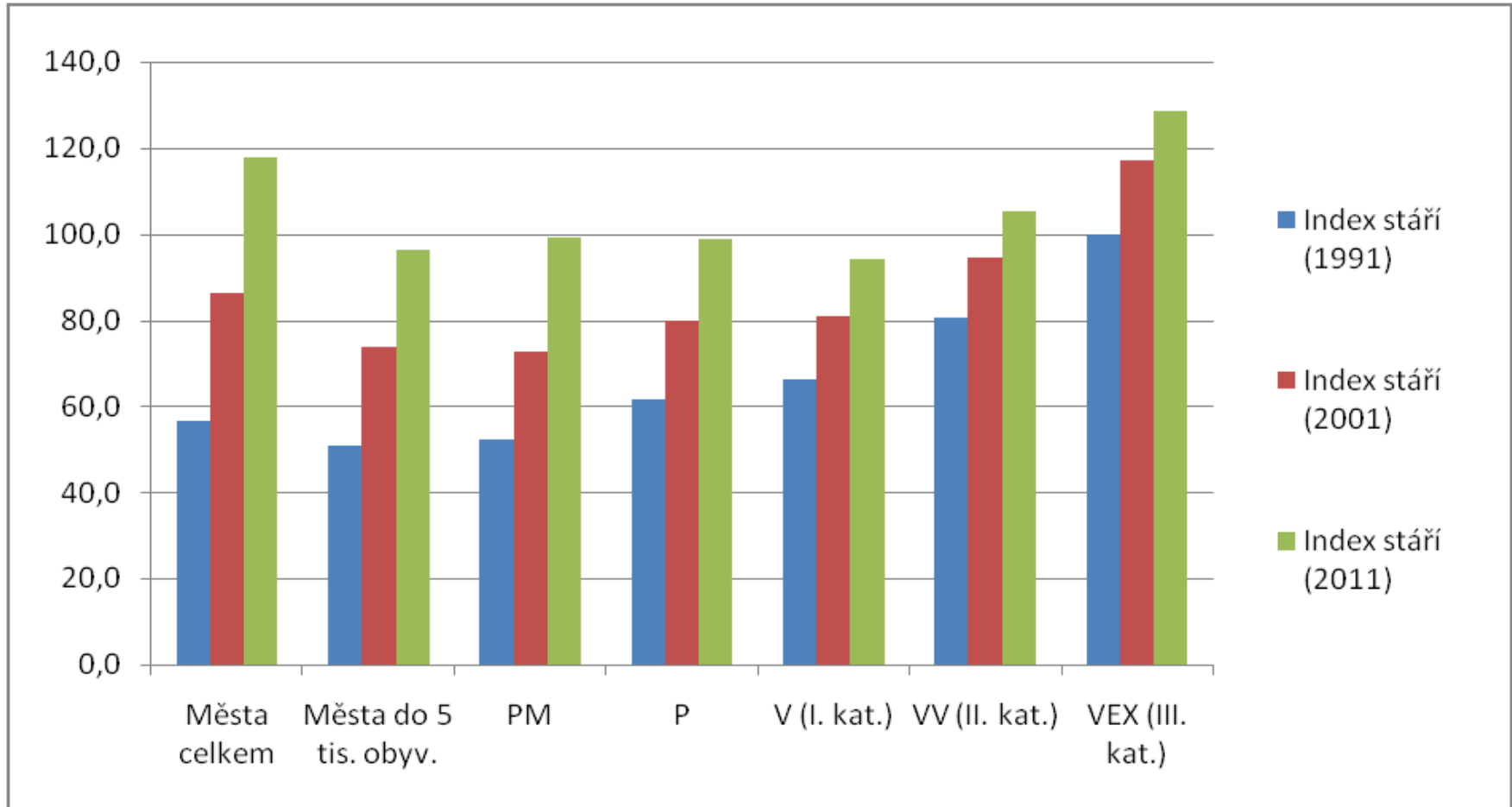
Dynamika obyvatelstva dle kategorie venkovských obcí (1991 – 2011)

Věková struktura dle kategorie venkovských obcí (2011)

Vývoj indexu stáří ve vybraných kategoriích obcí (1991-2011)

- Vývoj IS měst ČR (1991-2011, 1991=100%):
 - Města celkem = 208 %
 - Města s 20-50 tis. obyv = 240 %

Příměstské vs. ostatní venkovské oblasti

	Změna počtu obyv. (1970-1991, %)	Změna počtu obyv. (1991-2001, %)	Změna počtu obyv. (2001-2011, %)	Změna počtu obyv. (1991-2011, %)	Změna počtu obyv. přir. měnou (1991-2011, %)	Změna počtu obyv. stěhováním (1991-2011, %)
Příměstský v.	-13,0	3,1	17,5	21,1	-2,3	23,4
„Ostatní v.“	-14,9	-0,1	4,8	4,7	-3,6	8,3

	Vývoj IS (1991-2011, 1991=100%)	Změna podílu věk. skup. 0-14 let (1991-2011)	Změna podílu věk. skup. 15-64 let (1991-2011)	Změna podílu věk. skup. 65 a více let (1991-2011)	Vývoj počtu obsazených pracovních míst (1991-2011, 1991=100%)
Příměstský v.	119,9	-4,1	4,8	-0,7	151,1
„Ostatní v.“	145,3	-5,7	4,9	0,8	105,7

Venkov funkčních městských oblastí se dynamicky rozvíjí a zdá se být mnohem **soběstačnější než zbylý venkovský prostor → **Počet obyvatel** (zejména produktivních) i **ekonomická aktivita** vykazují silně **rostoucí tendence**.**

! Přitom příměstský venkov vykazuje srovnatelnou (pouze nepatrně nižší) míru venkovského charakteru jako ostatní venkov.

→ **Poloha v rámci sídelního systému je významnějším faktorem diferenciací demografického vývoje než míra venkovského charakteru.**

Regionální diferenciacie demografického vývoje venkovských oblastí na úrovni obcí

- **Venkovské oblasti progresivního demografického vývoje** → především venkovský prostor v silně urbanizovaných regionech a venkovské zázemí většiny velkých a středních měst.
- Růst počtu obyvatel přirozenou měnou i stěhováním, současně snížení (nebo pouze mírný růst) indexu stáří:
 - venkovské zázemí Prahy, Hradce Králové a Pardubic,
 - venkov střední až jižní části Jihočeského kraje,
 - částečně venkov na Znojemsku, v okolí Jihlavy.
- Růst počtu obyvatel přirozenou měnou i stěhováním, růst indexu stáří:
 - venkov pohraničí západních Čech, severní Moravy a okresů Trutnov a Svitavy.

Regionální diferenciacie demografického vývoje venkovských oblastí na úrovni obcí

Venkovské oblasti negativních tendencí demografického vývoje:

- vysoký úbytek počtu obyvatel – přirozenou měnou i stěhováním,
- výrazné stárnutí populace,
- nižší podíl dětské složky populace a produktivního obyvatelstva,
- vysoký podíl věkových skupin 65+ a 85+,
- vysoké hodnoty indexu stáří a indexu ekonomického zatížení,

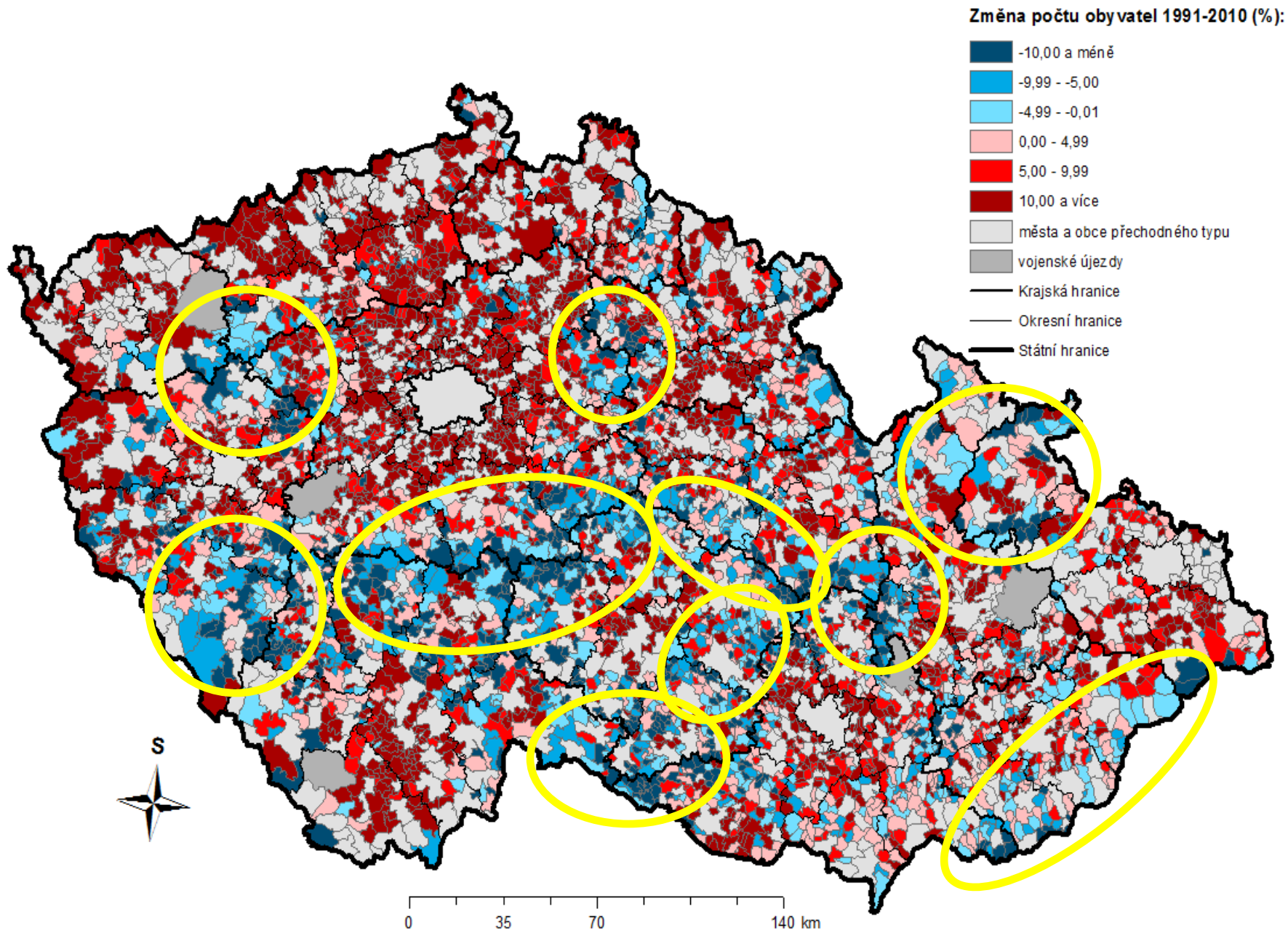
Venkovské oblasti při krajských hranicích, odlehlé od center

vnitřní periferie (Musil, 1988; Illner, 1988; Havlíček a Chromý, 2001; Marada, 2001)

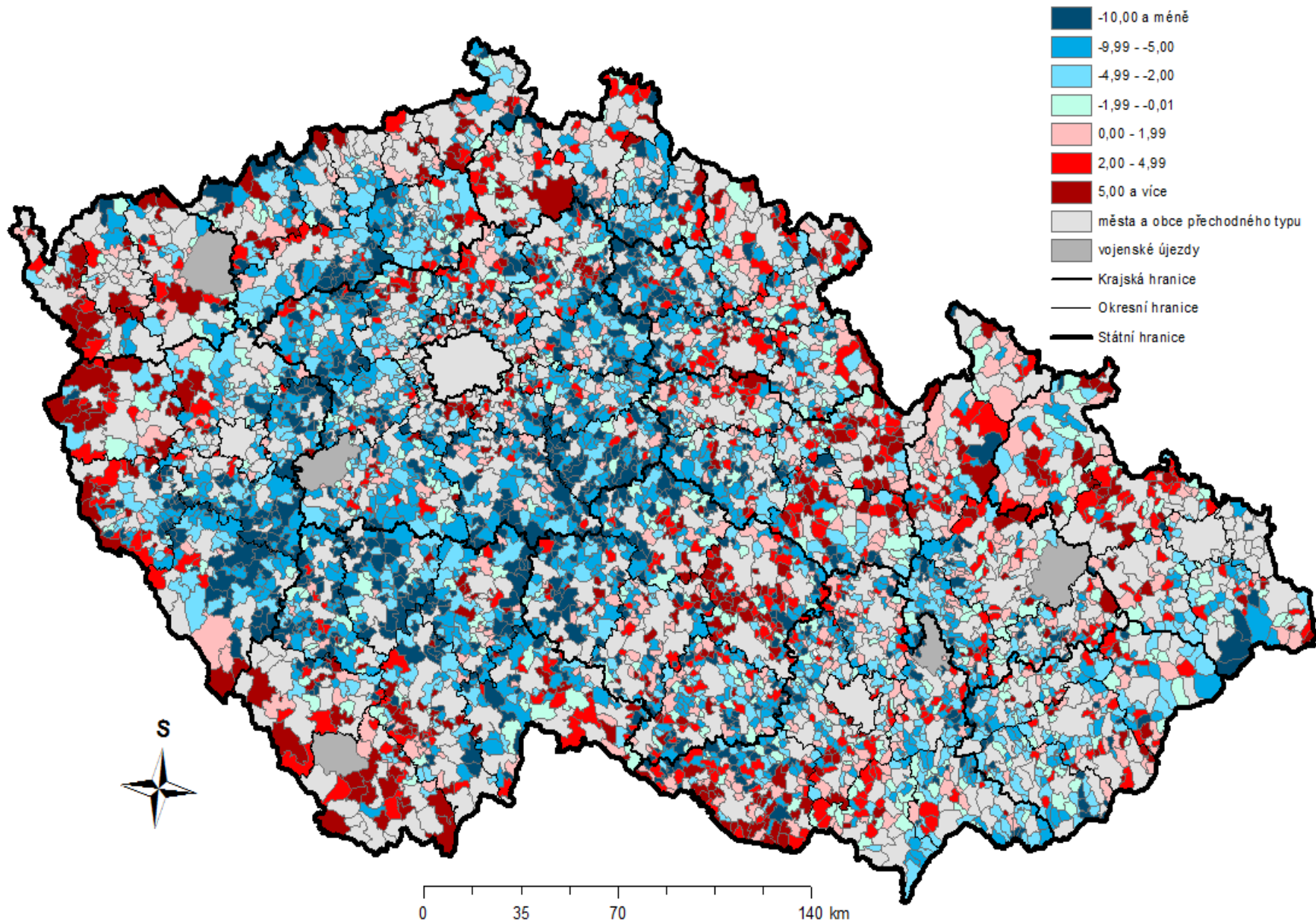

dlouhodobá zakořeněnost problému, mimo dosah suburbanizace

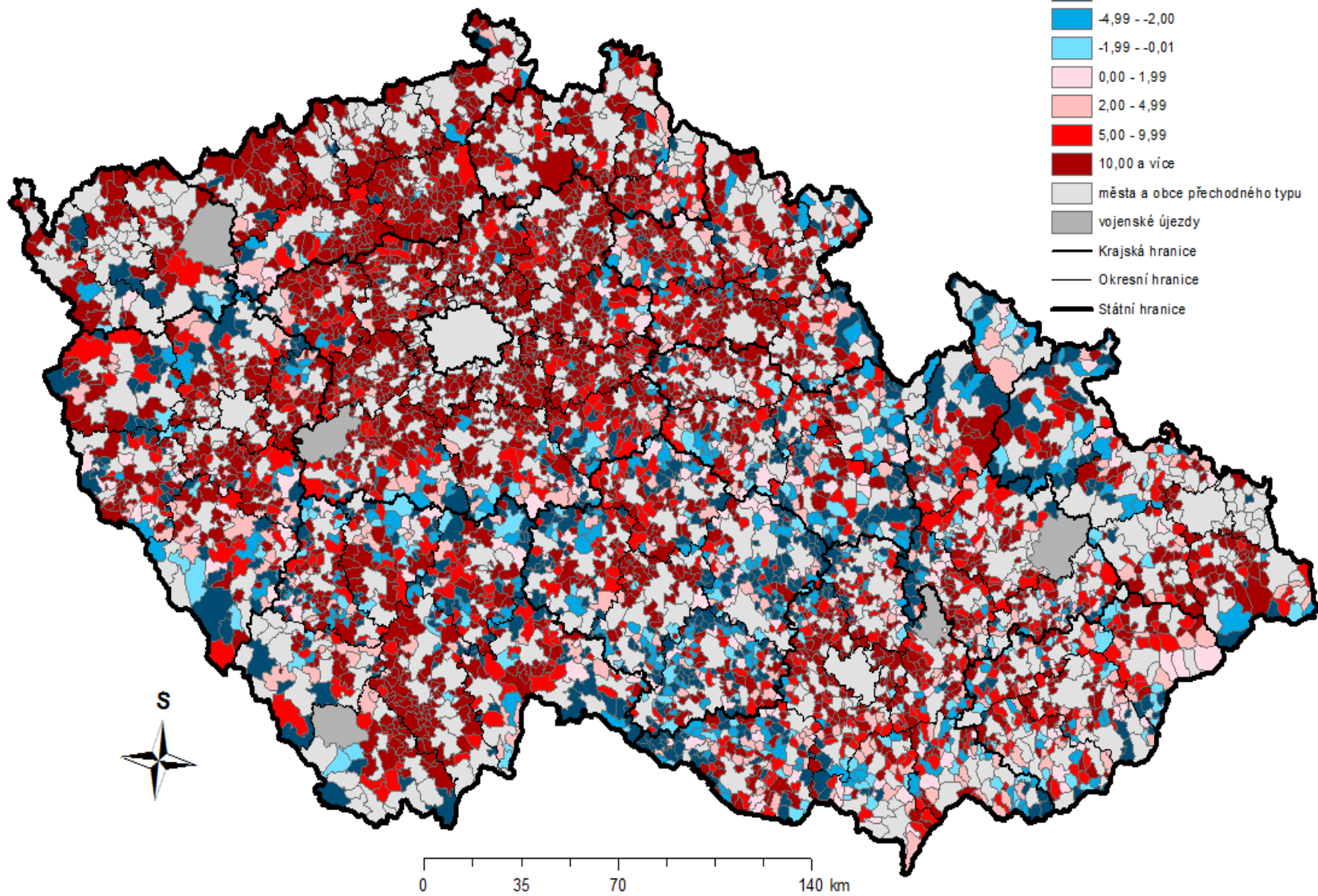

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.2

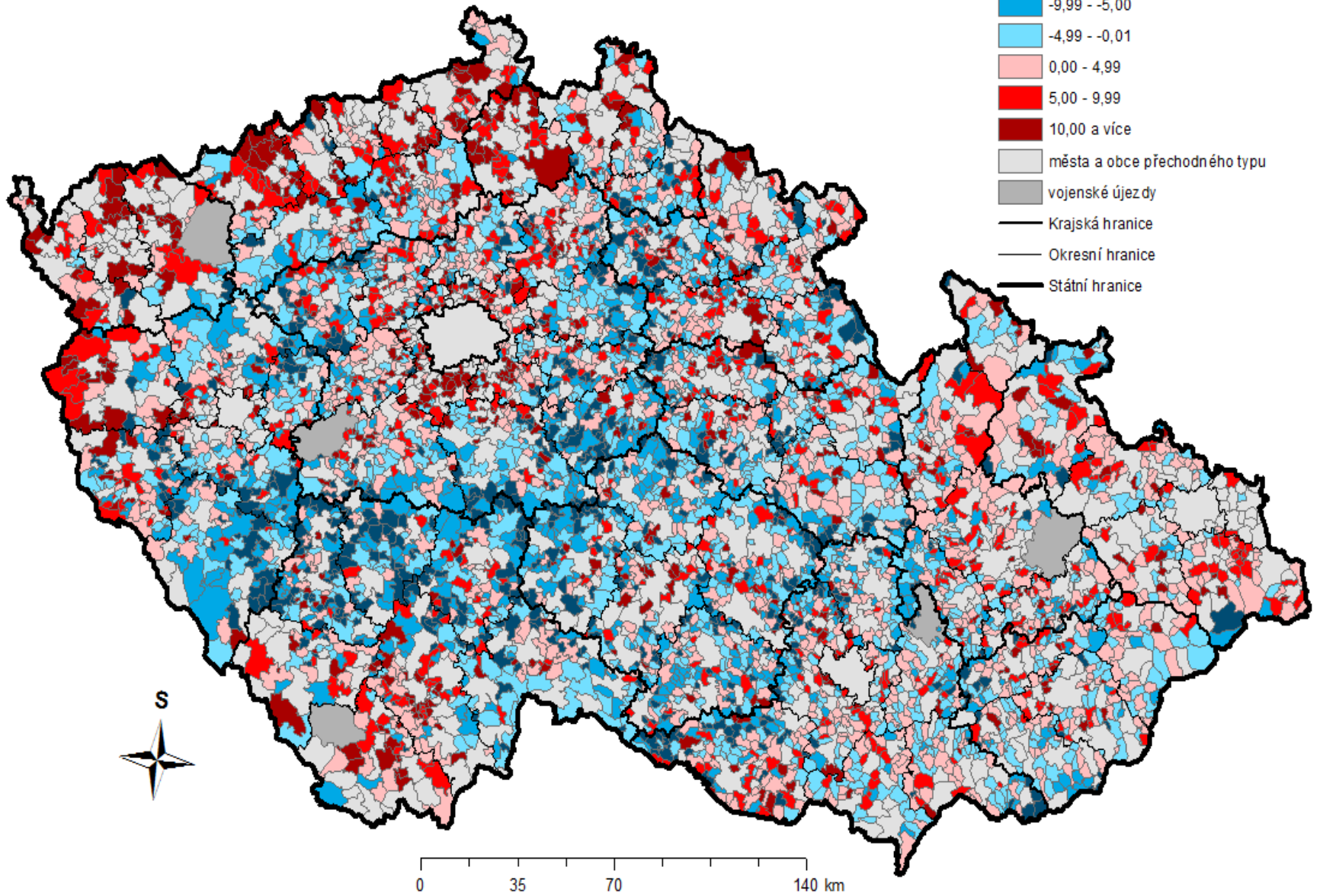
**Změna počtu obyvatel
přirozenou měnou 1991-2010 (%):**

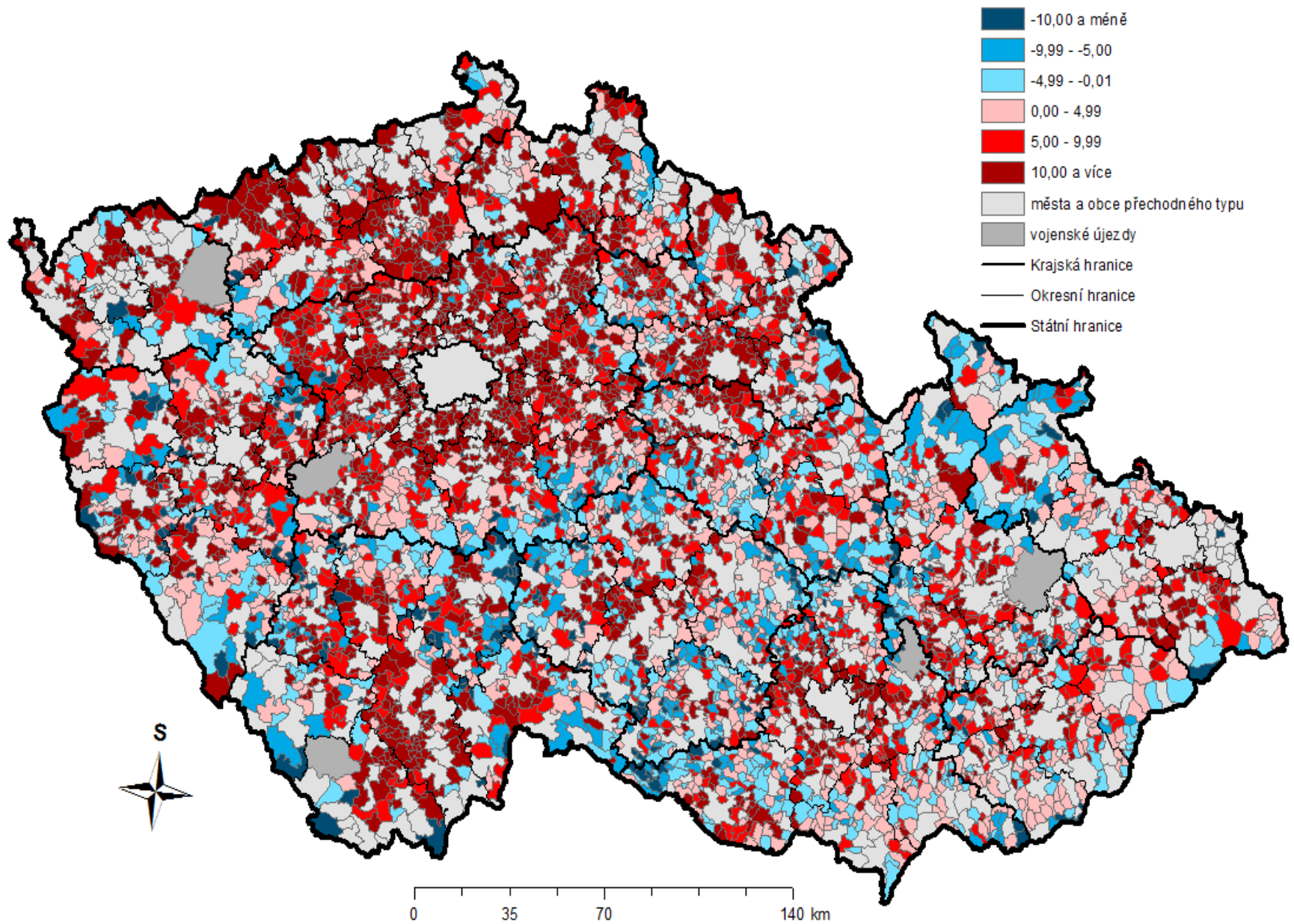
**Změna počtu obyvatel
stěhováním 1991-2010 (%):**

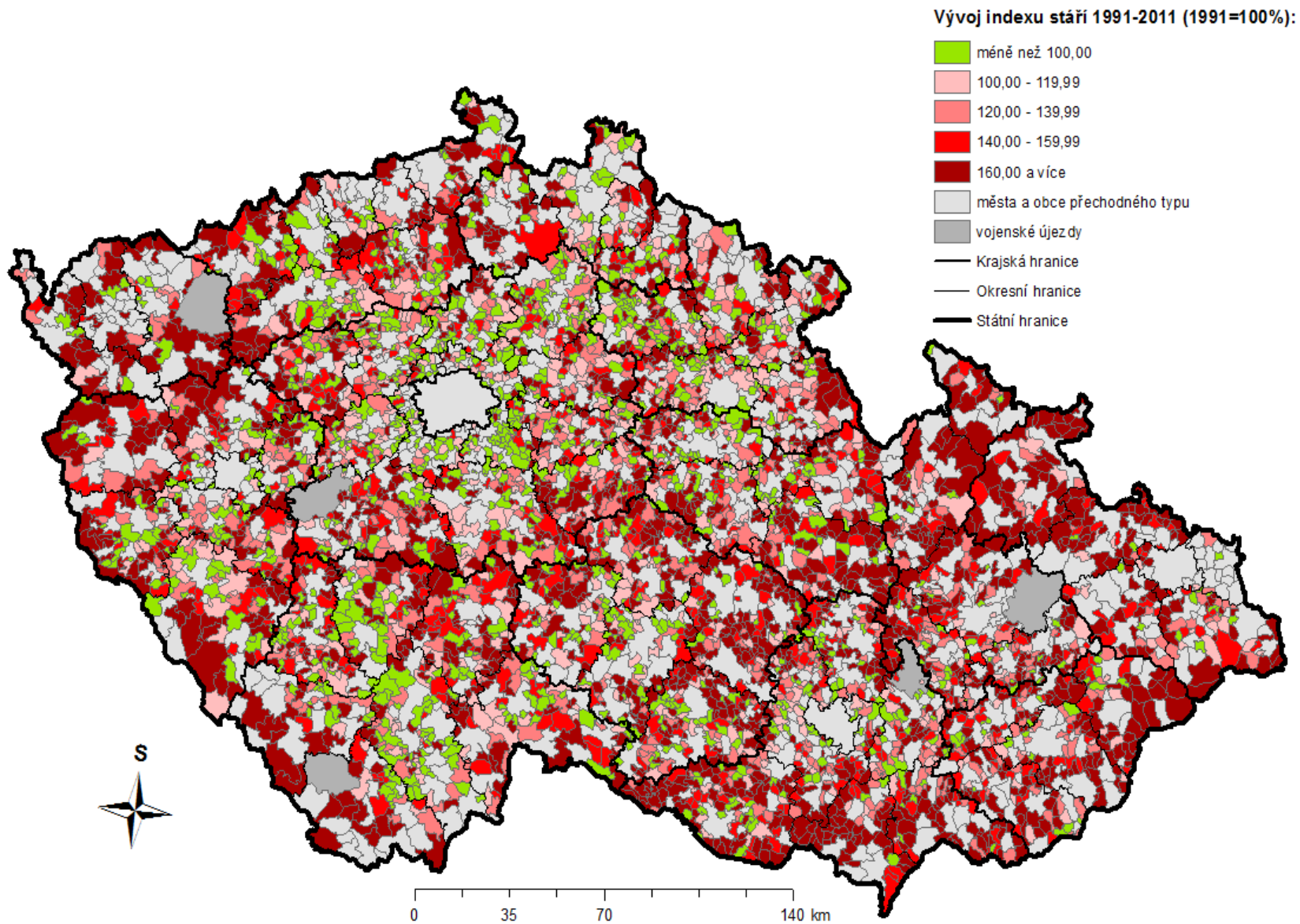
Změna počtu obyvatel 1991-2000 (%):

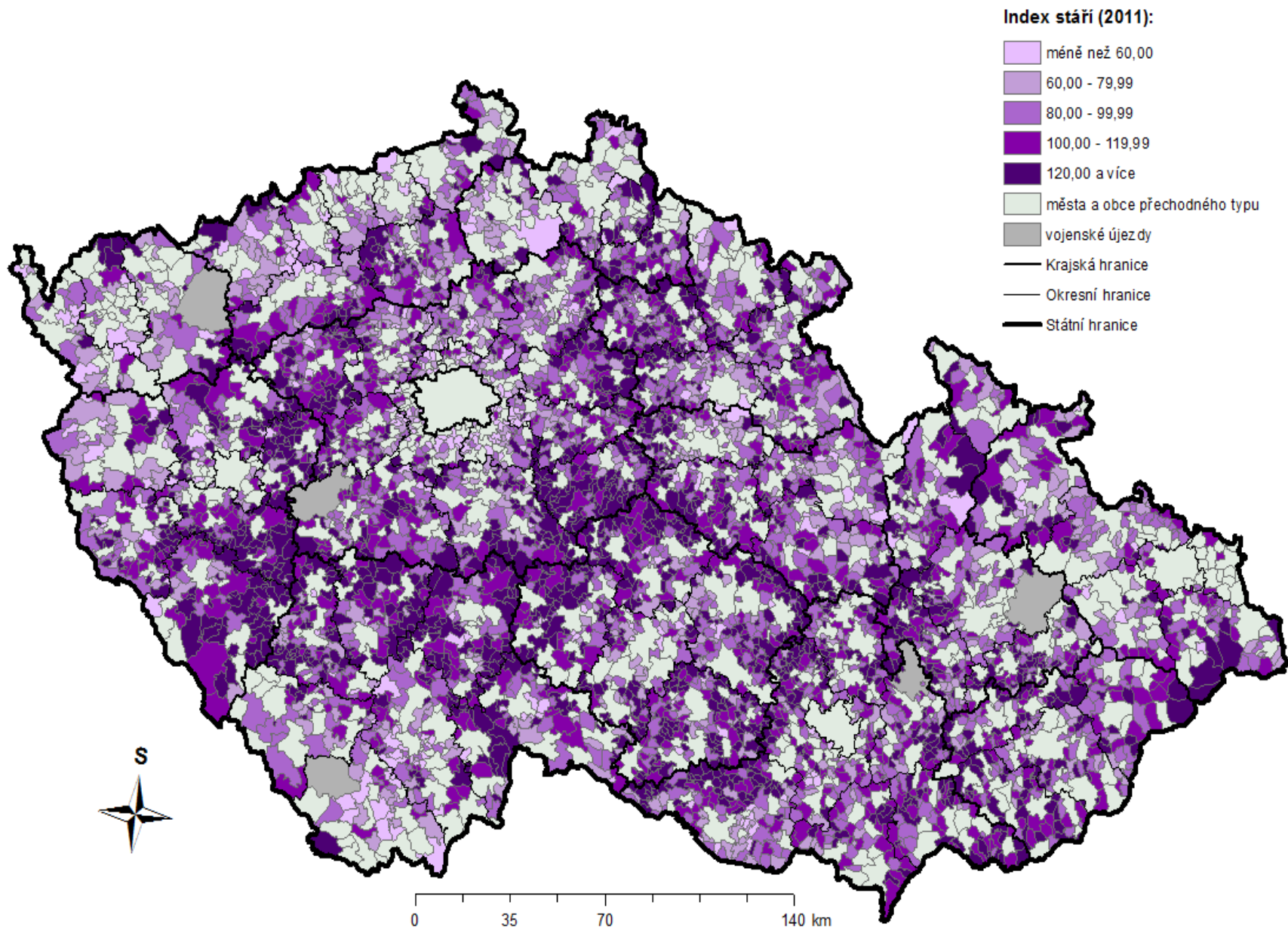
Změna počtu obyvatel 2001-2010 (%):

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.2

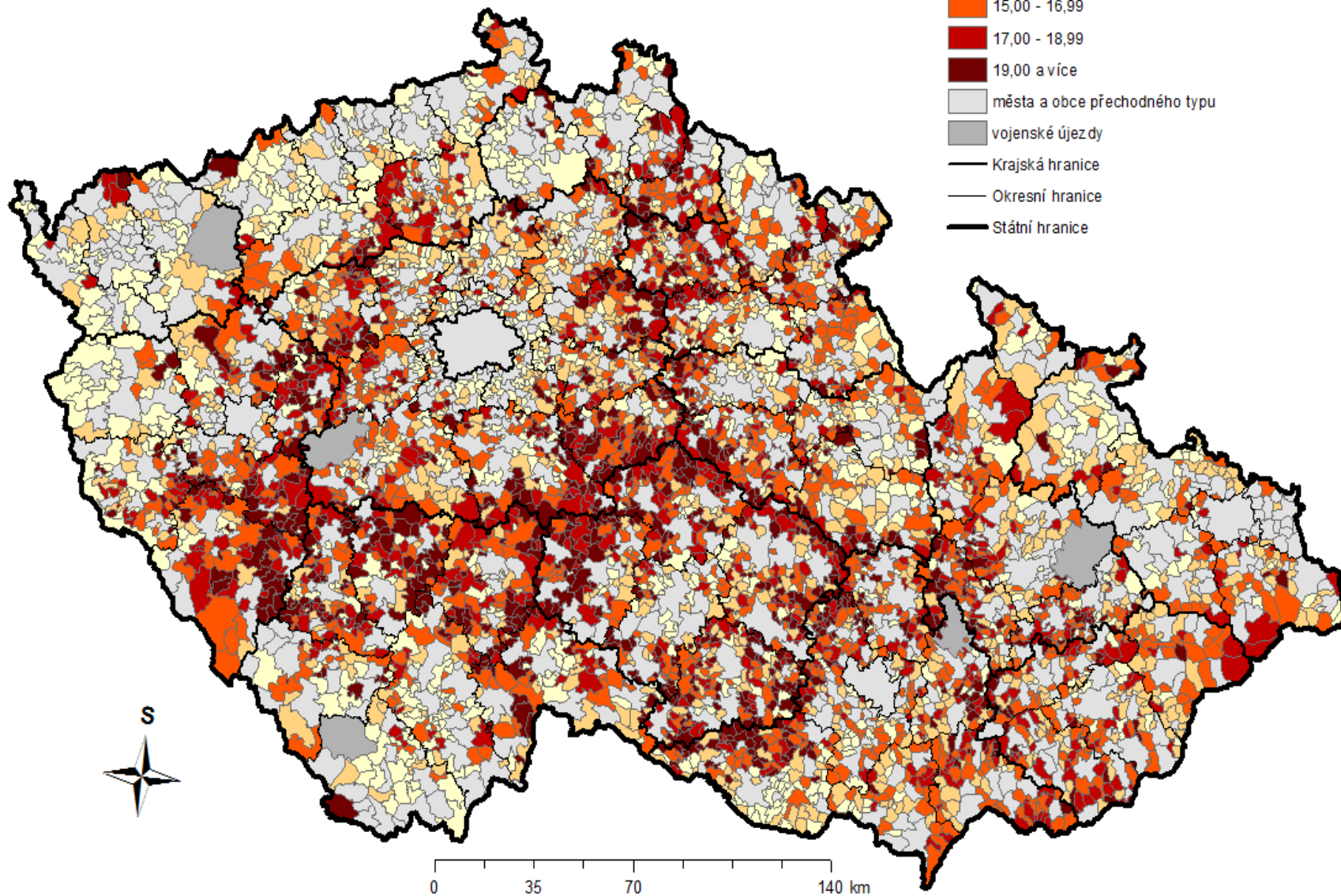
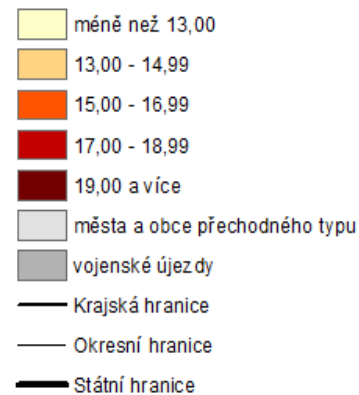

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.2

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.2

Podíl věkové skupiny 65 a více let (2011, %):

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování v programu ArcMap 10.2

Shrnutí hlavních zjištění

Demografický vývoj venkovských oblastí ČR není prostorově homogenní. Jeho regionální diferenciaci významně souvisí s mírou venkovského charakteru obcí a ještě významněji s polohou v rámci systému osídlení.

- Vývoj počtu obyvatel, přirozený přírůstek, saldo migrace i věková struktura (nikoli však dynamika růstu indexu stáří) **se zhoršují s rostoucí mírou venkovského charakteru obcí;**
- **V „příměstském venkovském prostoru“** se v období 1991-2011 odehrál mnohem výraznější populační růst, spojený s příznivějším vývojem věkové struktury (kontrast - vnitřní periferie);
- **Suburbanizace nenabyla pouze rezidenční, ale také komerční formy** → v zázemí měst došlo k výraznějšímu růstu počtu obsazených pracovních míst;
- **Tradičně uváděnou tezi, která tvrdí, že venkov trpí vysídlováním a stárnutím** (je dokonce obsažena ve SRR ČR na období 2014-2020), **je nutné revidovat** a věnovat odpovídající pozornost regionální diferenciaci demografického vývoje venkovských oblastí;

Tab. 1: Vývoj počtu obyvatelstva 1961--2001 podle velikostních skupin obcí k 1. 1. 2003

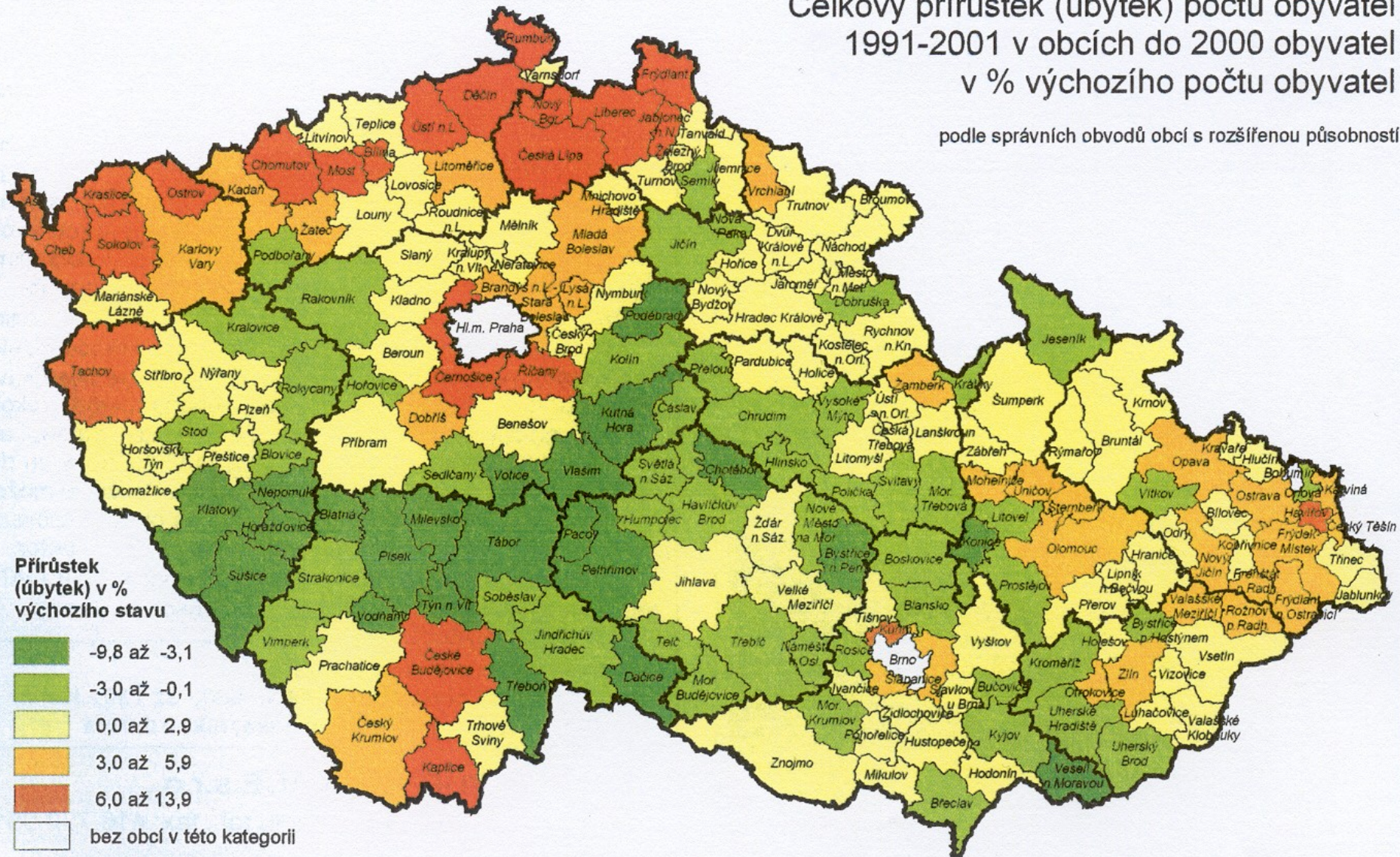
Velikostní skupina obcí	Počet trvale bydlících obyvatel					Přírůstek (úbytek) počtu obyvatel						
	1. 3. 1961	1. 12. 1970	1. 11. 1980	3. 3. 1991	1. 3. 2001	absolutně					v % výchozích stavů	
						1961-1970	1970-1980	1980-1991	1991-2001	1961-2001	1961-2001	1991-2001
Podrobné členění												
Do 200	347 007	301 572	254 011	212 290	203 594	-45 435	-47 561	-41 721	-8 696	-143 413	-41,3	-4,1
200-499	893 182	806 789	730 060	653 915	655 772	-86 393	-76 729	-76 145	1 857	-237 410	-26,6	0,3
500-999	1 081 864	999 931	936 748	869 687	884 341	-81 933	-63 183	-67 061	14 654	-197 523	-18,3	1,7
1 000-1 999	1 013 251	958 049	930 946	887 458	909 364	-55 202	-27 103	-43 488	21 906	-103 887	-10,3	2,5
2 000-4 999	1 079 748	1 075 311	1 122 826	1 101 265	1 125 919	-4 437	47 515	-21 561	24 654	46 171	4,3	2,2
5 000-9 999	767 744	812 064	895 571	900 682	902 659	44 320	83 507	5 111	1 977	134 915	17,6	0,2
10 000-19 999	702 666	793 745	930 051	974 425	965 265	91 079	136 306	44 374	-9 160	262 599	37,4	-0,9
20 000-49 999	835 409	946 277	1 126 675	1 230 399	1 220 039	110 868	180 398	103 724	-10 360	384 630	46,0	-0,8
50 000-99 999	918 758	1 088 865	1 218 390	1 265 676	1 232 360	170 107	129 525	47 286	-33 316	313 602	34,1	-2,6
100 000 a více	1 931 902	2 025 094	2 146 649	2 206 418	2 130 747	93 192	121 555	59 769	-75 671	198 845	10,3	-3,4
Celkem	9 571 531	9 807 697	10 291 927	10 302 215	10 230 060	236 166	484 230	10 288	-72 155	658 529	6,9	-0,7
Kumulativní členění												
Do 2 000	3 335 304	3 066 341	2 851 765	2 623 350	2 653 071	-268 963	-214 576	-228 415	29 721	-682 233	-20,5	1,1
2 000-4 999	1 079 748	1 075 311	1 122 826	1 101 265	1 125 919	-4 437	47 515	-21 561	24 654	46 171	4,3	2,2
5 000-9 999	767 744	812 064	895 571	900 682	902 659	44 320	83 507	5 111	1 977	134 915	17,6	0,2
10 000 a více	4 388 735	4 853 981	5 421 765	5 676 918	5 548 411	465 246	567 784	255 153	-128 507	1 159 676	26,4	-2,3

- Během čtyřiceti let 1961-2001 se počet obyvatelstva České republiky zvýšil o 6,9 %, počet venkovského obyvatelstva klesl o 20,5 %.
- Teprve poslední desetiletí znamenalo uvedený obrat s tím, že **úbytek zaznamenaly jen zcela malé obce do 200 obyvatel (-4,1 %)**, kdežto ve větších venkovských obcích byly zaznamenány všude přírůstky, největší v obcích s 1000-1999 obyvatel (+2,5 %).
- Teprve intercenzální **období 1991-2001 znamenalo pro populační vývoj venkova obrat**: zatímco celostátní bilance byla záporná (-0,7 % obyvatel), v obcích do 2 tisíc obyvatel se počet trvale bydlících obyvatel zvýšil o 1,1 %.

- Přírůstky, respektive úbytky obyvatelstva se ve venkovských obcích lišily v úhrnu let 1991-2001 **podle toho, šlo-li o přirozenou měnu nebo o stěhování.**
- Pokud jde o průměrný roční ukazatel hrubé míry porodnosti, připadalo jak v úhrnu republiky, tak ve venkovských obcích na 1000 obyvatel 8,87 živě narozených dětí.
- Avšak úmrtnost měla ve venkovských obcích hodnotu 11,30 proti 10,54 v úhrnu České republiky, takže roční přirozený úbytek byl v České republice -1,67 obyvatel na 1000 žijících proti -2,43 ve venkovských obcích.

Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel 1991-2001 v obcích do 2000 obyvatel v % výchozího počtu obyvatel

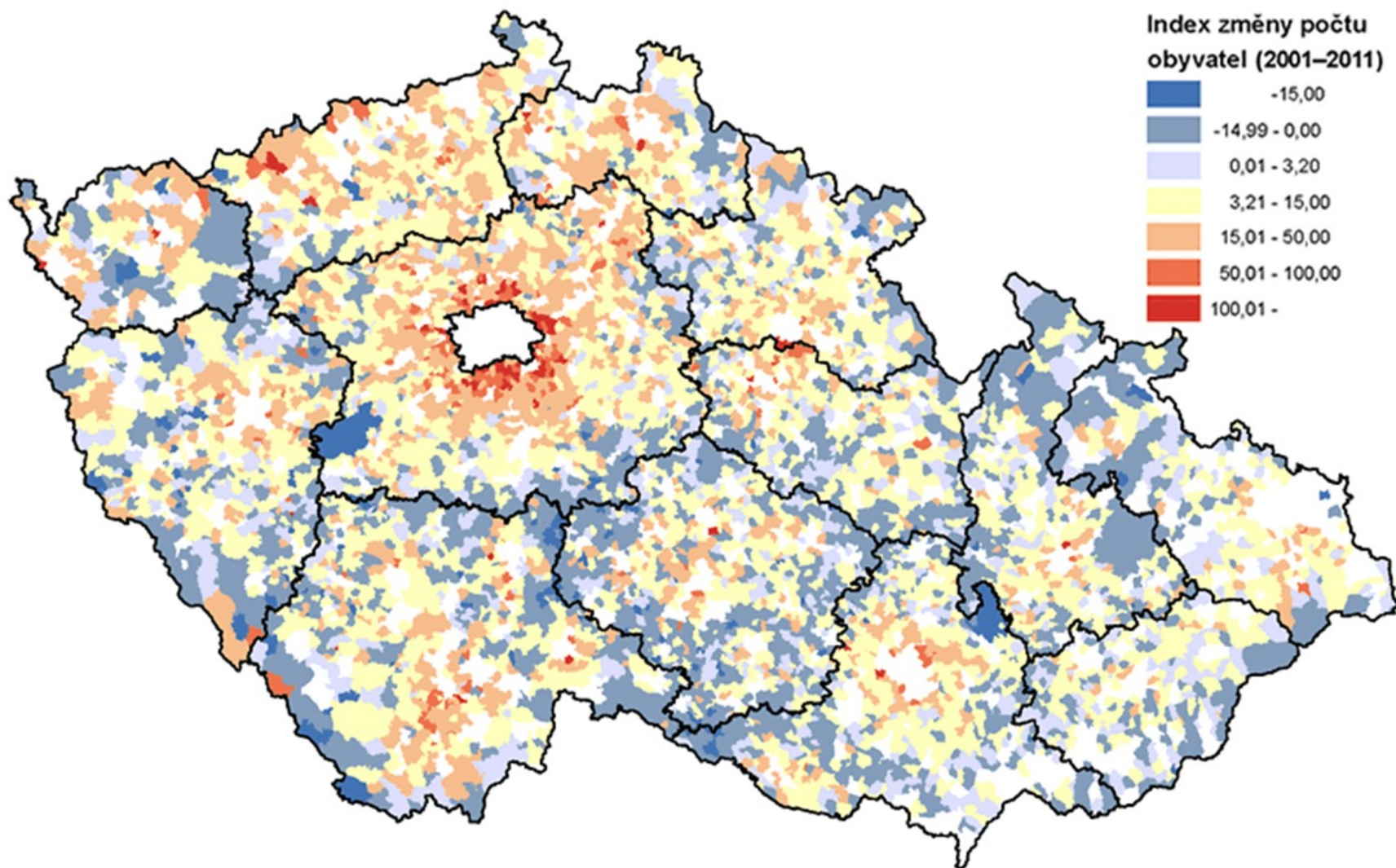
podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností

Průměr ČR = 1,1

Mapový podklad: © ČÚZK, 2001

Z podkladů ČSÚ zpracoval ÚRS PRAHA, a.s.

Tab. 1: Obyvatelstvo 2001 podle věku a podle velikostních skupin obcí

Velikostní skupina obcí	Počet trvale bydlících obyvatel 2001 ve věku ¹⁾					
	0--14	15--59	60 a více ²⁾	0--14	15--59	60 a více ²⁾
	absolutně			v % úhrnu		
Podrobné členění						
Do 200	31 776	125 347	46 471	15,6	61,6	22,8
200--499	110 438	415 729	129 605	16,8	63,4	19,8
500--999	150 766	567 577	165 998	17,0	64,2	18,8
1000--1999	156 082	588 911	164 371	17,2	64,8	18,1
2000--4999	192 950	733 951	199 018	17,1	65,2	17,7
5000--9999	152 350	590 514	159 795	16,9	65,4	17,7
10 000--19 999	160 111	640 425	164 729	16,6	66,3	17,1
20 000--49 999	204 290	811 643	204 106	16,7	66,5	16,7
50 000--99 999	194 507	814 153	223 700	15,8	66,1	18,2
100 000 a více	301 592	1 399 682	429 473	14,2	65,7	20,2
Celkem	1 654 862	6 687 932	1 887 266	16,2	65,4	18,4
Kumulativní členění						
Do 2 000	449 062	1 697 564	506 445	16,9	64,0	19,1
2000--4999	192 950	733 951	199 018	17,1	65,2	17,7
5000--9999	152 350	590 514	159 795	16,9	65,4	17,7
10 000 a více	860 500	3 665 903	1 022 008	15,5	66,1	18,4

¹⁾ Včetně cizinců s dlouhodobým pobytem v České republice delším než 90 dnů.

²⁾ Včetně osob s nezjištěným věkem.

- **Věkové složení je jednou z charakteristik, kterou se venkovské obyvatelstvo značně liší od obyvatelstva městského.** Je tomu tak již od počátku demografické statistiky.
- **Věková struktura populace je určována jednak odlišnou přirozenou reprodukcí venkovského a městského obyvatelstva, ale také migrací,** která zvláště v etapě ekonomického růstu měst nabývá na stále větší důležitosti tím, že venkovu odnímá obyvatele v produkčním věku a přesouvá je do měst.
- Situaci věkového složení obou megasouborů v detailním třídění podle deseti velikostních skupin obcí a v agregaci čtyř základních velikostních kategorií podle výsledků sčítání 2001 vyjadřuje podrobně předchozí tabulka.

Věkové složení

- Z kumulativního členění obcí zjišťujeme, že při celostátním podílu dětí mladších 15 let ve výši 16,2 % je jejich podíl v úhrnu venkovských obcí do 2000 obyvatel 16,9 % čili o 4,3 % vyšší.
- Z detailního třídění je patrné, že z venkovských obcí - ale také ze všech velikostních skupin obcí vůbec - je **nejvyšší podíl dětí v obcích s 1000-1999 trvale bydlících**, a to 17,2 %.
- Od této velikostní skupiny obcí se podíl dětské složky plynule snižuje až k minimu 14,2 % ve městech se 100 000 a více obyvateli.

- **Obyvatelstvo v produkčním věku 15-59 let představovalo v roce 2001 celostátně 65,4 % populace, ale v úhrnu venkovských obcí pouze 64,0 %.**
- Jeho podíl se plynule zvyšoval až do velikostní skupiny obcí s 20 000-49 999 obyvatel (66,5 %), ale v dalších dvou skupinách obcí opět klesal.
- Zvyšování podílu s růstem velikosti obcí je důsledkem **stěhování osob v produkčním věku z venkova i větších venkovských obcí a malých venkovských měst do předpokládaných míst s možností většího pracovního uplatnění.**
- V posledních letech však míra tohoto uplatnění ve větších městech stále klesá, jak si ověřujeme z analýzy motivů stěhování podle velikostních skupin obcí.

Seniorský věk

- **Velmi charakteristický je vývoj podílového ukazatele zastoupení obyvatelstva v produktivním seniorském věku 60 a více let.**
- **Celostátní podíl 18,4 % těchto obyvatel je poměrně vysoce překračován v nejmenších venkovských obcích; v jejich úhrnu měl v roce 2001 hodnotu 19,1 %.**
- Podílový ukazatel se snižuje od nejvyšších hodnot v nejmenších venkovských obcích k minimu ve městech s 20 000-49 999 obyvateli; ve větších městech se pak opět zvyšuje.

- Vyšší podíl starého obyvatelstva v obcích městského typu až v typických městech s 10 000 a více obyvateli je výsledkem předešlého vyššího stěhování obyvatel v produkčním věku, kteří pak ve městech zůstávají až do stáří, ale také v důsledku nižší věkově specifické úmrtnosti, která vede ke zvyšování podílu seniorů v městských populacích.
- **V nejbližších letech však možno očekávat nepatrné snížení podílu starého obyvatelstva ve městech, protože část starých lidí se vystěhovává na venkov z bytových důvodů, což povede ke zvyšování podílu seniorů v úhrnu venkovských obcích včetně těch nejmenších.**

Tab. 5. Podíl obyvatel v postproduktivním věku podle velikostních kategorií obcí v roce 2001 a 2011

Velikostní kategorie obcí	Velikostní kategorie obcí (2001)						Velikostní kategorie obcí (2011)		
	Počet obyvatel (2001)	Počet obyvatel ve věku 65+ (2001)	Podíl osob ve věku 65+ (2001)	Počet obyvatel (2011)	Počet obyvatel ve věku 65+ (2011)	Podíl osob ve věku 65+ (2011)	Počet obyvatel (2011)	Počet obyvatel ve věku 65+ (2011)	Podíl osob ve věku 65+ (2011)
0–99	38 691	8 028	20,7	43 815	7 990	18,2	33 019	6 546	19,8
100–199	165 824	28 064	16,9	183 257	29 497	16,1	151 012	25 948	17,2
200–499	662 284	99 972	15,1	727 944	109 634	15,1	661 666	100 875	15,2
500–999	893 671	126 566	14,2	984 594	143 871	14,6	947 538	139 855	14,8
1000–1999	910 274	123 284	13,5	982 061	144 083	14,7	1 019 774	148 178	14,5
2000–2999	482 821	64 575	13,4	512 602	77 710	15,2	550 194	82 448	15,0
nad 3000	7 076 495	963 565	13,6	7 127 941	1 161 510	16,3	7 199 011	1 170 445	16,3
Venkov	3 153 565	450 489	14,3	3 434 273	512 785	14,9	3 363 203	503 850	15,0
Celkem	10 230 060	1 414 054	13,8	10 562 214	1 674 295	15,9	10 562 214	1 674 295	15,9

Zdroj dat: SLDB 2001 (přepočteno na územní strukturu k 1. 1. 2011, SLDB 2011 (předběžné výsledky)

Města stárnou rychleji

- **Intenzita stárnutí venkovských populací není v posledním desetiletí tak vysoká, jak by se dala očekávat.**
- **Proces stárnutí byl zpomalen zejména vyšší úrovní plodnosti početně silných ročníků žen ze 70. let** umocněnou odkládáním mateřství do vyššího věku v předchozích letech – tedy vyšším počtem narozených dětí v posledním desetiletí.
- **Podíl osob ve věku 65+ je nejvyšší v obcích nad 3000 obyvatel (16,3 %),** na venkově není nárůst podílu starších osob zatím tak patrný (viz předchozí tabulka).

- Na intenzitě nabere proces stárnutí až v následujících desetiletích, kdy tuto věkovou hranici překročí početně silné poválečné ročníky.
- Český statistický úřad zveřejnil v roce 2009 projekci obyvatelstva České republiky do roku 2065, podle které **dojde po roce 2010 k výraznému růstu podílu osob starších 65 let**, a to až na jednu třetinu populace v roce 2065 (ČSÚ 2009), což ve velké míře zasáhne i venkovské oblasti.

Tab. 4. Ukazatele míry vzdělanosti podle velikostních kategorií obcí v roce 2001 a 2011

Velikostní kategorie obcí	Velikostní kategorie obcí (2001)						Velikostní kategorie obcí (2011)		
	Podíl osob bez kvalifikace (v %), 2001	Podíl osob s VŠ (v %), 2001	Index vzdělanosti (2001)	Podíl osob bez kvalifikace (v %), 2011	Podíl osob s VŠ (v %), 2011	Index vzdělanosti (2011)	Podíl osob bez kvalifikace (v %), 2011	Podíl osob s VŠ (v %), 2011	Index vzdělanosti (2011)
0–99	33,5	3,3	1,97	23,1	8,0	2,10	24,1	7,2	2,08
100–199	32,5	3,4	1,97	23,4	7,4	2,09	24,2	6,8	2,08
200–499	30,4	3,6	1,99	22,7	7,5	2,10	23,1	7,0	2,09
500–999	28,9	4,3	2,01	21,7	8,6	2,12	22,0	8,1	2,11
1000–1999	27,8	5,0	2,03	21,5	9,2	2,13	21,4	9,2	2,13
2000–2999	26,9	5,7	2,04	21,2	9,8	2,14	21,1	9,9	2,14
nad 3000	21,6	11,0	2,16	17,7	15,3	2,24	17,7	15,4	2,24
Venkov	28,8	4,5	2,01	21,9	8,7	2,12	22,0	8,5	2,12
Celkem	23,8	9,0	2,11	19,1	13,2	2,20	19,1	13,2	2,20

Zdroj dat: SLDB 2001 (přepočteno na územní strukturu k 1. 1. 2011, SLDB 2011 (předběžné výsledky)

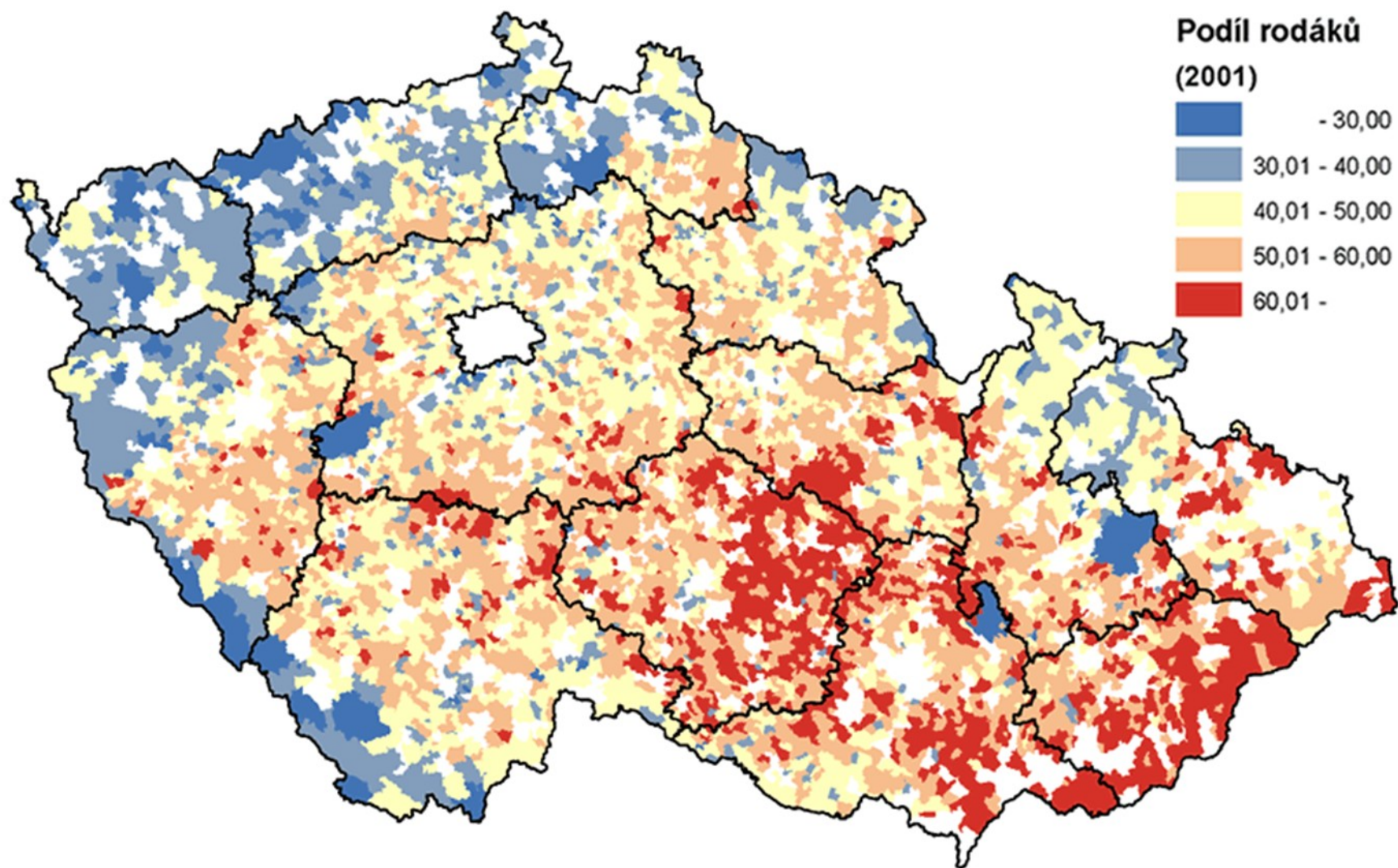
- Venkovské obce v podstatě reflektují vývoj celého území ČR, rozdíl je ale stále v úrovni těchto ukazatelů a v územním rozložení.
- Lze ale říci, že se **rozdíly mezi „městem a venkovem“ pomalu snižují** i díky stěhování městského obyvatelstva na venkov a tedy vlivu tzv. nepřímé urbanizace.
- Podíl vysokoškoláků byl v roce 2001 vyšší (nad 9 %) pouze v největších městech.

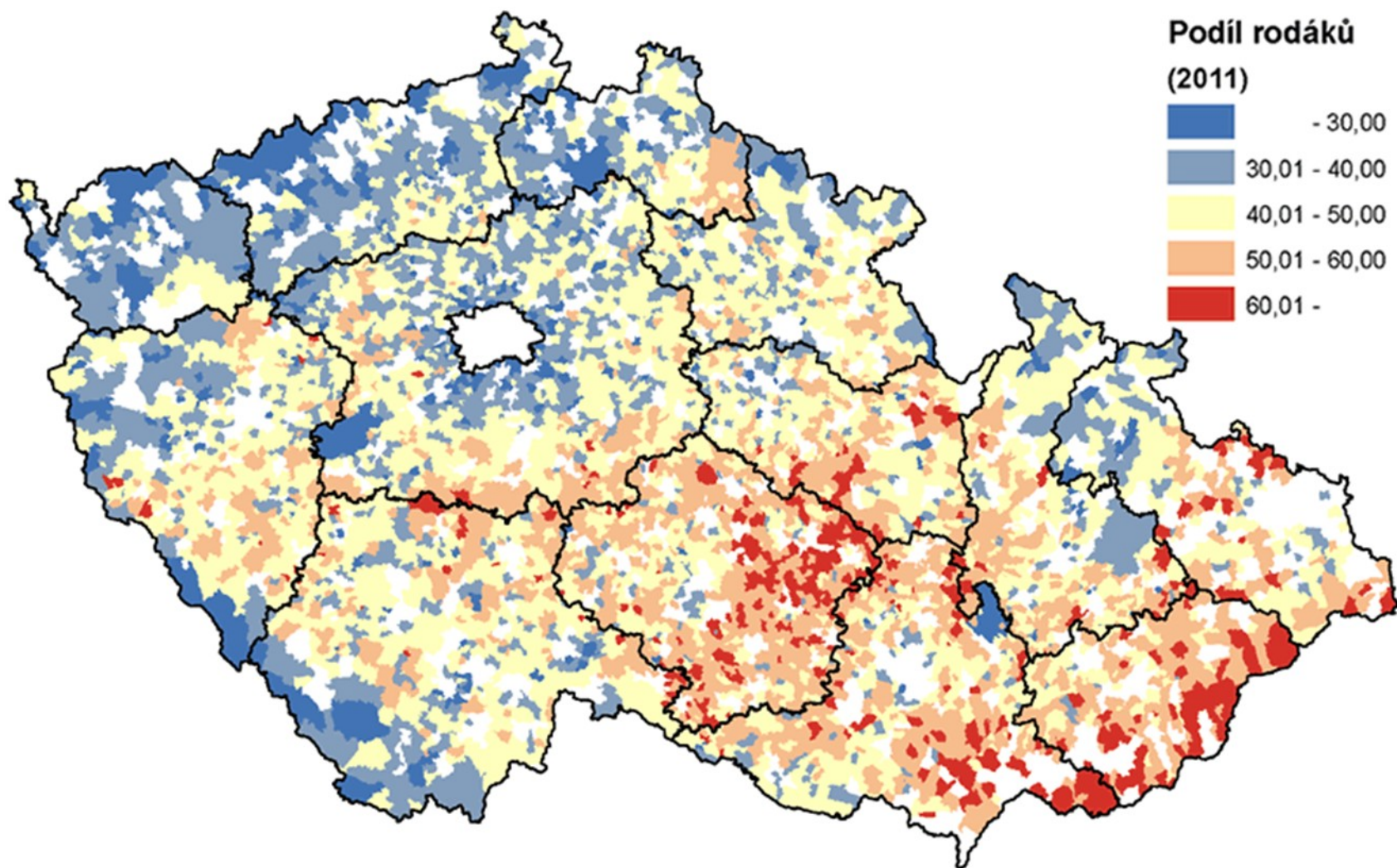
- **Míra vzdělanosti se však v posledním desetiletí výrazně zvýšila.**
- Ve snaze uplatnit se na trhu práce je v současné době středoškolské vzdělání s maturitou již nezbytností.
- Stále je však patrné, že **na venkově je (s výjimkou zázemí větších měst) míra vzdělanosti nižší**, neboť možnost pracovního uplatnění zde v podstatě pro vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo není.
- **I když se podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva na venkově zvyšuje, stále v současnosti nedosahuje ani průměru ČR v roce 2001.**

- Podíl osob s nejvýše základním vzděláním byl ve všech velikostních kategoriích venkovských obcí v roce 2011 přes 20 % (viz tab. 4 a obr. 4).
- Na základě předběžných výsledků, které byly zveřejněny v omezeném rozsahu, není možné blíže tuto skupinu osob bez analyzovat.
- Ukazatele vzdělanosti bude z definitivních výsledků lepší vztahovat na věkovou kategorii 25+, ve které by již měla mít většina osob vzdělávací proces ukončen.

Podíl rodáků ve venkovských obcích

- **nejnižší v rychle rostoucích obcích,**
- **nejnižší také v pohraničí** (důsledek vysídlování).
- Pohraniční dosídlené oblasti mají mladší věkovou strukturu obyvatelstva, nižší podíl rodáků, nižší vzdělanost obyvatelstva, vyšší míru nezaměstnanosti a nižší podíl věřících obyvatel.
- **Moravské oblasti mají vyšší stabilitu obyvatelstva s vazbou na své bydliště,** nižší počet neobydlených domů, vyšší počet věřících, vyšší plodnost žen, vícečlenné domácnosti a nižší podíl rozvedených

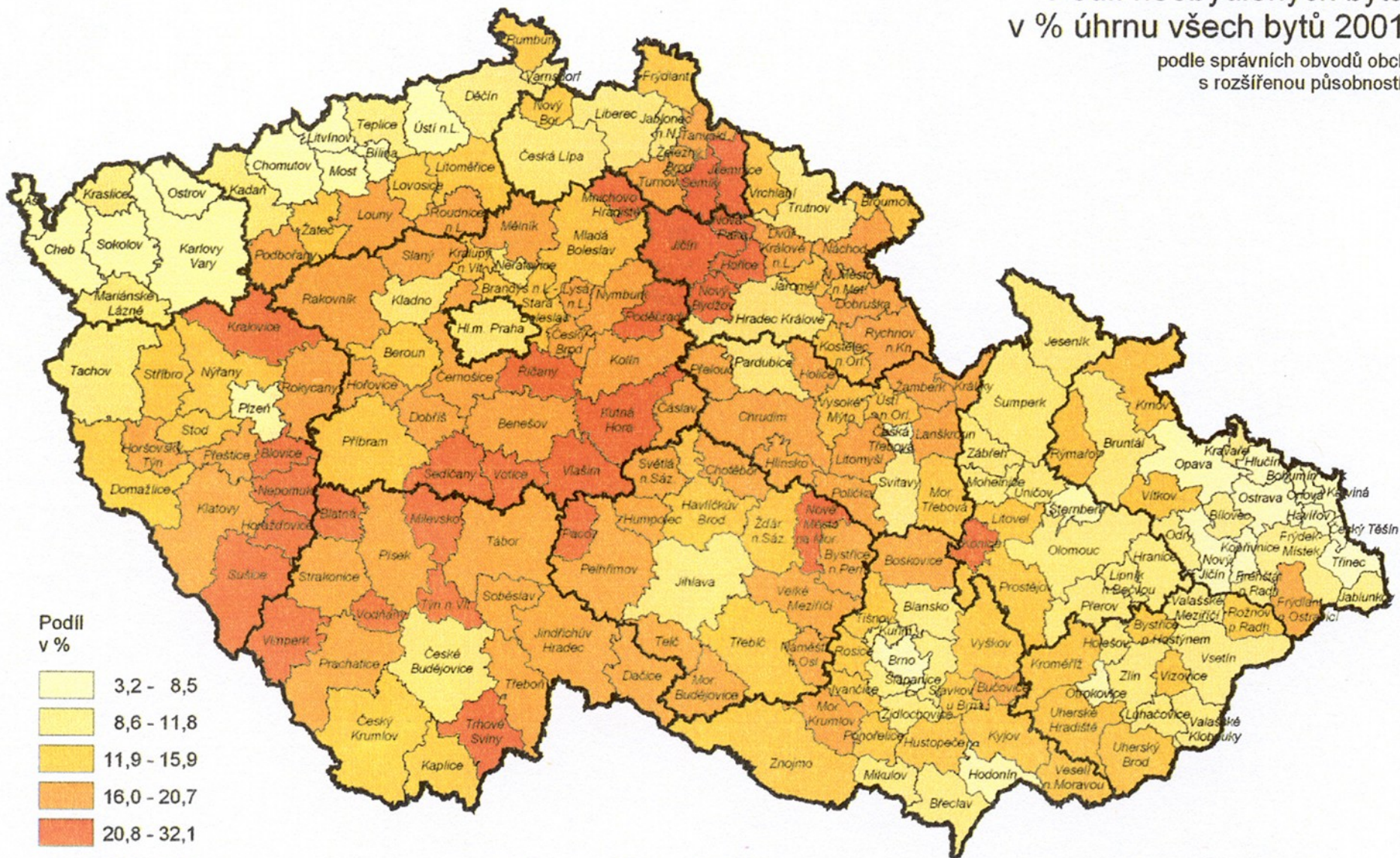

Bydlení na venkově (2001)

- **rodinných domů (vč. zemědělských usedlostí) bylo v ČR celkem 88 % - venkov 95,8 % (v nejmenších obcích 97,3 % a s velikostí sídla poměr klesá)**
- **neobydlené domy a byty v ČR 12,3 %, venkov 22 %, přičemž v nejmenších obcích je to 32,8 % a s rostoucí velikostí obce klesá podíl neobydlených bytů, což souvisí i s tím, že neobydlený bytový fond představuje také byty (domy) používané jako rekreační objekty.**

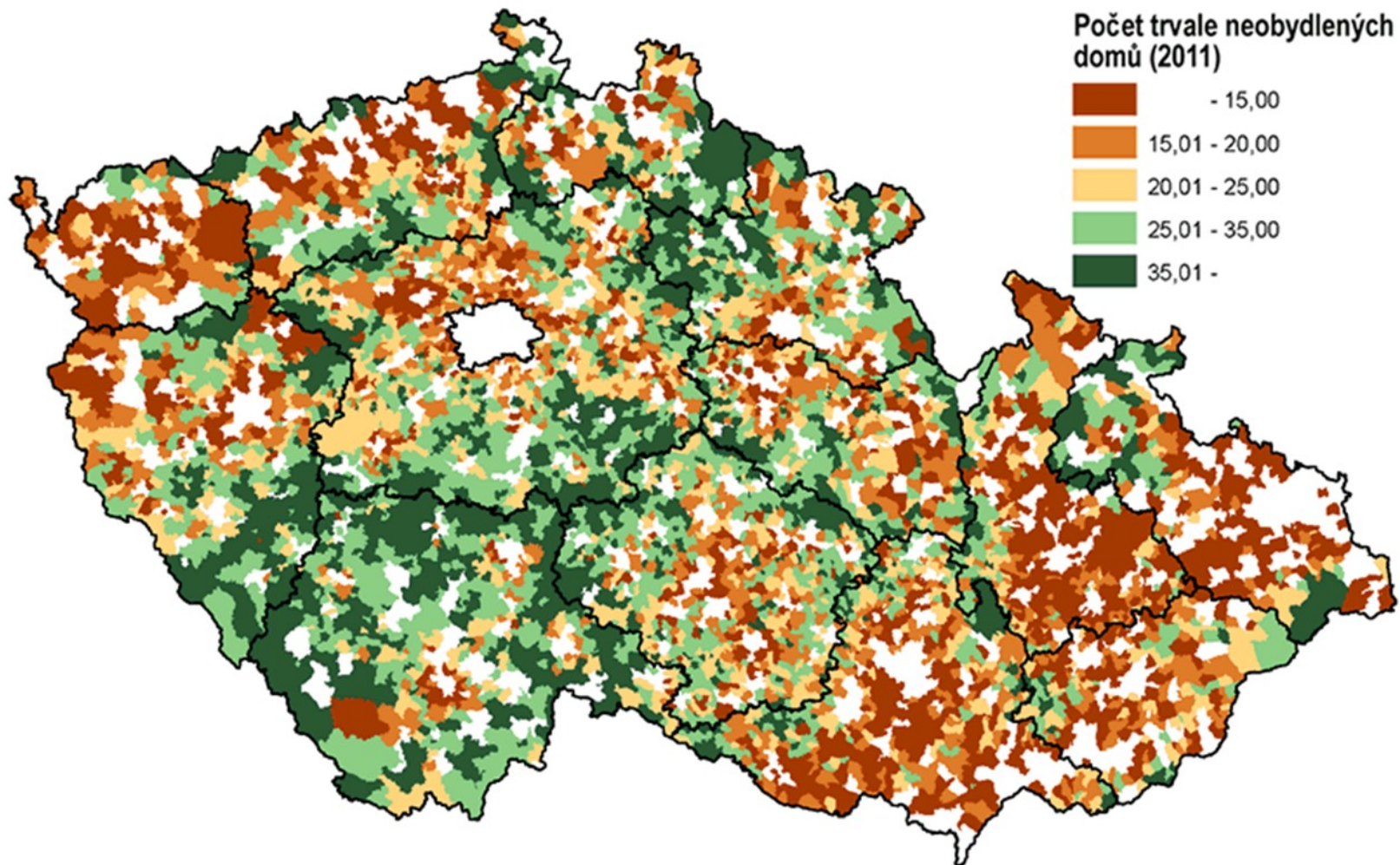
Podíl neobydlených bytů v % úhrnu všech bytů 2001

podle správních obvodů obcí
s rozšířenou působností

Mapový podklad: © ČÚZK, 2001

Z podkladů ČSÚ zpracoval ÚRS PRAHA, a.s.

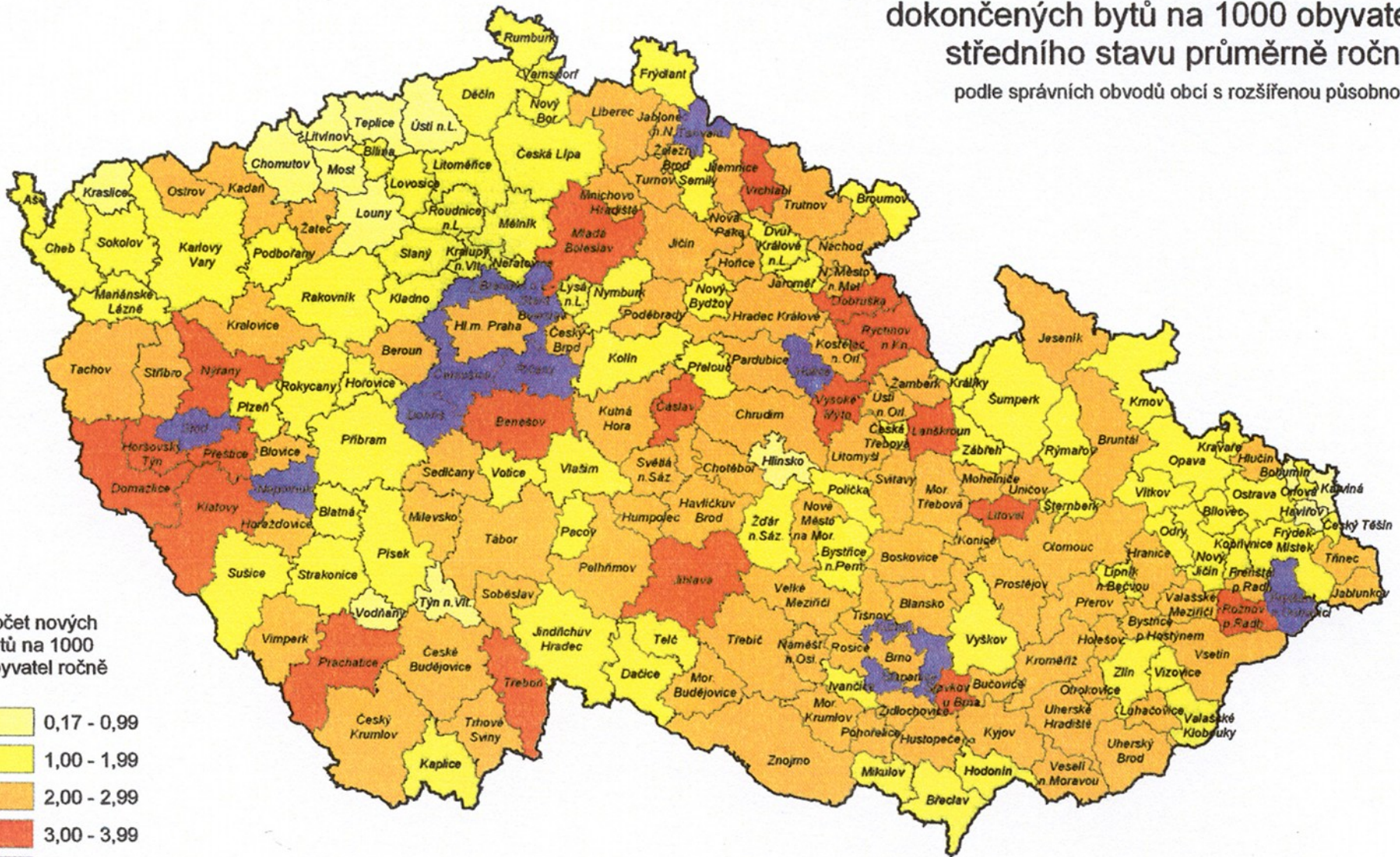
- **Kromě suburbánních oblastí jsou z výsledků sčítání znatelné i jiné územně specifické oblasti, které přetrvávají již několik desetiletí.**
- Postupně se však tyto rozdílnosti stírají. V případě obcí při vnitřních hranicích administrativních celků, v tzv. vnitřních perifériích, se spíše prohlubují.
- Tyto oblasti v současnosti slouží často k **rekreačním účelům**, o čemž svědčí i velmi vysoký podíl neobydlených domů.

Výstavba nových bytových kapacit na venkově

- počet bytů na 1 000 obyvatel je v rámci celé ČR 374 na venkově je to 344 a podle údajů ze sčítání z roku 1991 se **vybavenost byty zvýšila,**
- **k intenzivní výstavbě bytů dochází především v zázemí velkých měst** (Praha – Benešov, Dobříš; Brno – Kuřim, Šlapanice; Ostrava – Frýdlant nad Ostravicí),
- **nejvíce bylo dokončeno bytů v obcích s 2 000 až 4 999 obyvateli** (3,04 bytu na 1 000 obyvatel), na venkově je to 2,61 bytu na 1 000 ob. a s růstem velikosti obce roste i počet dokončených bytů.

Intenzita bytové výstavby 1997-2003 - počet dokončených bytů na 1000 obyvatel středního stavu průměrně ročně

podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností

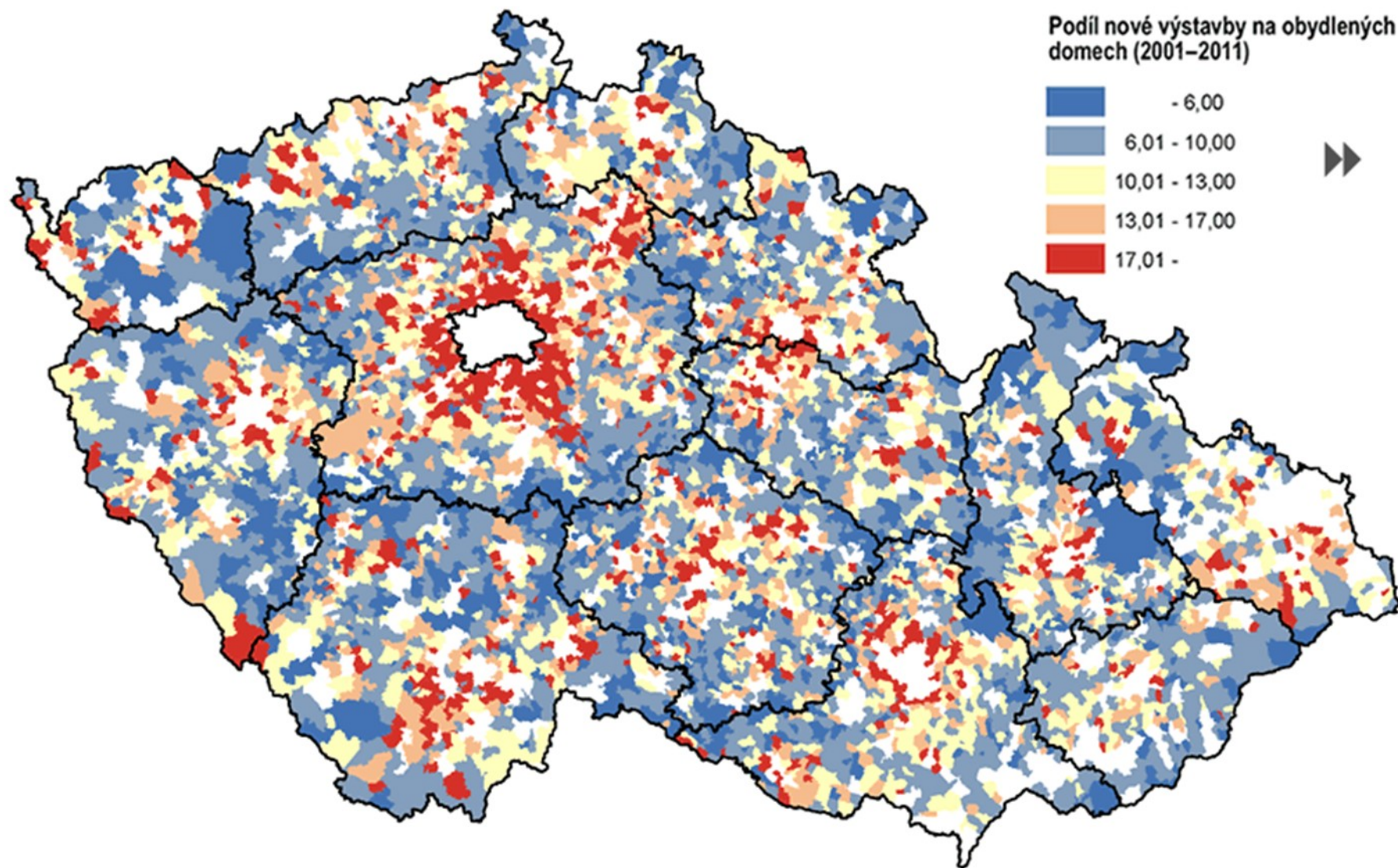
Počet nových bytů na 1000 obyvatel ročně

- 0,17 - 0,99
- 1,00 - 1,99
- 2,00 - 2,99
- 3,00 - 3,99
- 4,00 - 7,61

Mapový podklad: © ČÚZK, 2003

Z podkladů ČSÚ zpracoval ÚRS PRAHA, a.s.

Podíl nové výstavby na obydlých domech (2001–2011)

Maloobchod v České republice

SITUACE NA KONCI 80. LET

- Maloobchodní nabídka ke konci 80. let minulého století byla **regionálně a strukturně velmi diferencována**
- Poslední **sčítání maloobchodu** (v rámci Sčítání občanské vybavenosti sídel z roku **1987**) ukázalo mimo jiné **zcela neadekvátní sortimentní strukturu maloobchodu**
- Tehdy **většinový podíl** v maloobchodní síti tvořily **prodejny potravin**, zatímco ostatní sortiment byl silně potlačen

- Maloobchodní obrat realizovaný v síti **čtyř vybraných základních sortimentních skupin prodejen** dosahoval téměř **4/5 maloobchodního obratu v zemi (1989)**

typ prodejny	podíl v síti v %	prodejní plocha v %	pracovníci v %	maloobchodní obrat v %
OD a DNS*	1,8	12,7	12,6	11,4
prodejny potravin**	57,8	47,8	48,4	41,2
prodejny odívání a obuvi	12,1	14,3	12,7	12,1
prodejny průmyslového zboží	14,4	14,6	12,8	15,0
vybrané typy celkem	86,1	89,4	86,5	79,7
VO síť celkem	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Z. Szczyrba (2005)

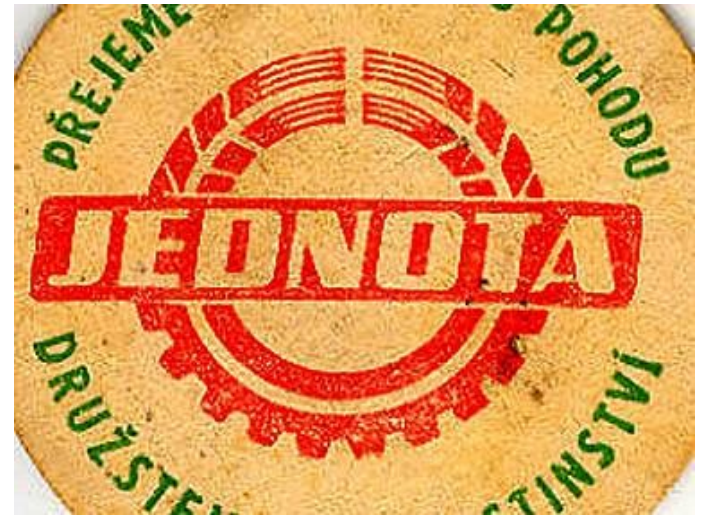
Vysvětlivky: * Prodejny potravin - včetně prodejen smíšeného zboží a prodejen tabáku
OD - obchodní domy, DNS - družstevní nákupní střediska

- Organizačně a prostorově byl maloobchod v České republice (Československu) řízen na základě tehdejší **politické direktivy**, která jen omezeně akceptovala reálnou potřebu dostupnosti služeb v území
- Socialistický model řízení odvětví obchodu se vyznačoval **neexistencí soukromého podnikání a determinací fungování obchodních firem**
- Typické pro toto období byly **velké státní obchodní (Pramen, Prior) a družstevní podniky (Jednota)**, kterým politická direktiva určovala prostor pro podnikání
- Od roku 1952 se tak **družstva** začala soustřeďovat na podnikání na **venkově**, prodejnám **státního obchodu** byla zase určena **města**

Struktura vybraných stálých prodejen v České republice v letech 1953-1989

rok	prodejny celkem	stále prodejny	z toho				
			potravinářské	smíšené	nepotravinářské	obchodní domy a nákupní střediska	Samoobsluhy
1953	63 842	61 846	25 513	18 675	10 885	71	66
1955	64 059	60 749	24 931	19 505	10 746	101	66
1960	55 150	53 845	22 688	20 024	9 374	77	3 720
1970	50 182	49 375	18 844	15 694	8 987	273	7 250
1980	45 934	45 507	16 177	15 349	8 522	609	8 571
1989	43 781	43 382	14 870	14 745	8 429	815	9 228

Zdroj: Starzyczná, Steiner (2000); Jindra (2009).

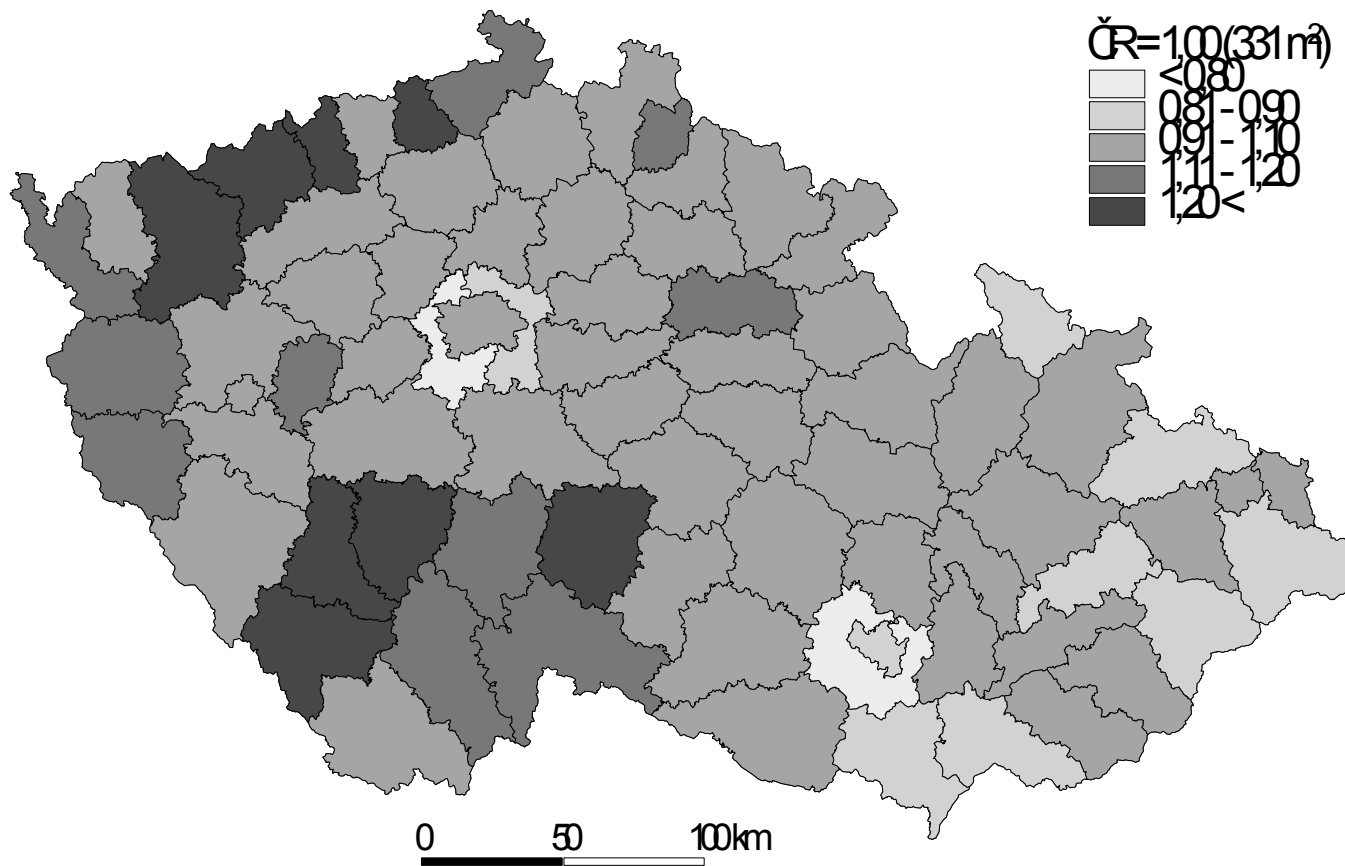

- Na rozdíl od vývoje v západní Evropě lokalizace prodejen **nerespektovala rozmístění koupěschopné poptávky**, díky čemuž docházelo k **přetěžování maloobchodní sítě v centrech většiny měst**
- Naproti tomu v **periferních sídlištních souborech** mnoha měst byly **kapacity prodejních ploch nedostatečné**
- Velmi často s tímto obecně neutěšeným stavem kontrastovala **nelogická výstavba prodejních kapacit v menších městech a venkovských sídlech**

- **Investice do rozvoje maloobchodní sítě** i ukazatele **plošného** nebo **obslužného standardu** byly v Československu, ve srovnání se západními zeměmi, na **poloviční úrovni**
- **Nekompatibilní** ve srovnání se zeměmi západní Evropy byla i **sortimentní struktura**
- **Nedostatky** v maloobchodní vybavenosti byly vzhledem k reálné poptávce **více** pozorovatelné **u měst** než na venkově

- kapacitně i kvalitativně (sortimentně) byla **poddimenzována zejména Praha**, ale i brněnská a ostravská aglomerace, Plzeňsko a celé střední Čechy
- Relativně dobře byla v Čechách vybavena obslužná střediska severočeské regionální aglomerace, severozápadních a jižních Čech a jádra východočeské sídelní regionální aglomerace (Hradec Králové a Pardubice)

REGIONÁLNÍ STRUKTURA PLOŠNÉHO STANDARDU V ROCE 1987

Zdroj: Sčítání občanské vybavenosti sídel, 1987

TRANSFORMAČNÍ ZMĚNY PO ROCE 1989

- **Vývoj** v odvětví maloobchodu po roce 1989 byl v nových společensko-ekonomických podmínkách **velmi dynamický** a během více než dvaceti let procházel několika etapami
- Z hlediska změn základních rysů geografické struktury českého maloobchodu lze **proces transformace** odvětví rozdělit celkem **do tří, resp. čtyř etap**:
 - **Etapa atomizace: (1990 - 1995)**
 - **Etapa internacionalizace: (1996 - 2005)**
 - **Etapa konsolidace (2006 - současnost)**
 - ***Etapa diverzifikace (2013/14 - ??)***

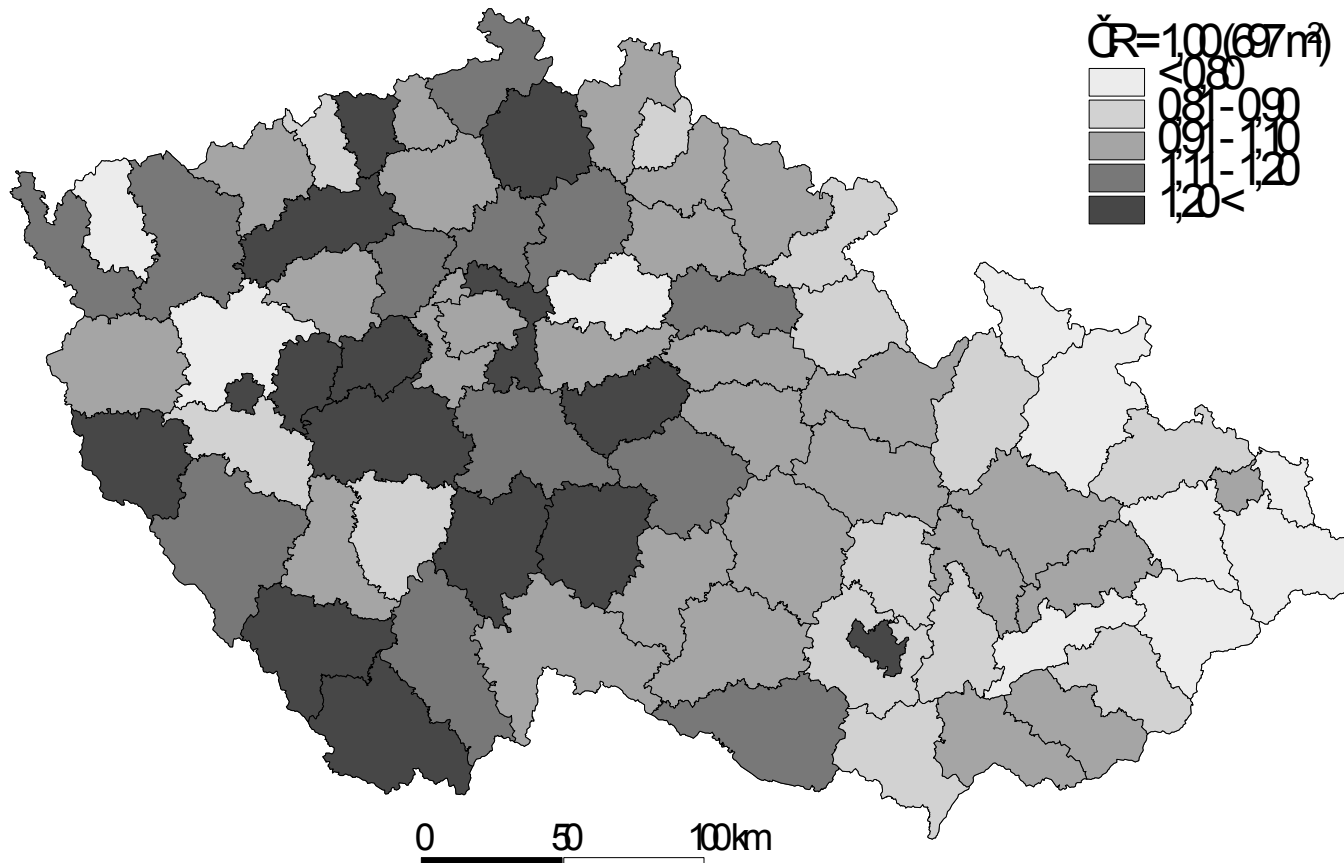
Etapa atomizace

- **Privatizační proces tuzemského maloobchodu** byl z velké části založen na **modelu tzv. malé privatizace**, která umožnila privatizovat do soukromých rukou tisíce prodejen dříve státních podniků (Pramen)
- Pouze pro část velkých státních podniků (např. Prior) existoval **jiný model privatizace** - prodej na základě privatizačního projektu nebo formou kupónové privatizace
- Výsledkem byla **rozsáhlá atomizace maloobchodu** a vznik širokého spektra podnikatelských struktur v odvětví, které velmi aktivně začaly vyplňovat deficity maloobchodní sítě
- Vedle toho vznikaly tisíce nových prodejen a obchodních podniků vlivem liberalizace české ekonomiky, převážně na bázi **domácího kapitálu a formou rodinných podniků**

- Retail Census 99 ukázal, že **počet maloobchodních prodejen** provozovaných na území České republiky se v roce **1998** oproti roku **1989** **zvýšil více než dvojnásobně**, a to z 41 na téměř 96 tisíc
- **Nejvýraznější kvantitativní změna** během sledovaného transformačního období proběhla u **nepotravinářského typu prodejen** (více než čtyřnásobný růst)
- Dále **klesla efektivita provozování prodejen ve venkovském prostoru**, a to **na úkor měst**, která naopak začala posilovat své pozice v maloobchodním systému

- Zatímco prodejní plocha v roce 1989 činila přes **3,5 mil. m²**, v roce 1998 to již bylo více než **7,1 mil m²**
- Přepočteno na počet obyvatel, vzrostl **plošný standard z 331 na téměř 700 m²**
- ve třech regionech byla zjištěna **nadprůměrná** (Středočeský, Jihočeský a Plzeňský kraj), ve dvou regionech **výrazně podprůměrná úroveň plošného standardu** (Zlínský a Moravskoslezský kraj)
- Tyto rozdíly byly determinovány především **počínajícím vývojem velkoplošné maloobchodní sítě**, která v roce 1998 byla teprve ve své iniciační etapě

REGIONÁLNÍ STRUKTURA PLOŠNÉHO STANDARDU V ROCE 1998

Zdroj: Retail Census 99, ČSÚ 1999

Etapa internacionalizace

- **Zvýšená expanze zahraničních velkoplošných maloobchodních řetězců na český trh započala až ve 2. polovině 90. let**
- Do té doby se na českém trhu prosazovaly jen některé zahraniční firmy (např. belgický Delhaize, nizozemský Ahold či německá Billa)
- Působil zde i americký řetězec K-mart, jehož přítomnost byla výsledkem **privatizace šesti obchodních domů Prior** (v Praze, Brně, Liberci, Plzni, Pardubicích a Hradci Králové)
- Aktivity tohoto řetězce na českém trhu skončily již v roce 1996, kdy K-mart prodal své obchodní domy britskému řetězci Tesco.

- **Pozice zahraničních řetězců** na českém trhu byla od začátku **dominantní**, bez větší konkurence ze strany tuzemských firem
- **České firmy trpěly řadou kapitálových a profesních nedostatků** (nedostatek kapitálu, nižší profesionalita řízení nebo absence zkušeností), které jim **bránily rozvíjet podnikání v segmentu velkoplošného maloobchodu**, a proto **byly nuceny ustoupit z trhu**

- Postupně se **český maloobchod** vyvinul ve **vysoce konkurenční odvětví** a ne všechny maloobchodní řetězce na něm později zůstaly...
- Carrefour Tesco (2006)
- Julius Meinl Ahold (2006)
- Charakteristickým rysem této etapy transformace maloobchodu v České republice je **dále rostoucí koncentrace odvětví**, kterou charakterizuje **růst podílu prodejů realizovaných největšími firmami**

- Zatímco v **90. letech** bylo možno spatřit **mezi největšími obchodními společnostmi** také **některé domácí firmy** (Interkontakt Group nebo Pronto Plus), již řadu let je situace zcela odlišná...
- ...**Přední pozice v žebříčku TOP 10 patří výhradně zahraničním subjektům**
- **Tržní podíly** ve prospěch **mezinárodních obchodních společností rostou** i díky tomu, že převzaly do svých aktivit funkci **velkoobchodu**, čímž také získaly výhodnou pozici vůči dodavatelům zboží

Etapa konsolidace

- V posledních asi **deseti letech** dochází ke **konsolidaci maloobchodního trhu**, který charakterizuje **menší dynamika růstu největších obchodních firem** a jejich současné **posilování pozic na trhu**
- Vliv na to měly i odchody některých velkých maloobchodních řetězců z České republiky počínaje rokem 2006
- **Český maloobchodní trh** je odborníky řazen mezi **vysoce konkurenční a nasycené trhy**, a tak udržet se na něm je i pro velké mezinárodní společnosti značně obtížné

- Součástí konsolidační etapy tak patrně v blízké budoucnosti budou **další odchody větších firem z trhu**
- Získáním jejich tržních pozic ještě více **posílí koncentrační tendence** v odvětví a posílení některých **velkých firem (Interspar, Tesco?)**

??????

Změny v českém maloobchodu v letech 1998-2009

ukazatel	1998	2009*	Změna abs.	Index 2009/1998
počet prodejen	95 852	108 000	12 148	1,13
prodejní plocha v m ²	7 165 946	11 000 000	3 834 054	1,54
počet pracovníků**	278 396	357 792	79 396	1,29
plošný standard v m ²	697	1 080	383	1,55
obslužný standard	37	29	-8	0,78

Zdroj: Analýza stavu maloobchodní sítě na území ČR, ČSÚ (2000); Cimler, Šípek (2009); Eurostat (2014); vlastní úpravy.

Etapa diverzifikace

- Jedná se o **pravděpodobně novou začínající etapu**, která je v tuzemské literatuře zachycena jen výjimečně
- Nástup etapy diverzifikace je **spojen s dalším zpomalováním koncentrace maloobchodní struktury provázené novou lokalizační strategií obchodů s menší prodejní plochou**, v souvislosti s rostoucí oblibou **farmářských trhů**, menších **specializovaných maloobchodních jednotek** či **nových konceptů** nadnárodních řetězců (např. Tesco Express) v centru města

- **Maloplošný segment maloobchodní struktury byl v průběhu internacionalizační a konsolidační fáze silně redukován, protože nemohl konkurovat novým, moderním, prostorným, sortimentně kompletním a mediálně prezentovaným obchodům nadnárodních řetězců**
- V současné době se však začíná ukazovat tendence, kdy **při vhodné prostorové lokalizaci v místech koncentrace chodců** (přestupní místa, zastávky MHD) a **poměrně úzce zvoleném sortimentu denní spotřeby, lze velkoplošným a plnosortimentním jednotkám konkurovat především v technologicky nepodmíněné dostupnosti a časové úspornosti**

- **Ústup určitých sortimentních skupin z vnitřních částí města se udál již v průběhu minulých období**
- Jako typické příklady lze uvést **nábytek, zahradní techniku, stavebniny, částečně elektro a „průmyslové zboží“** a další...,rozdělování maloobchodního sortimentu na **"vnitroměstský"** a **"suburbánní"** (tedy další forma diverzifikace), typicky dle průměrné doby jeho spotřeb, **bude pravděpodobně pokračovat i nadále**

- Snadno se tak může stát, a již se i částečně děje, že **sortiment s delší životností a většími nároky na prodejní plochu nebude možné ve vnitřním městě zakoupit**
- Uvedená skutečnost může do budoucna představovat **problém především u méně mobilních skupin obyvatel, resp. u skupin bez přístupu k určitým dopravním technologiím** (senioři, zdravotně znevýhodnění, svobodné matky atp.).

- Je nutné ve **výzkumech postihnout** nejen nabídkovou, ale i **poptávkovou stránku**, tedy **identifikovat způsoby a formy nákupů ve známé maloobchodní síti a načrtnout obrysy jednotlivých socio-ekonomických, resp. socio-technologických skupin, včetně jejich typických vzorců nakupování**

UTVÁŘENÍ SÍŤOVÉ STRUKTURY V ČESKÉM MALOOBCHODĚ

- Bez ohledu na provozně-organizační strukturu maloobchodu z dob před rokem 1990 (regionální sítě typu Pramen, Jednota..),...
- ... **první náznaky utváření nových síťových struktur** uvnitř českého maloobchodu na tržním principu byly k vidění **již v první vývojové etapě** transformace – **atomizace**
- **Vlastní transformace síťové struktury** českého maloobchodu však skutečně započala až s **rozvojem jednotlivých velkoformátových prodejních konceptů**

- Skutečný **rozvoj** nových **velkoformátových** **prodejních konceptů** nastal až v 2. vývojové etapě (internacionalizace), kdy do ČR přicházely postupně největší potravinářské i nepotravinářské nadnárodní maloobchodní koncerny
- Vytvořily se charakteristické sítě velkoplošných provozních jednotek, které postupně začaly dominovat trhu

- Charakteristickým rysem vývoje na českém trhu byla **časová posloupnost procesu rozvoje jednotlivých velkoformátových prodejních konceptů**
- Šlo o vývoj, během něhož byly českou spotřebitelskou populací **postupně kladně přijímány prakticky všechny moderní velkoplošné prodejny**
- Rozvoj **maloobchodní sítě** v České republice byl založen na budování moderní sítě s **širokým spektrem velkoprodejen** a lze ho rozložit do jednotlivých **subfází...**

- *1. subfáze: dynamický rozvoj v síti supermarketů, 1995 →*
- *2. subfáze: dynamický rozvoj v síti diskontů, 1997 →*
- *3. subfáze: dynamický rozvoj v síti hypermarketů, 1998 →*
- *4. subfáze: dynamický rozvoj v síti nákupních center, 2000 →*

- **Sítování v linii HYPERMARKETŮ představuje jeden z nejviditelnějších rysů transformace českého maloobchodu**
- Hypermarkety se staly **rozhodujícím fenoménem dynamiky změn** v českém maloobchodě...
- vzhledem ke své regionální dimenzi v územní struktuře a maloobchodní gravitaci představují **páteř maloobchodní sítě v ČR**

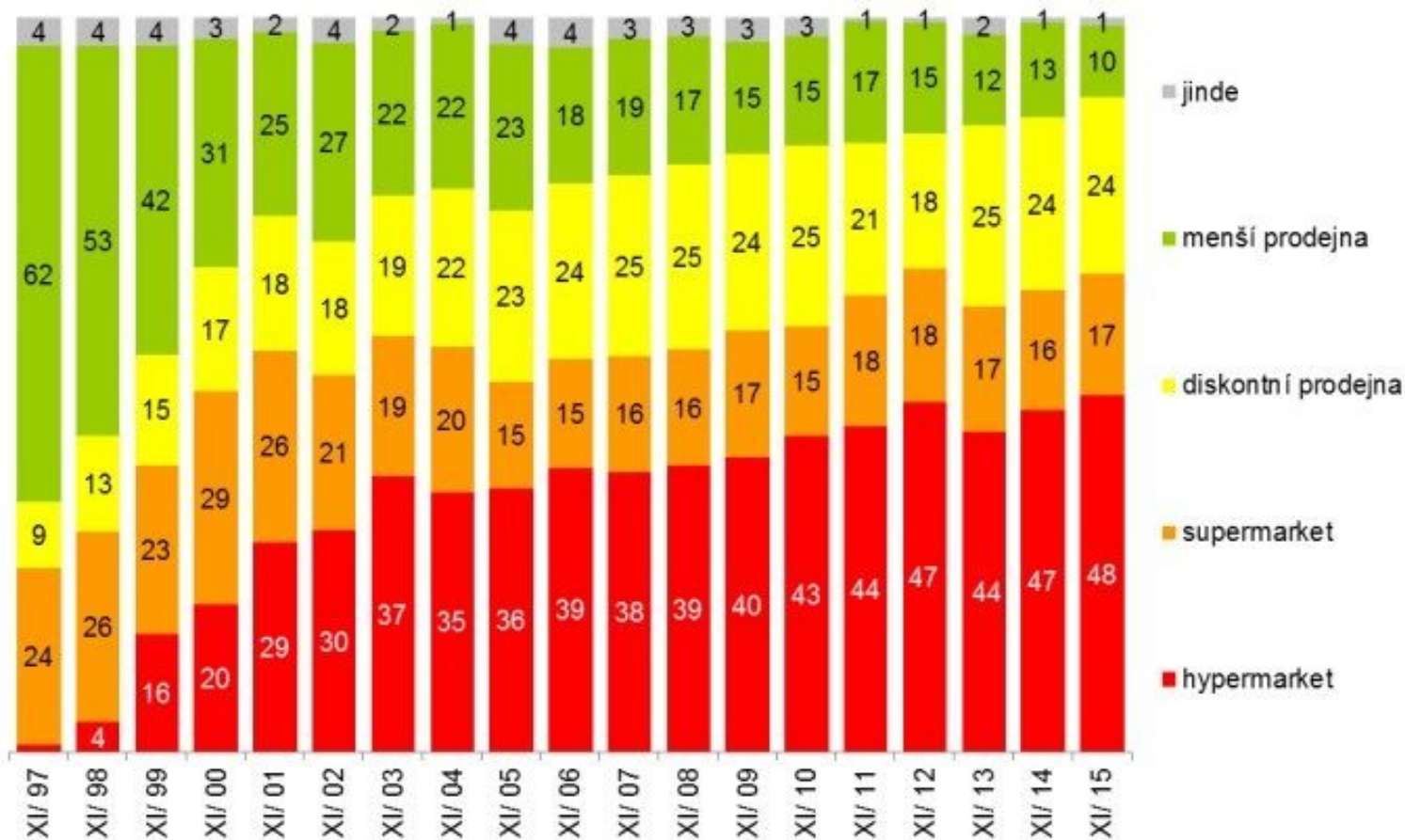
- Jak vyplývá z novějších údajů společnosti Incoma GfK (Hypermarket 2015), **preference** tohoto formátu u českých spotřebitelů dosahuje již zhruba **48 % u pravidelně nakupujících domácností** (potravin y a drogerie), v roce 2000 to bylo jen 25 %
- Ve stručném srovnání – **supermarkety zastavily pokles obliby** a dostaly se na 17 % podíl, **diskonty** v posledních letech **ztrácejí** (asi 24 %), **malé prodejny** mají preferenci zhruba 10 % domácností

Preferované typy prodejen

HLAVNÍ NÁKUPNÍ MÍSTO

V JAKÉM TYPU PRODEJNY CELKOVĚ UTRATÍTE NEJVĚTŠÍ ČÁST VAŠICH MĚSIČNÍCH VÝDAJŮ ZA POTRAVINY?

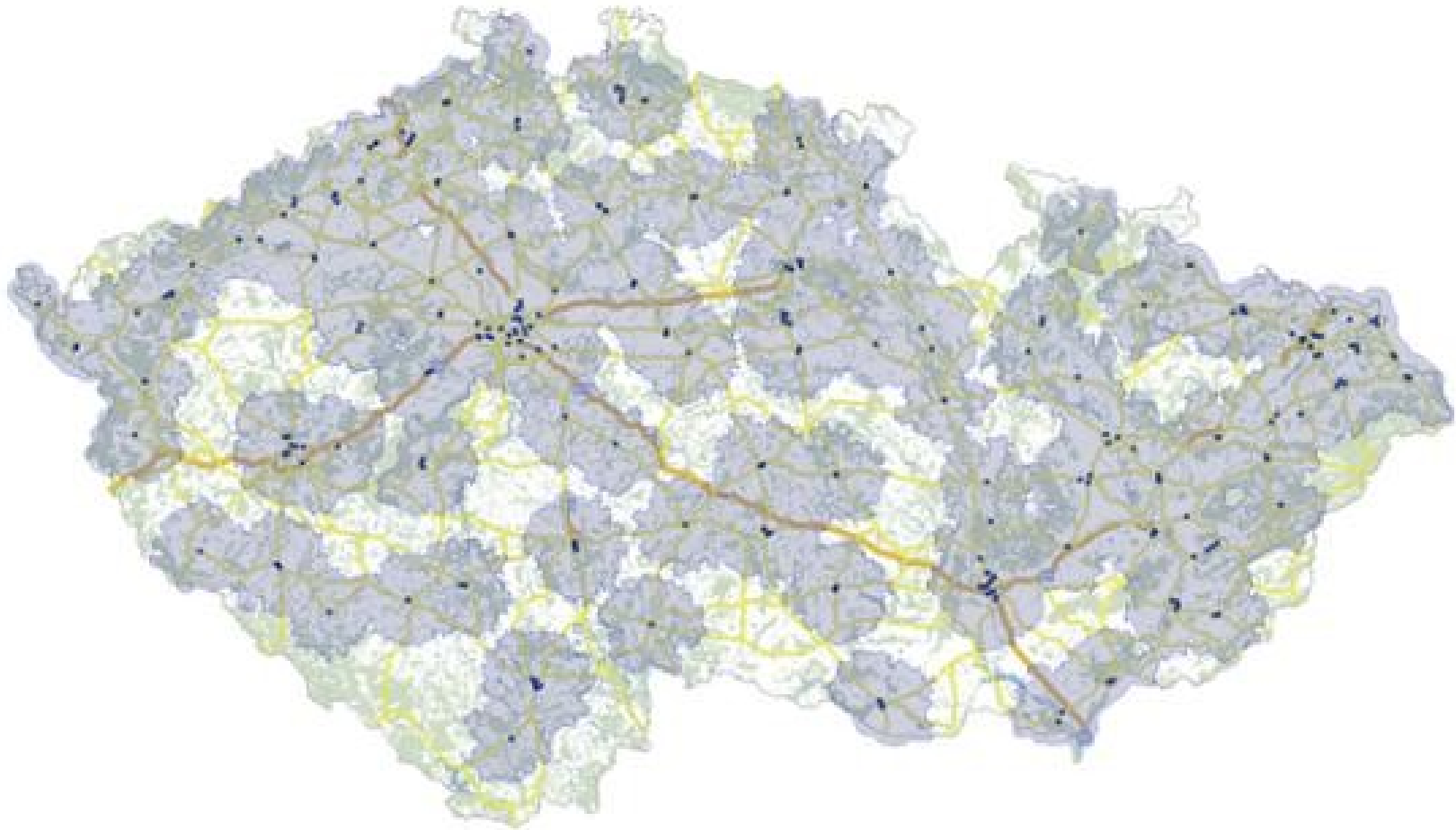
TOP 30 obchodníků (s převahou rychloobrátkového zboží) podle tržeb, mld. Kč

Společnost	Tržby*	Řetězec**
1. KAUF LAND ČESKÁ REPUBLIKA	55,23	Kaufland (124)
2. AHOLD CZECH REPUBLIC	48,33	Albert hypermarket (91), supermarket (240)
3. TESCO STORES ČR	41,76	Tesco hypermarket (76), hypermarket Extra (9), supermarket (62), OD / City / My (6), Expres (45)
4. LIDL ČESKÁ REPUBLIKA	33,66	Lidl (231)
5. PENNY MARKET	32,13	Penny Market (360)
6. MAKRO CASH & CARRY ČR	30,12	Makro (13), Drive In (2)
7. GECO	29,98	Geco tabák - tisk (262)
8. GLOBUS ČR	22,93	Globus (15)
9. BILLA	21,62	Billa (205), Billa stop & shop (43)
10. JIP VÝCHODOČESKÁ	11,4	JIP (35), JIP Plus (144), Cash & Carry (12), velkoobchod (17)

- V roce **2015** bylo na území České republiky **asi 320 hypermarketů**, (obtížněji ověřitelné aktuální údaje..),
...což by z **hlediska kupní síly** mohlo znamenat **dostatečné pokrytí (supermarketů bylo přes 1 300)**
- S počtem **33 hypermarketů na 1 milion obyvatel** se ČR řadí do **TOP 3 v pořadí Evropských zemí** a s aktuálním tempem růstu lze očekávat v nejbližších letech **posun** i na pozici nejvyšší
- Šetření Hypermarket 2015 také poukazuje na skutečnost, že **ve vzdálenosti do 20 km** od některého z **hypermarketů žije již 90 % české populace**

- Samozřejmě existují v dostupnosti hypermarketů poměrně **velké regionální rozdíly**, sever a východ republiky je, vzhledem k sídelní struktuře, pokryt daleko silněji než západ a jih
- Je zřejmé, že tzv. „**bílých míst na mapě**“ už **příliš mnoho není** a i ta budou postupně ubývat...
- ...Hypermarkety začínají pronikat i do malých měst velikosti 10-20 tis obyvatel

ÚZEMÍ VYMEZENÁ 20 KM VZDÁLENOSTÍ OD NĚKTERÉHO Z HYPERMARKETŮ (2010)

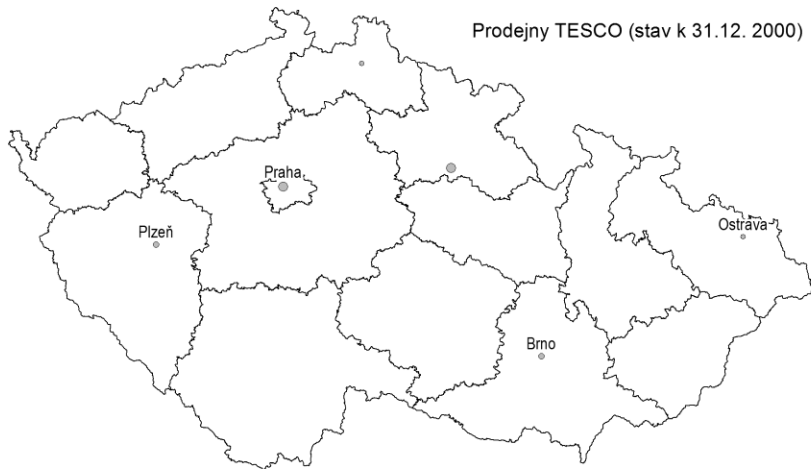

Zdroj: Hypermarket 2015

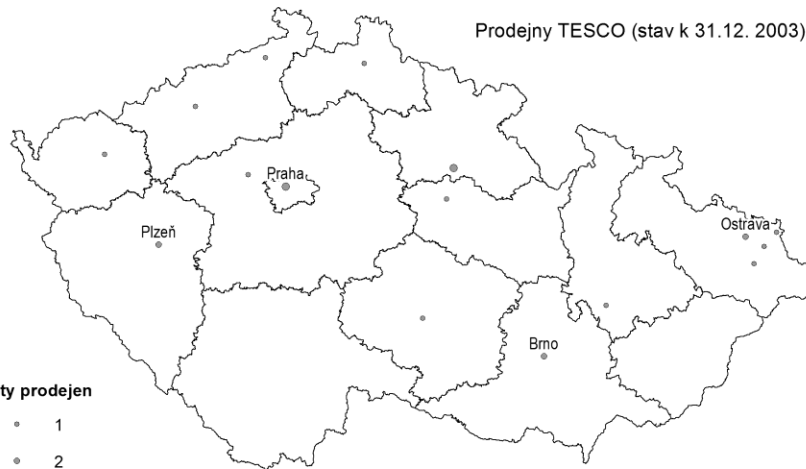
- **Hypermarkety** začaly být v další fázi svého vývoje (4. subfáze) **integrovány do funkční struktury nákupních center**
- Systém **fungování nákupního centra** je z velké části založen na **přítomnosti hypermarketu** (nejčastěji velkého hypermarketu, tj. více než 5 tisíc m² prodejní plochy), který plní funkci tzv. kotvy nebo magnetu (primární cíl pro nakupující)
- V tomto směru je **značná část** z realizovaných **hypermarketů součástí některého z nákupních center**

Expanze sítě hypermarketů Tesco

Prodejny TESCO (stav k 31.12. 2000)

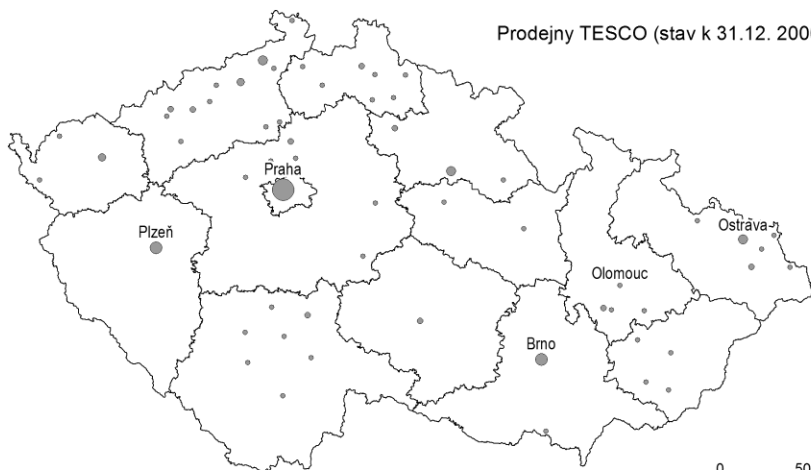
Prodejny TESCO (stav k 31.12. 2003)

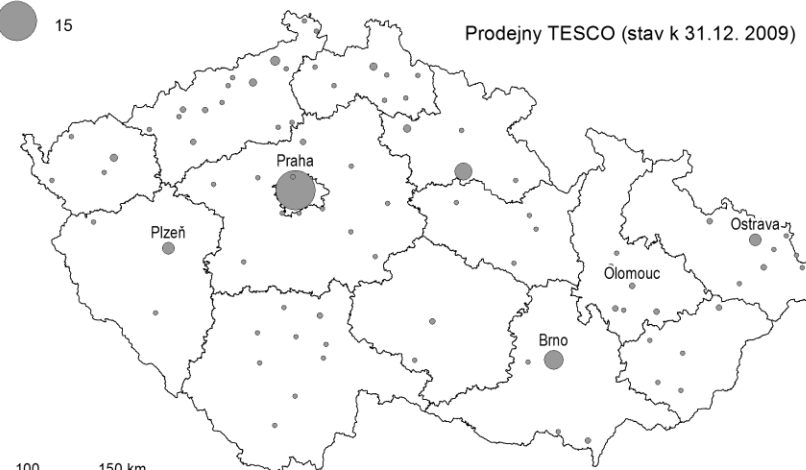
Počty prodejen

Prodejny TESCO (stav k 31.12. 2006)

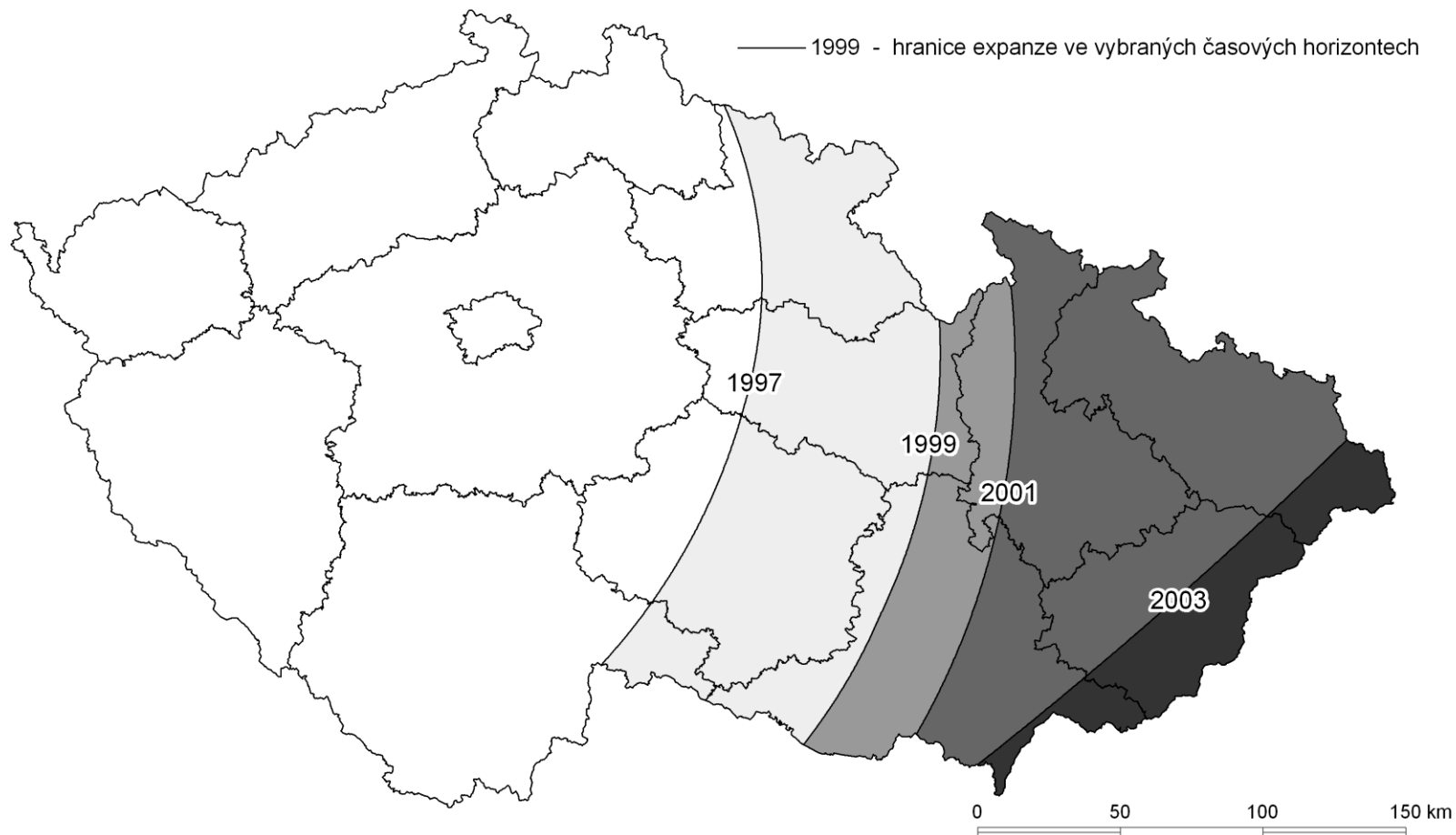

Prodejny TESCO (stav k 31.12. 2009)

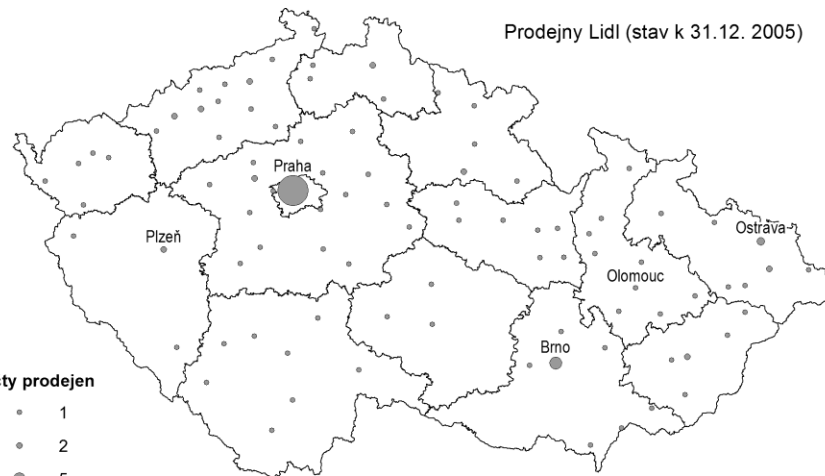
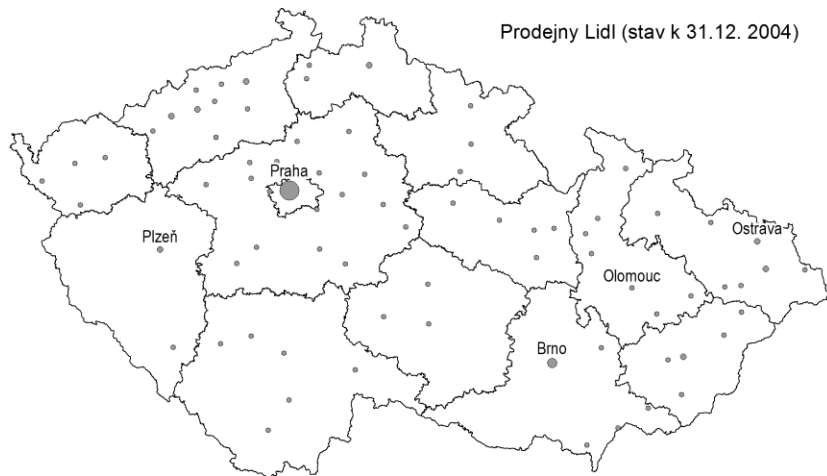

0 50 100 150 km

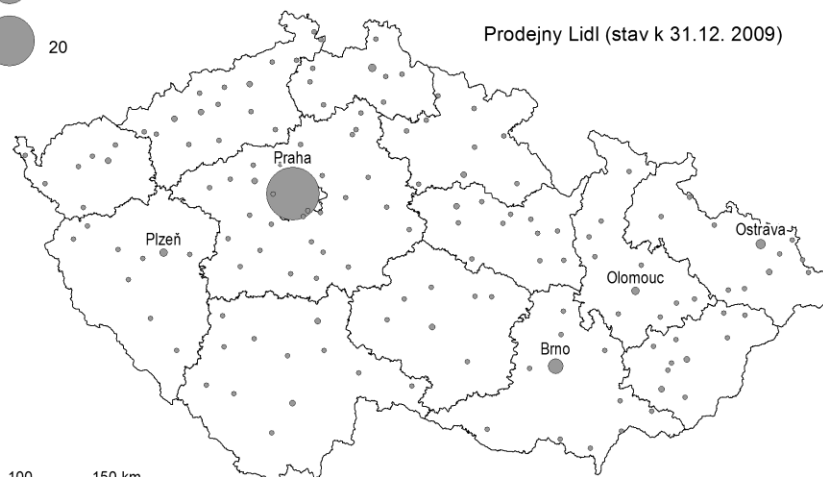
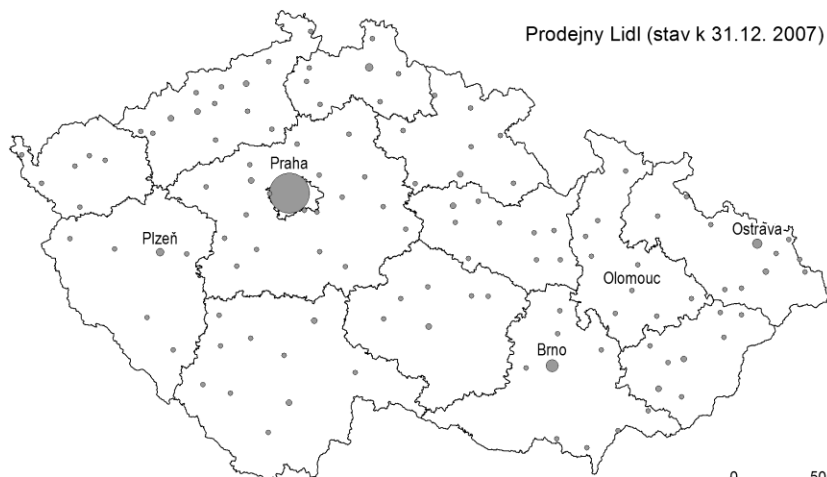
Expanze sítě diskontů Penny Market

Expanze sítě diskontů Lidl

Počty prodejen

0 50 100 150 km

Nákupní centra

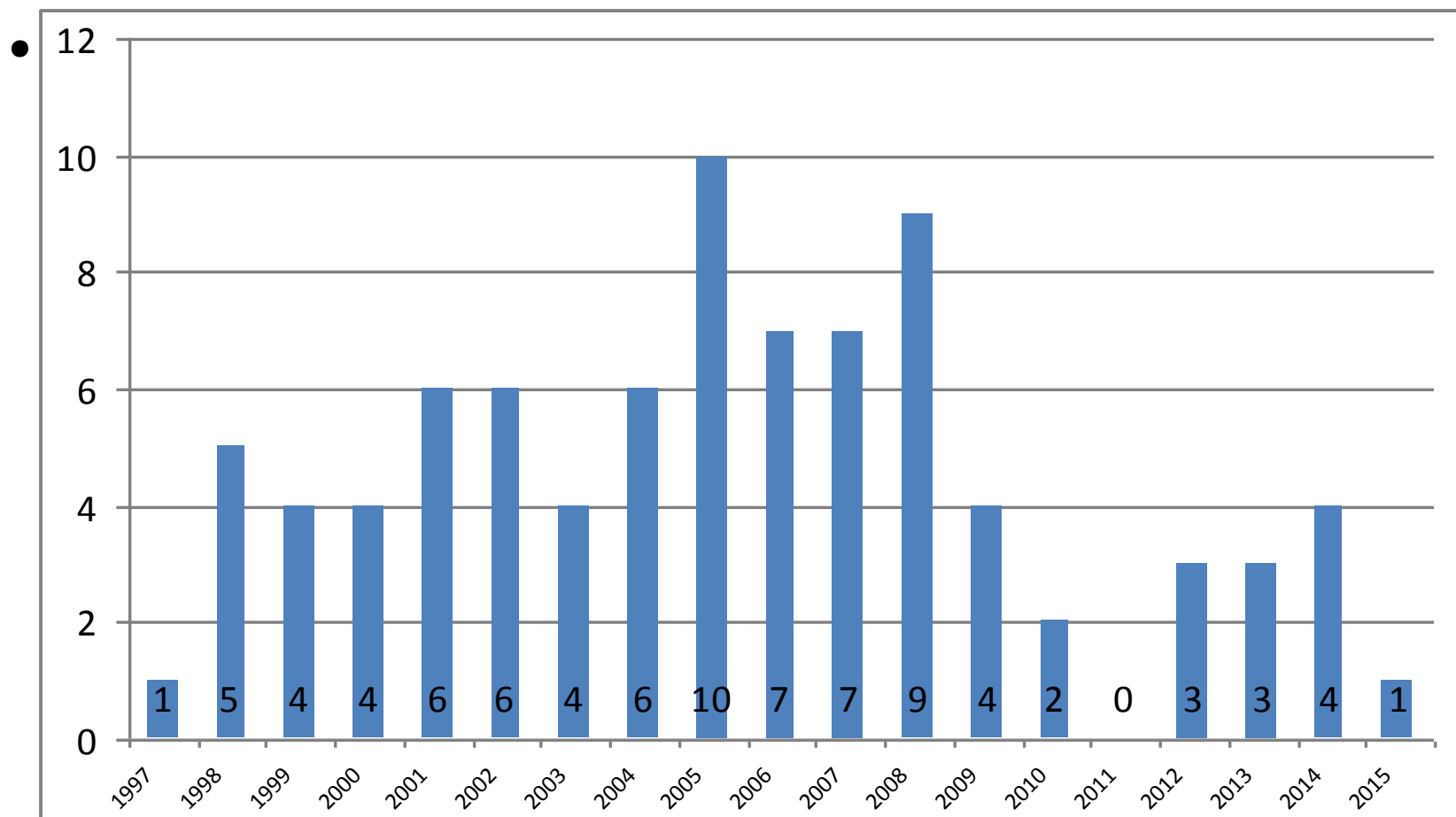
- Za **předchůdce nákupních center** lze s určitou nadsázkou považovat **obchodní domy**, které znamenaly skutečnou **změnu ve způsobu nakupování**
- Obchodní dům byl poprvé **otevřený pro všechny společenské vrstvy**, zákazníci nebyli nuceni koupit konkrétní zboží, měli volnost pohybu a výběru, mohli zboží vrátit a novinkou byla také donáška do domu a občasné slevy
- Obchodní domy a pozdější obchodní či nákupní centra znamenaly **obrat od nákupů z „nutnosti“ k nákupům pro zábavu**
- Lidé se mohli začít **odlišovat**, zvýraznila se jejich **osobní identita** a začaly být uspokojovány více než pouze základní lidské potřeby

- Díky snaze techniků, architektů a developerů neustále posouvat pokrok kupředu, nabral **vývoj nákupních center rychlý spád...**
- ...téměř každé nákupní centrum překonávalo nějakou inovací to předešlé
- v 80. a 90. letech byla v západní či severní Evropě preferována většinou **centra o střední velikosti** prodejní plochy v rozmezí 20 – 40 tis. m².
- Vývoj pokračoval v 90. letech zejména **modernizací či rozšiřováním** již postavených center a také **transformací...**
- .. **zábavní parky a možnosti využití volného času,** restaurace, multikina apod. se staly **nutným standardem,** výjimkou již nebylo etážové parkování

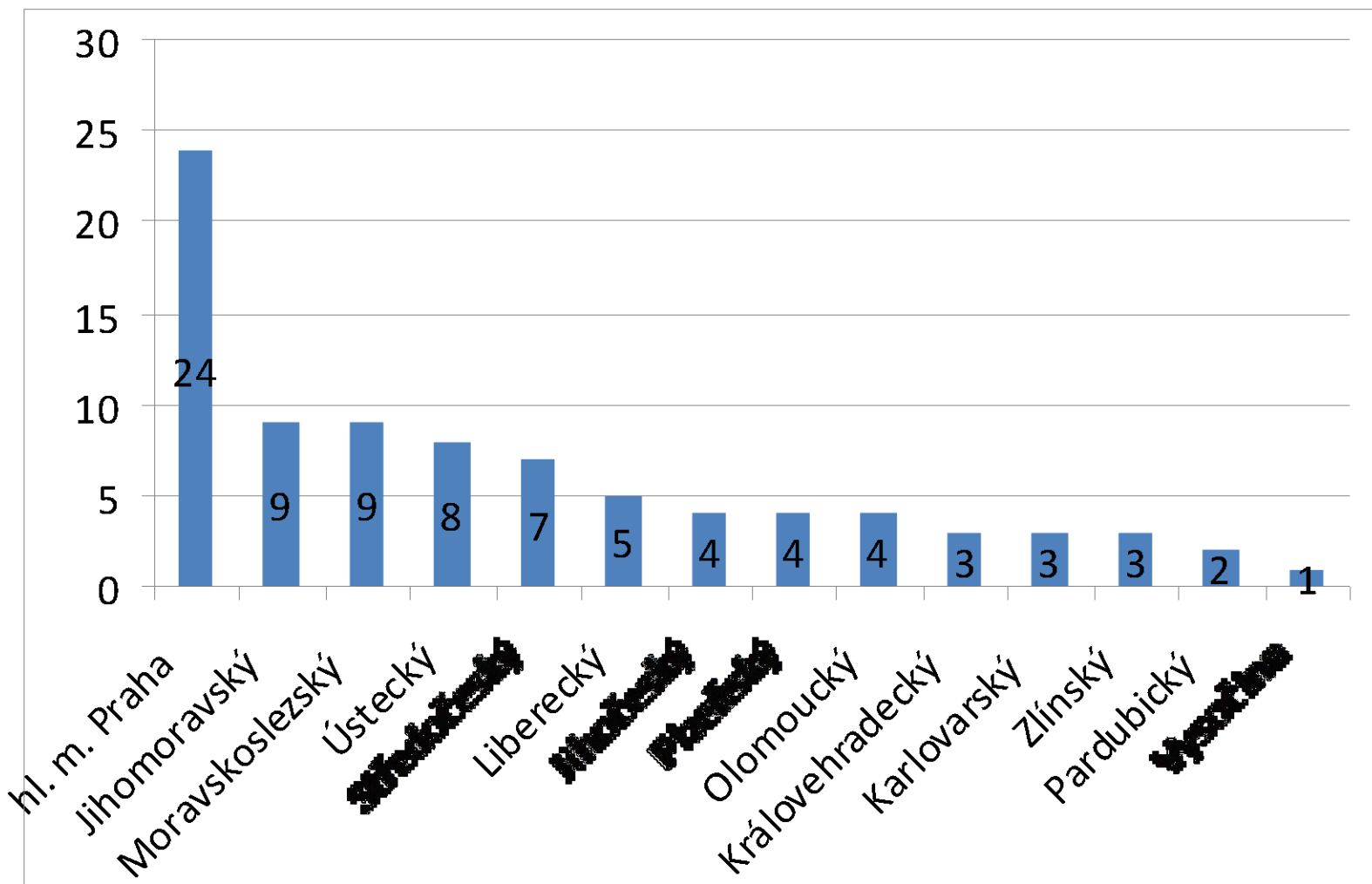
- Zatímco **v ekonomicky vyspělých zemích** byly spíše **vyplňovány mezery na trhu** ve spojení s širší nabízených **aktivit mimo obchod** a nebyl kladen důraz na pouhý růst pronajímatelné plochy...,
- ...v **tranzitivních zemích** střední a v posledních letech i východní Evropy, nastal **téměř nekontrolovatelný boom**
- **V České republice** i dalších postsocialistických zemích se **nákupní centra etablovala až ve 2. polovině 90. let** a jejich skutečný **rozmach nastal až v minulém desetiletí**, tedy s více než čtyřicetiletým odstupem za ekonomicky vyspělou Evropou

- Rozvoj nákupních center je do značné míry podmíněn **stabilním politickým prostředím** **hostitelského trhu**, což byla Česká republika schopna nabídnout až zhruba 10 let po pádu komunismu
- **Dynamika vstupu a šíření** tohoto nového prodejního konceptu však byla o poznání **rychlejší** než v USA nebo západní Evropě...
- ...důvodem byla především tehdejší **výrazná podvybavenost prodejními plochami**, ale i počáteční **vstřícnost** zejména **vůči zahraničním investorům**

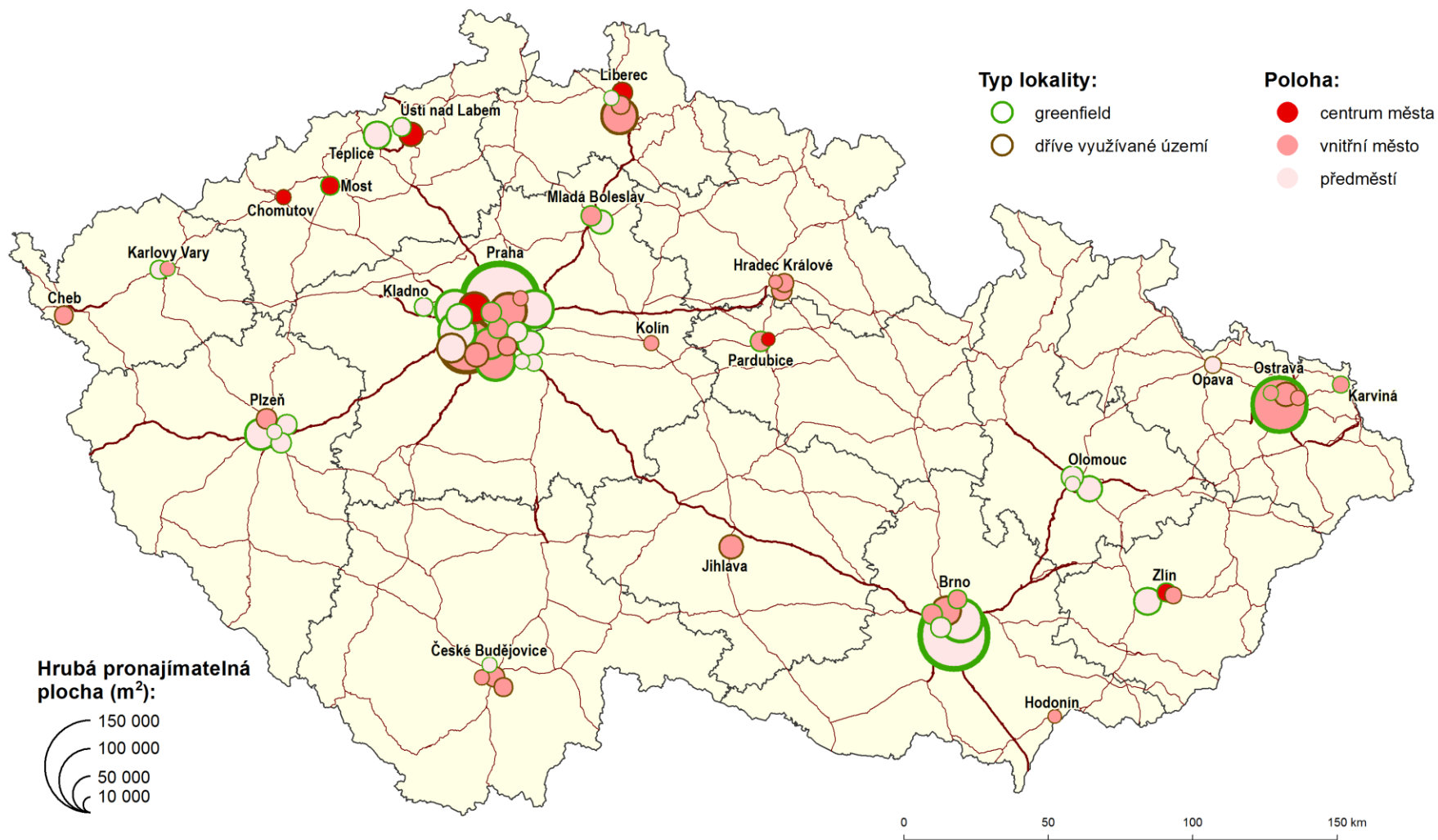
- Prvním moderním nákupním centrem v České republice se stalo **Centrum Černý Most v Praze**, které bylo otevřeno v roce 1997.... v dalším roce byly uvedeny do provozu např. nákupní centra Průhonice, Borská Pole v Plzni či Avion Shopping Park v Brně

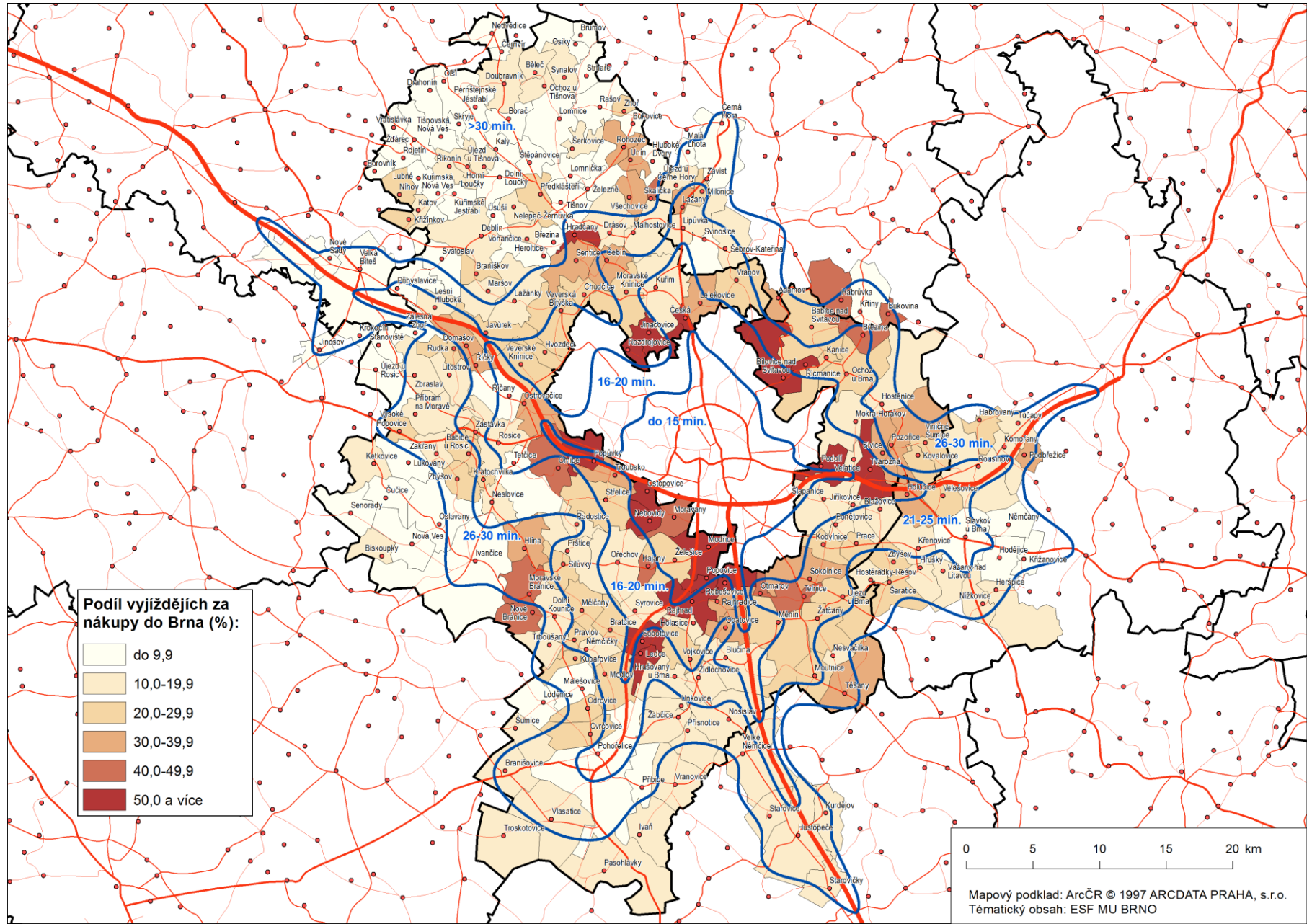
Regionální rozmístění nákupních center je nerovnoměrné a je primárně odrazem hierarchického postavení měst v sídelním systému

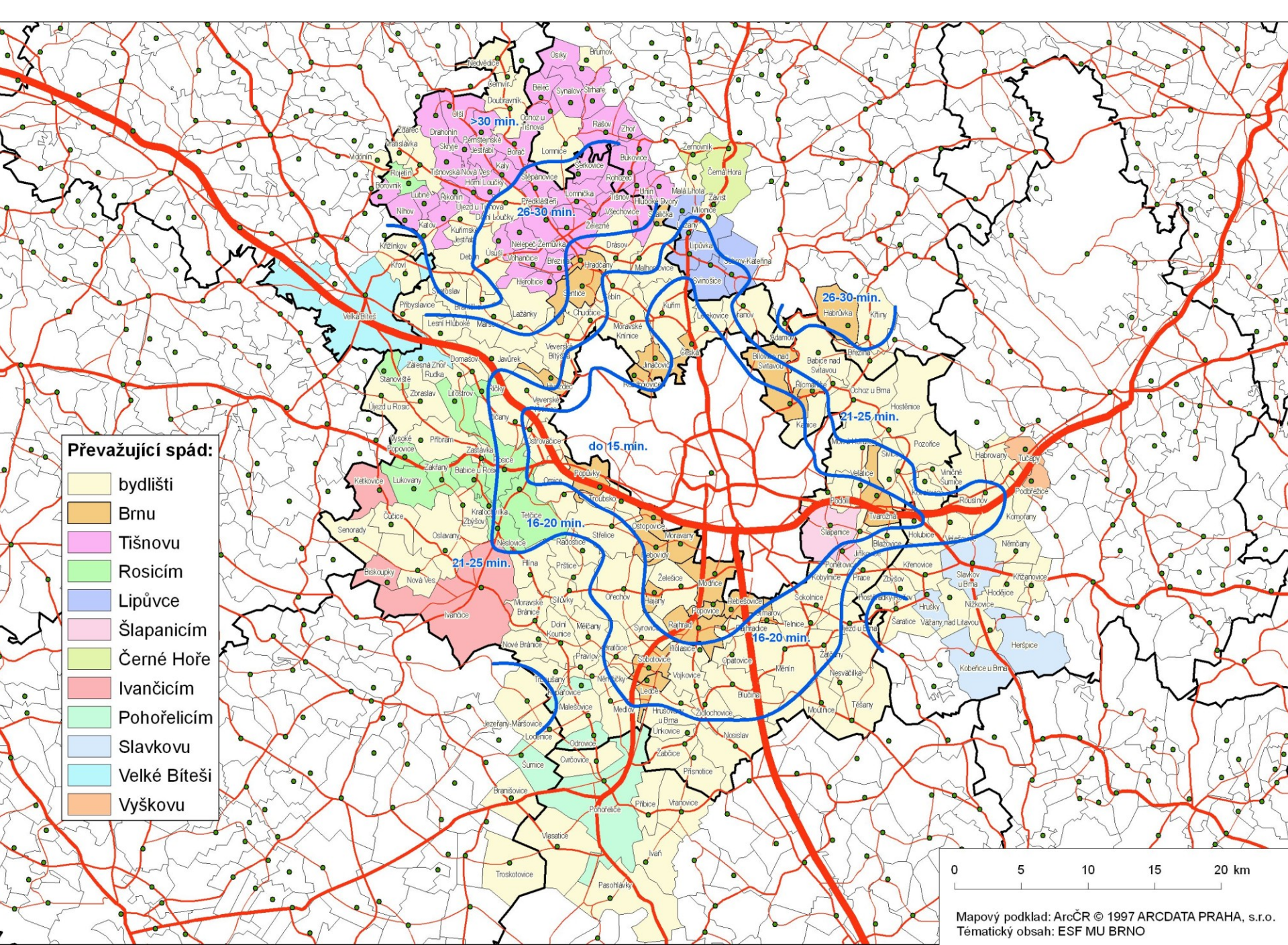

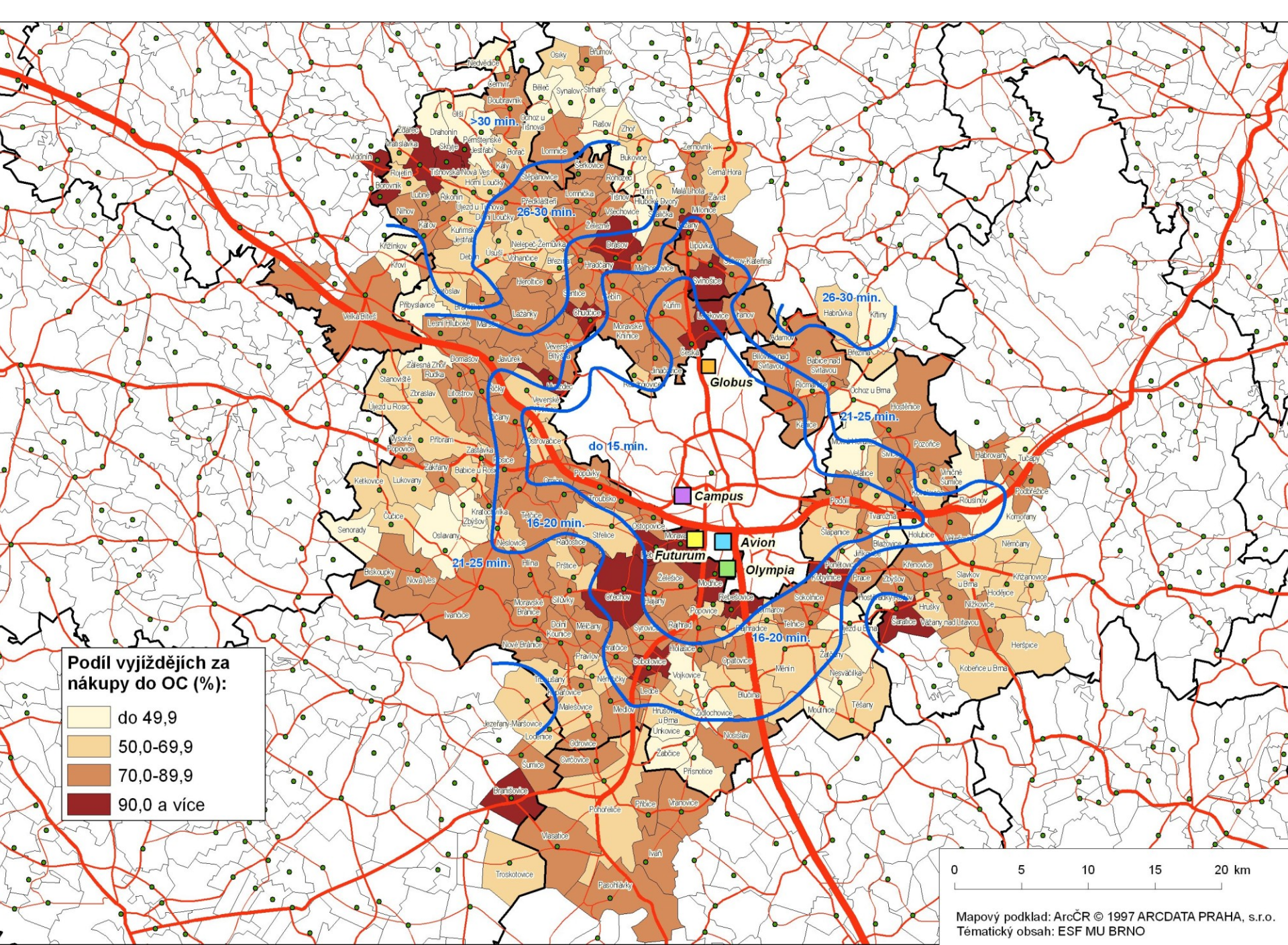
Lokalizace nákupních center v České republice k roku 2012

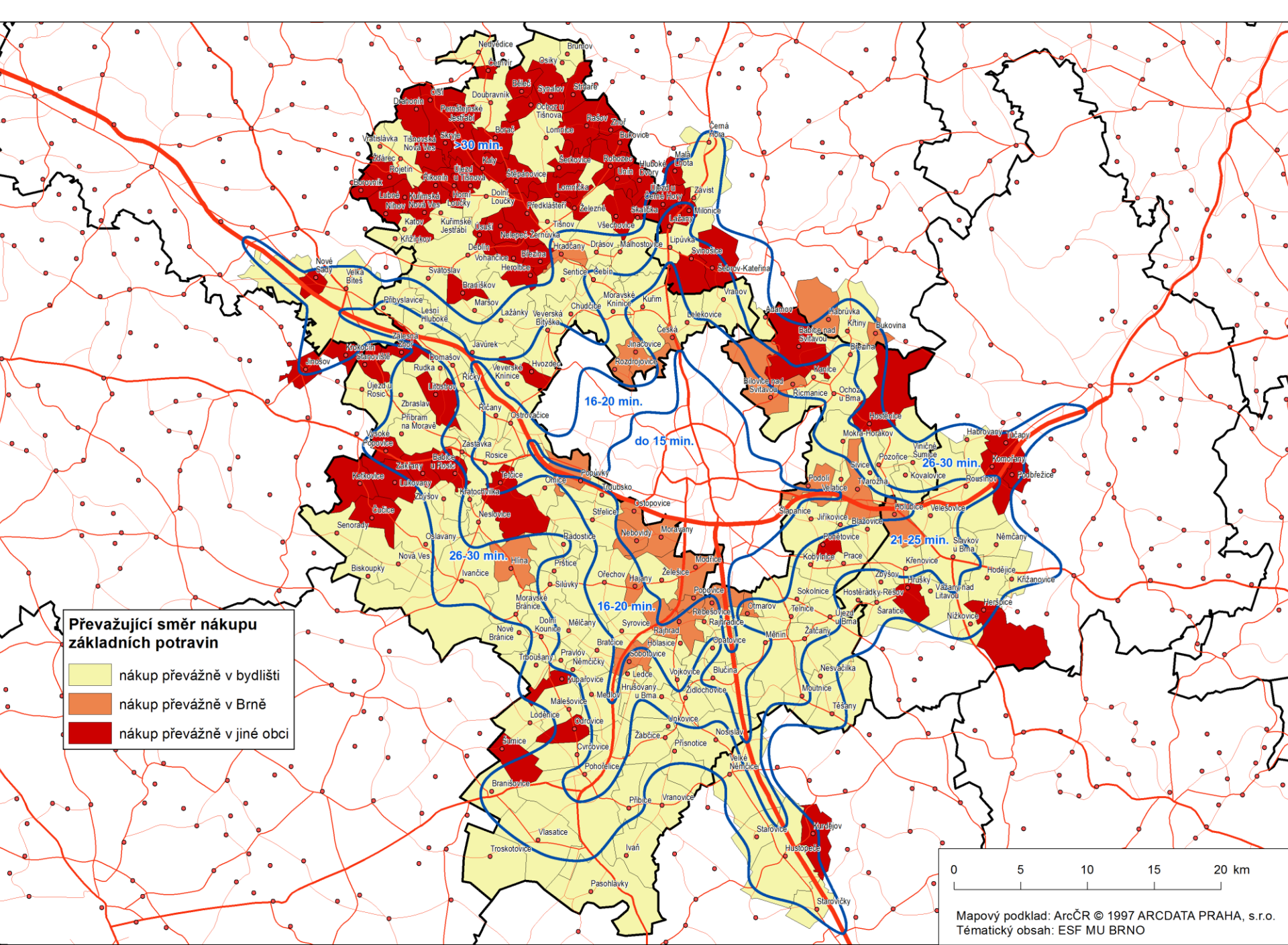

Brněnská aglomerace a nákupní spád

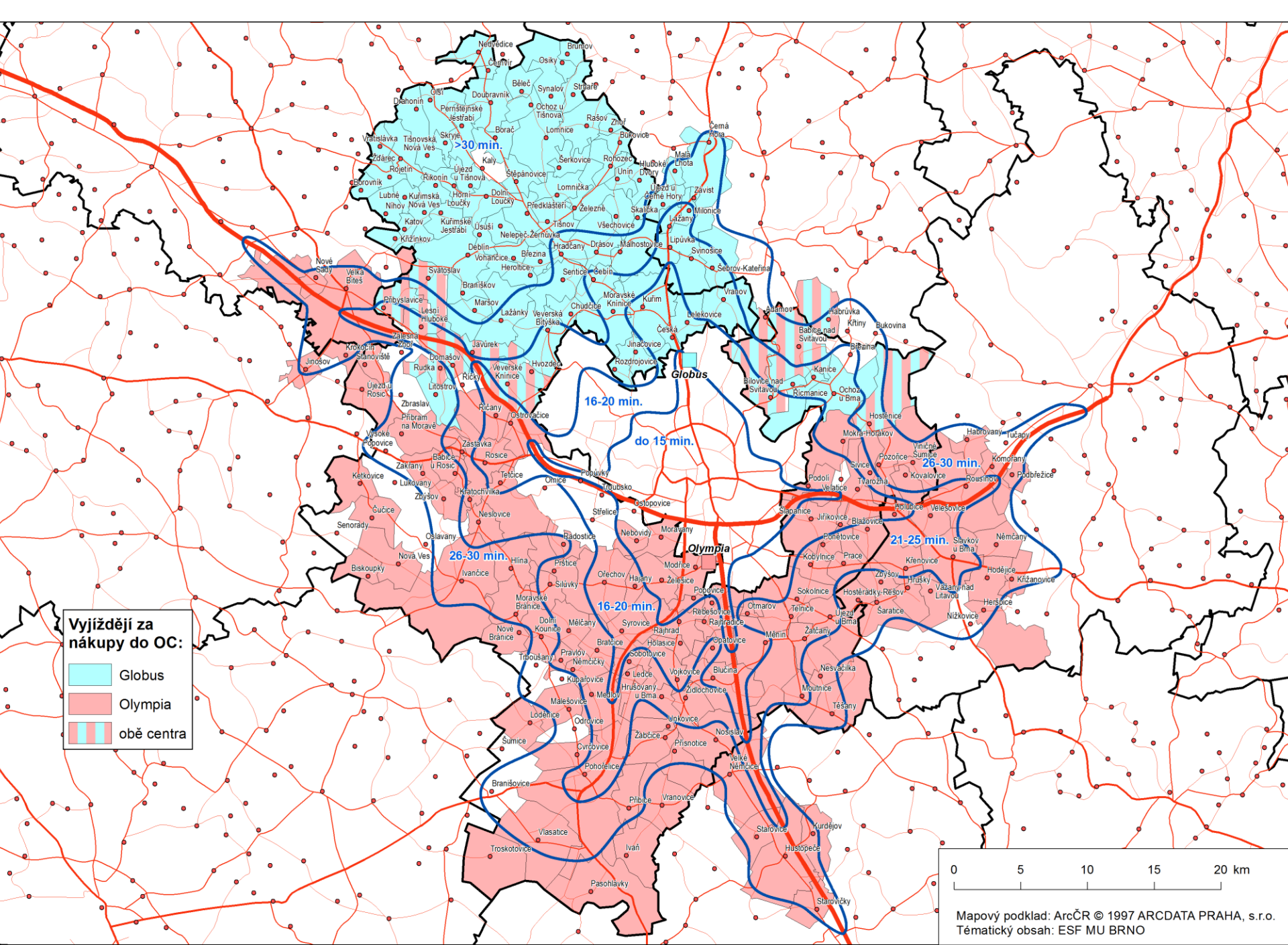

Převažující směr nákupu základních potravin

- nákup převážně v bydlíšti
- nákup převážně v Brně
- nákup převážně v jiné obci

Vyjíždějí za nákupy do OC:

- Globus
- Olympia
- obě centra

